IVLIVS SECUNDUS.

DIALOGVS.

Anonymi cujusdam *Authoris* festivus sane ac elegans.

Interlocutores { JULIUS. GENIUS. S. PETRUS.

Lector, risum cohibe.

Dialogo præfixum est ab Editore *Colloquium*, Dialogistæ, qua fieri potuit, *Exquirendo* destinatum: Quem *Magnum* illum fuisse ERASMUM, tam Rationibus, quam Testimoniis efficitur.

Julio Secundo accessit *EUCLIDES CATHOLICUS*, Rom. Ecclesiæ Fidem non minùs lepide Demonstrans, quàm Mores Artesque Rom. Pontificum graphice depinxit Erasmus.

OXONII.

MDCLXXX.

Mandat porro Pontifex (nempe Hadrianus sextus Francisco Cheregato Fabrianensi Episc. Publicis Comitiis 25. Novemb. an. 1522. Norimbergæ habitis Nuncium agenti) *ingenue ut fateatur ex Peccatis hominum, maxime* Sacerdotum & Præsulum, *natam hanc Rerum* perturbationem : *etiam in ipsa* Sancta *Sede ab aliquot annis* abominanda pleraque *perpetrata, multos fuisse* abusus *in* Spiritualibus, *multos* excessus *in* Præceptis ; *denique omnia sic in* deterius *mutata, ut Lues a* Capite *ad* Membra, *a summis* Pontificibus, *ad minores* Præsules *devergens, latè se diffuderit, ac* vix unus aliquis reperiatur rectè faciens, atque ab ea tabe immunis. *Hæc ab ipsius Nuncii Ephemerida transcripsit Petr. Suavius (sive Sarpius) in Hist. Concil. Trid. lat. red. pag.* 20.

Quæ tunc facies Sanctæ Ecclesiæ Rom. quàm fœdissima ! cum Romæ dominarentur potentissimæ æque, ac Sordidissimæ Meretrices, quarum Arbitrio mutarentur Sedes, darentur Episcopi, &, quod auditu horrendum, & infandum est, intruderentur in Sedem Petri earum Amasii Pseudo-Pontifices, qui non sint nisi ad consignanda tantum tempora in catalogo Romanorum Pontif. Scripti. Baronius ad *An.* 912. *Num.* 14. *Lit.* D.

Et paulo post. *Qualesnam reris delectos ab hisce Monstris Presbyteros, Diaconos, & Cardinales fuisse putandum : cum, nihil tam naturæ insitum sit, quàm unumquemque sibi Similem generare.*

Dormiebat tunc plane alto (ut apparet) sopore Christus in navi —— *Et, quod deterius videbatur, deerant qui Dominum sic dormientem clamoribus excitarent Discipuli.* —— *Et optasse hos omnes Dominum dormivisse semper, & nunquam in Judicium surrecturum.* Baron. ibid.

Deus Æterne, *nisi* vigilares, *quam* male eßet Mundo, quem Regimus *nos, ego miser* Venator, & *ebrius ille*, & *Sceleratus* Julius, Maximilianus *Imp. referente* Prideauxio.

Ad

Ad IULIUM II. *Redivivum*.

IRe vel optares tecum tua *Facta* sub *umbras*;
 Sed *purgatrices* passa nec ista *faces*:
Sordescis post *Fata* Ligur, nam *Julius* exis
 A *prelo*; in *Cathedra* qui modo *Cæsar* eras:
Has lego dum *chartas*, sileant *Diplomata* Juli,
 Cedit *Colloquio* vel *tua Bulla* tuo.
Hic *falsum* Te Roma Patrem, *verumque* Nepotem
 Te videt *incesto* Sixtus ab usque thoro.
Teque *triumphanti* victrix Bononia *plorat*:
 Te gravior *Venetis* nulla *Procella* vadis;
Te *præsente* nequit *rubros* gestare Galeros
 Rubra Cohors; *flatu* stantque, caduntque, tuo
Tu *Mare* turbasti totum *Piscator*, & *undis*,
 Non pariter *Petræ*, par tua nota *Fides*.
Gallia Te *Pestem* sentit, Ferraria *Vulpem*,
 Si tibi det *Nummos* hæc, dedit illa *Luem*.
Quæ jam cura *Gregis*! morbo, scabieque laboras,
 Dum *Pastor* fœdas *fœdior* inter oves?
Quin Tu pone *pedum*, Pastoris & exue *Nomen*;
 Cum fueris notus *Vir* Gregis ipse *Caper*.

Ad Julium.

Quid juvat hoc strepitu *Sedes* turbare *quietas*?
 Vin', simul ut *trepident* motibus *Astra* tuis?
Martyriis Venetum *Cœlestia* Tecta *replêsti*;
 Carnifici credis posse *vacare* locum?
Clave, *errante* licet, *certe Petrum* esse probasti
 Petram; blanda nihil verba minæve *movent*.
Sedes linque *pias*; agnoscat *adultera Roma*,
 Astra, vides renuunt Te *Dominũ* atque *Deum*,
Attribuit *Latio* Terrarum mensor *Avernum*;
 Juli, *hunc*, cum nequeas *Sidera*, jure *petas*.
Triplicis *hic* dominum *Mitræ* triplici *ore* salutet
 Cerberus; *hic* charas det quoque *Plutus* opes.
Non erit *Hæreticus* tibi nunc metuendus *Erasmus*,
 In *lucẽ* tantis qui trahat ex *tenebris*.

JULIUS.

OCyus huc *rapidis* exercitus advolet *Alis*,
Effundant *turmas* nunc mihi castra *meas*.
Julius ille ego sum, *gladio* qui clave *patentes*
Efficiam, *claudis* quas modo, *Petre*, fores.
Addantur plures, *solidis* licet, orbibus orbes,
Cingatur *vallo* pallida Luna *novo*.
Disrumpam *implicitos* Bombardæ *fulmine* muros,
Et cedent *flammis* Sydera victa *meis*.
Disrumpam,——*perii* quis me male perdidit ictus?
Quam longè à flammis Sydera *tuta* meis?
Ah, video, *sævus* quam ridet *Erasmus*, acerbum;
Crudeli *Cœlos* abstulit ille *joco*!
Quin *novus* insurgit, novus *acrior* instat *Erasmus*,
Cui videor, vel *sic*, non *satis* esse miser.
Siderea mihi nempe parum est excludier *Aula*,
Ni quoque *Sulphureum* deprimar usque *Lacum*.
Quam *metuenda* Sago *toga* sit, quæ *carcere* claudit
Æterno victos imperiosa *Duces*?
Pontificem supra *scandit* Doctrina *Supremum*;
Sola regit *Cœli*, sola *Erebique* fores.
Quid non *docta* manus valeat, plus *Clave* potenti,
Plus *gladio* plumam quæ *valuisse* facit?

In Dialogum, Erasmianum *fuisse, jam tandem deprehensum.*

F*Ratrum* turba *Nobis* persans perstringat *Erasmū*;
Illius, hæc Proles est *Genuina*, Patris:
Imbelles Monachos gracili modulamus *Avena*,
Inde tonis *Tragicis* Arma *Papamque* canit:
Bellatorem acris sternit sub Acumine *Pennæ*;
Et Calami *Mucro* plus valet *Ense* Papæ:
Cernitur en *multi* modo clarus honore *Triumphi*,
Doctos post *Currus*, Julius *ipse*, trahi.
Clavigerum ludunt *Claves*; Coelique *patentes*
Dans *aliis*, *clausas* invenit *ipse*, Fores:
Sedantique *breves*, quos ipse *accenderat*, Ignes,
Addidit *æternos* altera *Docta* Manus.

Julius *Acta* refert sua (*Cæsaris* instar *Iüli*)
Solus, qui *Gessit*, *Dicere* dignus erat.
Papa quibus *vivat*, Mores, quibus *imperat*, Artes;
Mirum, quam liquido hæc *parva* Tabella refert!

Pessime Paparum, ne Sævi *Magne* Sacerdos,
Optima non aliter *Fabula* factus eras.
Nempe bonum *Cathedra* nec te quis dicat, *Iüli*,
Te neque *Colloquio* dixerit esse *malum*:
Moribus orta *malis* sic Lex *bona*; sic tua, *pulchrum*,
Larvalis Facies cernitur, *Artis* Opus.
Plus nihilo *Æneam* laudavit Musa *Maronis*,
Heroem Cæcus *Mysta* vel ille suum:
Nobile quam, Juli, te *nobilitavit* Erasmi
Ingenium (*Mundus* Nobile *siquod* habet.)
Nempe *tibi* Calamo, quò Coelum *occludit*, eodem
Notum de *Vitiis* Nomen ad *Astra* vehit.
Luce sed *Æterna* donavit & *Alter* Erasmus,
Æternas meritum dum premit in Tenebras.

Super

Super Dialogo bene prolixo, breve Colloquium, Dialogi potissimum Authori rimando destinatum. Colloquentibus Critobulo, Bibliopola.

CRit. *Isthuc*, (*ni fallor*) Bibliopolæ *quem quæro*, *modo est* Officina. *Nec illum tamen intus aspicio. Verum*, apertis *foribus*, *non prodiisse eum* foras, *sed* intra *se in Domum recepisse*, *autumo. Heus*, *heus*! *ubi ubinam ille est qui hic habitat* Magus? *Opportune admodum salutandus ades.* Bib. *At num, quod detonantem modo inaudivi*, Magi *Nomine*? *Magosne quæso*, *inter* Bibliopolas, *præsertim* Oxonienses, *quærendos censes*? Crit. *Imo* & *inveniendos*; *te saltem*, *qui Voti sui compotem fecisti* Julium: Atque nunc quoque (*inquit pag.* 7.) utinam Magus aliquis me in vitam restituat. *Te* (*inquam*) *qui* lx. prope supra c. jam annos mortuo, *hoc illi tandem præstitisti* Officium, *quid quæso* Mago *minus suspicari queam*? Bib. *Ipsum sane Julium*, Luciferi *permisimus* Generalem *agere apud Inferos* Vicarium, *utpote huic multo aptiorem* Muneri, *quam* vicibus *istis*, Spiritui Sancto *propriis*, Christi *in terris gerendis*. Dialogo *solum* (*si bene unquam apud* Nostrates) *noto*, *oblivione saltem non* longiori, *quam Authori sepulto*, e tumulis *suscitando*, *recentique*, (*qua dignus est*) vitæ *restituendo operam* (*eamque satis* honestam) *impendimus*: *Verum*, *si quid* Magica *valerem* Arte, *te* Δαίμονα *plane* Criticum *meum jam infra* circulum *sisterem*, *quot vexato Quæstionibus Responsa tibi exturquerem*? Crit. *Consulturus fortean*, *ut Hermolaus olim* Barbarus, *nactus colloquium* Dæmonis, *quid sibi velit* Aristotelis Ἐντελέχεια? Bib. *Imo ne limites quidem Pedem* Dialogi *Pomœria consuliando transgressurus*, *quem e* Preli *utero* (*ut in humanis etiam fit Partubus*) lachryimantem *expressum*, *detersa nondum* facie, *ad tuas* (*vere mihi* amicissimas) *transmisi manus*. Crit. *Ast ego vel sic* lepidam *Libelli* frontem *subridens primum intuitus*, *avidis*

ocu-

unis oculis Totulum devoravi; cum Gaudio legi, ab-
que Tædio relegi. Ac proinde tum, Amicitiæ nostræ
Vinculis, tuorumque in me Officiorum obligationibus,
Vim quandam plusquam Magicam haud invitus in-
esse sentiam, tuum esto percontando præire. Ego (qui
plane Davus sum, non OEdipus, quem velles, Cri-
ticus) respondendo sequi adnitar, quoad potero. Bib.
Immerito prorsus hac facta mihi gratia. De Dialo-
go imprimis sic perlecto quænam tua est sententia?
Crit. Plane optima: Nigrum, ut aiunt, suo Rubro
(quod Librorum paucissimis nunc dierum editis con-
tingit) per omnia respondens reperi; Dialogum scil.
festivum totum, ac elegantem; Summique Pont.
Rom. Genium, atque Ingenium, Vivendi Mores,
Regnandique Artes, parva in Tabella non obscure ad-
umbrata, sed vivis, quod ajunt, coloribus omnia ad
amussim descripta exhibentem: atque adeo aliis Cor-
di, tibi Commodo, futurum auguror. Bibl. Imo mihi
maxime futurus est Cordi, si & Commodo: Cor
enim est Bibliopolæ Commodum. Salva res est. Ve-
rum Nascentis recens Bibliopolæ cum primum, uti
par erat, consuluisti jam paucis Commoditati; Curi-
ositati, pluribus satisfaciendæ proximus detur locus:
Quo tempore? qua occasione? quo denique ab Autho-
re conscriptum existimas Dialogum? Crit. Arduis
hisce in Critica Quæsitis, quo clarius satisfiat cumu-
latiusque, Erasmi Epistolas, suis subductas sedibus,
huc mihi adporrigito. Ex istis enim, insitisque ipsius
Dialogi Criteriis, me, tanquam ex Tripode, postula-
tis tuis responsurum spero. Bibl. Vin utrumque Vo-
lumen? Crit. Primum (edit. Flesboriana) omnes
habet Erasmicas, nostroque igitur sufficiet Instituto.
Bibl. Primum en tibi Volumen. Crit. En tibi ve-
ro ex lib. 12. Ep. 1. Quæsitis duobus primis ut
simplex, ita & breve Responsum: Is (Dialogum in-
telligit) ut ex Argumento satis constat, scriptus est
odio Divi Julii Pont. Max. (Occasionem vides) Schis-
matis tempore: (schismatis scil. illius, ut Julio vi-
vo orti, ita & mortuo aliquamdiu manentis; ut utrum-
que satis liquido ex Dialogo patet.) Scribendi Tem-
pus

pus (*Vivante etiam adhuc, an mortuo demum Julio scriptus sit, nihil habemus satis explorati*) minus licet definitum agnosce. Bibl. *Agnosco, & gratulor: magis adhuc de invento itidem* Authore *gratulaturus*. Crit. *Hic* labor, *hoc* opus *est*. Aliorum *primo Sententias ex* Erasmo *referam, dein perpendendam prolaturus* & meam. Bib. Utrisque *interim Auribus* arrectis *auscultaturus adsto*. Crit. *Quin* &. Oculis *etiam attende, quæ præ oculis est*, Epistolæ. Quidam (*inquit Erasmus*) restabantur, Hispani cujuspiam esse, sed suppresso nomine; Rursus alii Fausto Poetæ tribuebant; Alii Hieronymo Balbo. Bib. *Harum vero quænam tibi arridet Sententia?* Crit. Nulla *hercle* omnium *mihi placet: nec* Erasmo *etiam* referenti *placuisse* ullam *credo, licet* alios *ita credidisse illi tunc temporis perplacuisset forsan maxime*. Bibl. *Eo autem enixius* animi tui *hac in re Sententiam expecto*. Crit. *Mihi sane* Erasmus *ipse pro* indubitato *habetur* Authore. Bib. *At quibus ductu* Argumentis? *Mihi equidem non desunt ad* credendum *valida*, Jucundum *scil.* & (*Potentius adhuc* Bibliopolæ Topicum) *Utile*: Togatæ *enim quisnam* Gentis tanti *securus Authoris*, Insolentis *adeo Argumenti Dialogum*, quantivis *redimendum non putaret? mihi ergo ad* credendum *ut vides paratissimo, quænam tibi* Rationum *Momenta ad* probandum *suppetunt?* Crit. Nec paucis *nitor, nec* levibus *conjecturis. Principio* Dialogorum Ἀρχιτέκτων *quem superius, hoc nostro, novit seculum* pene solus, *longe* maximus, *erat Erasmus. Deinde* hujus *Dialogi Authorem, nec totum* Protestantium *partibus addictum, sed* Semi-Papistam *fuisse, luculenter satis ex* Dialogo *patescit: Talis vero & ipse olim* erat, *hodieq;* pingitur *Erasmus. Rursus acriter admodum, oblique licet, in* Monachos *tam* Franciscanos, *quam* Benedictinos, *invehitur Dialogista: Seculo autem* (*quo floruit*) *proxime elapso quis, quæso*, Monachorum Μάςιξ plane Malleusq; *præter Erasmum?* Nec *in* Monachos *solum, ut par erat, sæpe* liberius, *sed & in* Monarchas, *quam par erat*, licentius *semel locutus, nempe prioris edit. pag.* 14 (*sed tamen prudens dissimulavit:*) *etiam inde satis se prodit*.

A the-

Authoris vel Libera *jamjam oriundum* Repub. *vel sub id saltem, cum oriundus erat, tempus in Libertatem se asserendi, Armisque etiam vindicandi, ansam sedulo meditante*; *Talem vero fuisse Erasmo* Patriam *nemo ignorat; nisi quis forte, sciens Erasmum*, Roterodamum *nesciat*. *Porro Dialogi scribendi* Occasionem *ipse* (*qui optime omnium novit*) *asserit, in Julium fuisse Authoris* Odium: *Eorum autem omnium, qui* Papæ *nuncium plane non remiserant* (*dignique utcunque erant in minimam* Competitionis *bujus partem cum* Erasmo *venire*,) *cedo, si potes, quempiam adeo exacerbati odio in* Julium *animi, ac ipse erat Erasmus. Hoc tibi quo constet luculentius, consule adnotatas ad marginem Epistolas, quarum omnes ad Verbum Locos eo spectantes huc transcribere longius esset, quam ferat brevis quod instituimus Colloqui ratio: Loci tamen* unus *atque item* alter, *unde* novæ *etiam desumendæ sunt conjecturæ, tam levi* digito (*ad marginem scil.* indigitando *non sunt prætereundi. Primus occurrit lib.* 29. *ep.* 9. *ad* Buslidianum: In præsentia quidem, in Italia mire frigent studia, fervent bella; Summus Pontif. Julius belligeratur, vincit, triumphat, planeque Julium agit. *Præter* Dicterium *satis* aculeatum *in* vivum *etiam* Julii *caput vibratum, data est Ep.* Bononiæ 15. *Cal. Dec. An.* 1506. *eo* Loci, *& sub id* Tempus *quibus, splendidissimus agebatur à* Julio Triumphus, *tantopere ab eo in Dialogo* decantatus; *ex quo autem* spectato, *Erasmum, ni fallor, incessit Dialogi scribendi* Impetus, *quo vero non ita multo post revera* Scriptum *auguror* (*in istam enim partē*, Voti *propendet, si non &* Judicii *pondus, Julio adhuc vivo fuisse conscriptum.*) *Et in Epist. ad* Campeg. *Card. primū præfata* (*cui valde etiamnū te intentum video*) *dat. an* 1519. *Cal. Maias.* Ante (*non quā* multo *ante*) 5. annos *subdolus dicit Erasmus* se degustasse potius, quam legisse: *Nēpe* suum *ipsi Dialogum nihil erat* Legendi opus: *Sin suus* reipsa *non fuisset* (*sic notum est scil. Erasmi Ingeniū*) *cū semel* degustasset, *ausim dicere, sibi ab eo iterum atque iterū legendo* (*plusquā egomet mihi*) *se neutiquam temperare potuisse, utpote*

Lib. 2. ep. 1, 18.
Lib. 8. ep. 1, 17, 24.

tori nulli quoi pro suis agnovit, ullatenus concessuro. Ad Busidianū *autē illud haud leviter animadvertendū velī*, Belligeratur Julius: Belligeratur, *forma* Deponenti, *pro* belligerat: *qua & usus est* Dialogista, *p.* 27. *Hæc vero Verbi illius forma* (*Erasmo ut* peculiaris, *ita & perquam* familiaris,) *nulli, cujus memini: aut* Classicorum veterum, *aut etiam* Recentiorum *purioris, cum* Erasmo, *Latinitatis* Magistrorum, *ullo est in usu.* Nec inusitata *aliis* unius *solum verbi forma*; tota *ad verbum pene eadem* sententia (*in re prorsus eadem*) *Erasmo cum Dialogista plane est* Communis: Quo Major, *modo malus etiam*, eo perniciosior; *hanc* Dialogistæ *sententiam* (*pag.* 13.) *cum* Erasmiana *illa* (Julium *etiam oblique vellicante*) *collatam cupio Lib.* 2. *Ep.* 1. *ad Leonem.* Quo major est potestas, hoc perniciosior, si inciderit in hominem vel stultum, vel malum. *Adeone vero aut* Verborum *indigus, aut inops* sententiarum (*utroque, si quis alius, genere* locupletissimus) *censendus est* Erasmus, *ut ad* (obscuri *nescio cujus*) Dialogistæ (*Ostium*) emendicando *quæreret?* Bib. *Imo illam* Dialogistæ *sententiam censendum est potius ab* Erasmo *mutuo acceptam.* Crit. *Nequaquam; neque hoc patitur* Calculus *ex ipso Erasmo supputandus. Data est enim hæc ad Leon: Ep.* 2. *Cal. Mai. an.* 1515. aliquot *saltem* annis, *posteaquam scriptus, est Dialogus. Si Dialogista non sit Erasmus;* Erasmus, *non Dialogista*, Plagii *Reus sit oportet. Quin tu* Musices *haud* ignarus *attende, quam in* eandem *dictæ modo Sententiæ* Chordam, *in* Sono *pene* συμφωνίαν, *penitus in* sensu ὁμοφωνίαν, *Erasmus cum dialogista porro colat. E regione frontibus sibi invicem adversis* (*optime alioqui consentientes*) exhibeo *Sententias, quo facilius, de* Concentu; *felicius que* Judicium *feras.*

Vide

Erasmum l. 2. *ep.* 1. *ad Leon. Leoni simul* adblandientem, *Juliumque eadem opera Sugillantem.*	*Dialogistam pag.* 27.28. *Julium pariter insectantem*

Alia

Alii laudibus vehant Bella *à Julio secund vel* excitata *graviter, vel* gesta *feliciter*; Victorias *Armis* partas *recenseant*, Triumphos *Regaliter* actos *celebrent*. Et paulo post: *ut* maximum *declararit Julium* totus *pene* Orbis *in Bello* excitatus.	26. *Gloriaris te plurimum potuisse ad discindenda* Fœdera, *ad Inflammanda* Bella, *ad* Strages *Hominum excitandas*. 27. *At fieri potest, ut Bellorum* Incendium *per te excitatum universū denique* Mundum *corripiat*. 28. *Qui* orbem universum *ad teterrima Bella* concitarit.
Nunc tuam Bonitatem *magis semimus, cum nobis expressius Christi refers* Imaginem, *cujus haud dubie* Vicem *geris, posteaquā ad summā* Bonitatem, *sūmamque* Sapientiam, *par accessit* Potentia.	Ib. *Qui Christi* Vicarium *se facit, eum oportet ad illius* Exemplar *quā proxime accedere. Est in illo Summa* potestas, *sed cū Summa* Bonitate *conjuncta; est sūma* sapientia, *sed* simplicissima.
Nihil potest accidere Pestilentius, *quā si* Pravitas, *ac* Stultitia, *summi* Magistratus *armetur* Authoritate.	Ib. *In te* potestatis *Imaginē video cum summa* Malitia, *summaque*; Stultitia *copulatā*, *Quod si* Malorum Princeps *Diabolus* Vicarium *sibi cupiat* subrogare, *Quem potius asciscat*, quam tui similem?

Bibl. Concentum *agnosco multo magis* Symphonicum *quam* intacta *unius* Barbiti *chorda cum alterius chorda ejusdam toni* pulsata *servare solet*. Crit. *Eandem igitur (quod huic proximū est) agnoscas* doctam *Manum utrobique præterlabentem Nervulos* diversæ *solum* Chelyos (*pro diverso scil. Epistolæ Decoro, & Dialogi servando*) Bibl. Nec dulcius *tamen*

eden-

pudentem Melos *quam hac creare videtur instituta* Sententiarum *utrinque* Comparatio; *quam ideo ad* Serum *usque* Vesperum *utinam & possis, & velis* producere. Crit. Hæc *sane, ad quæ jam Digitum meum, tuumque Oculum, intendi, longe omnium* luculentissima *sunt. Nec desunt tamen alia sententiarum hinc inde communium* obscuriora *paulo* Vestigia, *quibus* Cane *adhuc Critico admodum* Veterano *nihil opus est*, *ad* Erasmum *Dialogi Authorem* subodorandum. Repete *igitur imprimis, ad* Buslidid. *illum prægnantem* Κειτηειοις *locum: Julius belligeratur, vincit, triumphat*, planeque Julium Agit. *Istu tecum una advectus, Dialogi pag. pete* 22. *quo loci quam tibi similia, ne dicam eadem, occurrunt; vide. Ubi jam Res in eum propemodum Locum deductæ sunt, in quem volebam, supererat*, ut vere Julium Agerem. *Nec* illa *deinde sicco prorsus pede* transeunda *duxi*; Si Judæus ille Medicus (*Persondtus ait p.* 7. *apud Dialogistam Julius*, suum *illi merito sic* honorem *deferens*) qui diu mihi vitam Arte sua prorogarat, amplius proferre potuisset. Mortale *scil. in Julium Erasmi* Odium, *ita & in* Medicum *istum redundavit, ut hac ei in* sua *ipsius* Persona *loquenti verba expresserit* (*Lib.* 8. *Ep.* 9. *ad Ammonium*) Cui succenseam nisi Verpo illi τῷ Ἀρχιερέως ἰατρῷ, qui quidem aut parum Artifex est, aut prorsus effœtæ sunt Anticyræ. *Vox scil*: Artem *Medico, quia Julio* Vitam *Arte Medica* prorogatam *invidentis: Loquentium distinguit Personas, atque hæ quoque conspirabunt sententiæ; nec inter se modo, sed & in Erasmo Dialogi Authore constituendo. Neque ista, quæ confestim inibi sequuntur*, sed ipsa Fata viam inveniant; *minus videantur perpendenda, si cum istis Dialogistæ pag.* 6. *conferantur; Deturbaturus & Hispanos* (*nam hic ibi*) nisi me Fata terris eripuissent. *Dic libere Bibliopola, annon idem*, & effusi *Voti*, & enarrati (*vel* quasi *enarrati*) *Facti censendus est Author?* [illegible] *non omnes, quas inter comparationem instituimus* (*vel ipsa de facie*) Sororiæ *prorsus videntur Sententiæ*, Parentemque *ideo sibi jure merito vendicare Erasmum*.

Bibl

Bibl. *Poeta mihi responsum suggeris*,

— — Facies non omnibus una,

Haud diversa tamen, qualis decet esse Sororum.

Crit. *Sententiarum huic, quæ ad Identitatem proximè accedit, Similitudini; addas, in Apice Theologico Syncretismum, ita Erasmo cum Dialogista commune, ut sit hisce duobus (si modo duo sint) tantum non peculiaris etiam & proprius. Bella Christianis (saltem inter se invicem) neutiquam licere Sensit Erasmus; ut (Locos inter quamplurimos alios) videre est in Annotatis ad Lucæ 22. Vers. 36. Ejusdem planè Sententiæ videndus est & Dialogista pag. 8. Ejusdemque usque adeo plenus, ut Personæ quam induerat ibidem loquentis minus memor, ad alios illos Scriptorum Suorum (Erasmicorum Scil.) hac de re Locos, Lectorem videatur relaturus. Quin istis quid immoramur?* Inventio, Judicium, *Sermonum* elegantia, *Rationum* Argutia, Diverbium, *Sarcasmus*, Lepos, Filum *orationis*, & Textura, *omnia palam* Erasmiana *sunt*. Nec *modò Luc. Osiander Epit. Hist. Eccl. Cent.* 16. *pag.* 17. *asserit, multos Eruditos viros ex* stylo *judicasse Erasm. Rot. fuisse hujus Dialogi Authorem; sed & Leo Juda (referente in illius vita Melch. Adamo, pag.* 29.) *Dialogum Erasmo Authori tribuit, imo ut Seditiosum exprobrat: Nec quicquã tamen huic Judæ Criminationi responsum est ab Erasmo; metuente sc. illo, ne qui Seditiosum exprobravit, probaret & Suum.*

Bibl. Rationes *fateor* plusquam probabiles; &, *si non* ipsas *quidem* Demonstrationes (*quas nec ferat fortean* Argumenti *Ingenium*) *Demonstrationibus certe* proximas: *Authoritates vero ad fidem faciendam omni exceptione majores. Veruntamen animo meo unus, atque item alter*, eximendi *restant* scrupuli; *sed* Molestiæ *magis* tædioque *hoc tibi futurum vereor, quo ut* hanc *etiam faciendam mihi expectem abs te* gratiam. Crit. *Ego vero mihi primum expecto* proponendos, *mox & tibi* ponendos *spero Scrupulos*. Bibl. *Annon Erasmus ipse Dialogi (tanquã partus* Spurii *ad* Limen *suum appositi*) Parentem *se negat?*

Crit.

Lib. 13. Ep. 19. Crit. *Prima quidē facie*, *in ista ad* Campegium Card. *alteraque ad Tho. Morum (nostratem) Epist.* speciem *præ se fert* negantis, *sed negantis* frigide; *nosti autem, quod in veteri est Proverbio; Qui* frigide *negat*, consentire *videtur.* Bibl. *Quin* Erasmo *solenne forsan erat* vehementius *nihil*, apertiusve *negare.* Crit. *Adeo* falsa *est hæc* conjectura, *ac quæ* falsissima; Aperte *satis*, *pari casu*, *hacque in ipsa ad* Campeg. *Epistola* Lutheri *librum* suum *esse negat*. Initio, *inquit*, meum esse dictitabant, cum illic nec unus apiculus sit meus: *Nec animo solum* apertiori, *sed* Vehementiori *etiam Accentu*, spirituque *fervidiori*, *id ipsum alibi præstat*: Non dubitem omnes Diras imprecari Capiti meo, si quisquam est Lutheri tam exiguus libellus, quem totū perlegerim; si in omnibus, qui illi tribuuntur, ulla Syllaba mea est. *lib.* 17. *ep.* 14. *ad. Paul. Bombasium. Et paulo post*, Aleander indicavit, mihi tribui duos libellos, quorum alteri Titulus est Eubulus, alteri Lamentationes Petri; Emoriar, si unquam mihi fuerat auditus Titulus, antequam ille protulisset. *Viden' ut non* directe *solum*, *sed &* fervide *item*, negare *potuit Erasmus, ubi potuit &* vere. *Julium esse suum nec* fervide, *nec* directe *quidem negare voluit*, *quia non nisi* falso *potuit*. Bibl. *Quorsum igitur profusio hæc tot* Argumentorum *veri Authoris opinionem à se* amolientiū? Crit. *Dicam equidem quod* sentio: Veracior *erat* Erasmus, *quā ut* negaret, prudentior, *quam ut* agnosceret; *præsertim rigidis duobus* Papistis *Cāpegio, atque Moro*; *quorum iste* supremæ Romani *Pont.* potestati *tuendæ strenuā operam dedit*; *Ille sibi* acquirendæ *avide* inhiavit. Bib. *Verum en tibi* Erasmum *Campegio disertis verbis negantem* suam esse Phrasin. Crit. Phrasin *forte suā* consulto *aliquantillum* dissimulaverat; *at* cæcus *plane sit oportet in* Re Critica *qui pone* tenuem *adeo dissimulatæ Phrasis* larvam, *Erasmum non* videat; *nec ipse interim, ut vides, diffitetur Erasmus, quin* Oratio nonnihil referat Erasmicum; *cum revera nihil referat* non Erasmicum, *præterquam quòd Erasmus forte* dissimulaverat. Bibl. *Veniam, obsecro, des meæ vel Imperitiæ, vel Curiositati, jam ultimò quærenti:*

Quid

Quid tot fictis Authoribus (*si modo fictos* omnes *norat*, *semetipsum autem* verum *Authorem*) tributum *diceret Dialogum*? Crit. *Nimirum, ut in tanta* fictorum *turba* (*sic enim sua interfuit*) Verus *ipsemet Author* securius *delitesceret*. *Verum cum tu jam* percontandi *demum finē feceris, mihi unum hoc sciscitanti* responde: *Unde* præstantissimi *hujus dialogi* excudendum *nactus es* Exemplar? *Nam vix unum aut alterum* Mare *huc nostrum tranarunt* Britannicum: Jesuitis *forte pro* Arte, *ut audio, istis* (*alias inter quamplurimas*) solenni, *omnia, ubicunque Gentium essent reperienda, sedulo* præementibus, *non tam eo consilio ut* sibi *compararent, quam ut* nobis *tantum* Thesaurum *adimerent*. Bib. *Nactus sum* (*colendissimi Amici munere*) *ex instructissima* viri Illustrissimi *Bibliotheca*, bonarum *omnium literarum* Cultoris *pariter*, *ac* Fautoris *eximii; præsertim* Proprietatis *Latiæ*, Puritatisque, *nihilo infra* Togatorum *optimos* (*multo supra* Equestris *sui ordinis, quos novi*, Maximos) Magistri; Nomen *interim, pro* Candore *tuo*, reticendum *quæso permittas*, *cum* (Amico peregre longum *iter* profecto) *nihil quicquam hac adhuc in parte, de* Equitis amplissimi *Voluntate exploratum habeam*. Julium *alioqui* Bellatorem *de* Reb. pub. *à se* Regibusque *victis toties olim* triumphantem, *ad illius* Nominatim *Pedes provolutum* (*in Epistola nempe Dedicatoria*) *Patrocinium, supplicem modo obtestaturum stitissem*. Crit. *Nisi tuam satis probarem* Prudentiam, *meam nimium* Imprudentiam *proderem: eademque sat scio* consulta *te usurum in Arcanis* Taciturnitate, *si quid itidem de Dialogi in* Piscem *pene* (*abrupte satis intelligas obtuseque*) prius *desinentis adjecto nuper* Colophone (*eoque reliquo, quod mihi videtur, Dialogo jam neutiquam indigno*) *consulerem*: *Itaque Val*—— Bib. *Plane, quod res est, sentis, me nec hic quidem* invito *quidquam* Authore *ausurum*; Vale *tamen tuum ausus sum* (*nimium palam impudens*) *vel* semiprolatum *interrumpere*; *nec, inopinata hac oblata mihi ansa, missum te facturus, priusquam* (*ruptis omnibus* & Fidei *tibi datæ*, *ac* observantiæ *tibi debita*

debitæ Vinculis) *postremo tandem, nempe post* ultimo *meum, quæsierim, quid sibi velit, in Dialogo præsertim Erasmiano, Cauda capitique ac corpori* (Epilogus, *intelligo*, Prologo *totiq prætereaDialogo*) *sic prorsus absimilis?* Crit. *Liceat mihi jam nimium plane festinanti vel uno, eoque tumultuario, dicere verbulo: Indicium opinor minime* flaccescentis *Nobilis Erasmo* Ingenii, *sed vel* fluctuantis *conscientiæ, an suo absque* peccato *licuit, vel* vacillantis *ei prudentiæ Argumentum, an suo sine* periculo *potuit Julium*, ludicre *satis jā Cœlo exclusū*, lascivienti *etiamnum* audacius *calamo aut* mortuum *damnare, aut* vivum *etiam fortassis prædamnare* (*omnium licet dum viveret* perditissimum) æternæ, *ipsa in Gehenna* perditioni *subeundæ*; *an satius aliquanto de illo statuens*, temporariis *scil.* (*quos forte Erasmus etiam ipse, non omnia videns, credidit*) *purgandum* Ignibus *tradere. Hæc inter cogitata* (*quæ* novæ, *quisquis erat*, Coronidis *Fabrum neutiquam tenuere suspensum*) *animi dubius hærens Erasmus*, Cœlo *solummodo* exclusum, *nec* Tartaro *adhuc, necdum* Purgatorio concludendum *misit, sed* inter utrumque (*quid de se statuendum foret incertum*) *hac illac errabundum* (*ut* Cœlum *inter* Orcumque *Erasmum* ipsum P*apicolæ depingunt pendulum*) abrupte *satis dimisit Julium. Valeas jam tandem* (Vale *meum me passurus eloquii*) *Ingeniose Bibliopola: multosque hujus similes Libellos typis Librosque mandes.* Bib. *Valeas Critobule Insignissime, valeas: sed* meis *prius bene onustus* Gratiis, *qui* Dialogo *meo* Authorem *suum Erasmum*, Authori *suo Erasmo* Dialogum *meum* (*in* Gratiam *meā* Commodumque) *operose adeo vindicasti, juste adeo* restituisti.

...solitus, mitius

IN-

INTERLOCUTORES

JULIUS II. GENIUS,

ET D. PETRUS.

JULIUS II. P. M. Quid hoc mali est? non aperiuntur *fores*? Opinor aut *mutatam*, aut certe *turbatam seram*. GENI. Quin potius vide, ne tu non attuleris *clavem* quam oportet; neque enim eadem aperitur *hoc ostium*, qua *arca nummaria*: atque adeo cur non utramque huc attulisti? nam ista quidem *potentiæ* clavis est, non *scientiæ*. JUL. Imo mihi præter *hanc* nulla unquam fuit: neque video quid opus sit *illa*, quum *hac* adsit. GEN. Nec ego sane; nisi quod interim excludimur. JUL. Effervescit mihi bilis, pulsabo fores. Heus heus, aperite hoc actutum aliquis ostium. Quid hoc rei est? nemon prodit? quid ita cessat *hic Janitor*? stertit, opinor, adprobe potus. GE. Ut hic ex se metitur omnes! PE. Bene habet quod *portam* habemus *adamantinam*, alioquin fores hic, quisquis est, perfregisset. *Gigantem* aliquem, aut *satrapam*, urbium eversorem oportet adesse. Sed, ô Deum immortalem! quam hic *cloacam* olfacio! Non statim aperiam ostium, sed hic e fenestella cancellata prospectans, quid *portenti* sit, coguoscam: *Quis es*? aut *quid* tibi vis? JU. Quin tu fores aperis quantum potes? qui si tuo fungi voluisses officio, obviam oportuit venisse vel cum universa *Cælitum* pompa. PE. Satis imperiose. At tu mihi prius exponito, quisnam sis. JU. Quasi vero ipse non videas.

PE. Videas? Ego vero novum & hactenus non

visum *spectaculum* video, ne dicam *monstrum*?

JUL. At, ni plane cæcus es, agnoscis opinor *clavem* hanc, si quercum auream ignoras, Et vides *triplicem coronam*, nec non undique gemmis & auro lucentem *pallam*. PE. Equidem argenteam *clavem* utcunque agnosco; licet & *solam*, & multo dissimilem iis quas olim mihi *verus* ille *pastor* ecclesiæ tradidit *Christus*. Porro *Coronam* istam tam superbam, qui quæso possim agnoscere? quam nec *barbarus* unquam *Tyrannus* ausus est gestare; nedum is qui *huc* admitti postulet. Nam *palla* quidem ista nihil me movet: qui *gemmas* & *aurum* perinde ut *rudera* semper calcarim, atque contempserim. Sed quid hoc est? video passim & in *clavi*, & in *corona*, & in *palla* notas sceleratissimi *cauponis*, & *impostoris*, mei quidem *prænominis*, sed non *instituti*; *Simonis* potius, quem ego quondam Christi præsidio dejeci. JUL. Mitte *nugas* istas, si sapis: nam ego, si nescis, sum *Julius* ille *Ligur*, & agnoscis, ni fallor, duas literas. P. M. nisi omnino literas nullas didicisti. PE. Significare opinor, *Pestem Maximam*. GE. Ha ha he, ut hic *divinator* rem acu tetigit! JUL. Imo *Pontificem Maximum*. PET. Ut *ter maximus* sis, et magis etiam quam *Mercurius* ille *Trismegistus*, huc non recipieris: nisi fueris *optimus*, hoc est *sanctus*.

JUL. Atque adeo si quid ad rem pertinet appellari *sanctum*, nimium impudens es, qui mihi cunctaris aperire fores: cum tu tot jam seculis tantummodo *sanctus* dicaris, me nullus unquam vocarit, nisi *sanctissimum*. Exeant sex millia *bullarum*.

GE. *Vere* bullarum. JU. In quibus non semel *sanctissimus dominus* nominor, imo jam *sanctitatis* nomine denotabar, non *sanctus*: ut quicquid mihi libuisset. GE. etiam *temulento*. JUL. id *sanctitatem* sanctissimi Domini *Julii* dicerent fecisse.

PE. Quin tu igitur ab istis adulatoribus *Cælum* postulato, qui te *sanctissimum* fecerunt; & iidem tribuant *felicitatem*, qui dederunt *sanctitatem*. Quanquam usque adeo nihil interesse censes, *dicaris* sanctus, an *sis*? JUL. Irritor, si vivere modo licuisset,

isset, ego tibi istam nec *sanctitatem* inviderem, nec *felicitatem*.

PE, O *vocem* sanctissimæ mentis *indicem*! quanquam & alioquin ego te jamdudum oculis totum collustrans, multam *impietatis*, nullam in te *sanctimoniæ* notam animadverto. Quid enim sibi vult novus iste *comitatus*, tam non *pontificius*? nam viginti ferme millia tecum adducis: nec ullum in tanta conspicio turba, cui vel *vultus* sit *Christianus*. Video teterrimam hominum colluviem, nihil præter fornices, temetum, ac pulverem bombardicum olentium. *Latrones* conducititii mihi videntur, vel *larvæ* potius *tartareæ*, huc ab *inferis* erupisse, ut *cœlo* bella moveant. Jam teipsum quò magis ac magis contemplor, hoc minus ullum video *Apostolici* viri vestigium. Principio, quid hoc *monstri* est, quod cum superne *sacerdotis* ornatum geras, idem intus *armis* cruentatis totus horres, crepásque? Ad hæc, quam *truces* oculi, quam *contumax* os; quam *minax* frons, quam *elatum* & *arrogans* supercilium! Nam *pudet* dicere, ac *piget* interim videre, nullam corporis partem non conspurcatam notis *prodigiosæ*, ac *abominandæ* libidinis. Ut ne dicam, quod etiamnum totus & ructas, & oles *crapulam*, & *temetum*, ac mihi quidem modo *vomuisse* videris. Utique is est totius corporis habitus, ut non tam *ætate*, *morbisve*, quam *crapula* victus, marcidus, ac fractus videaris. GE, Ut graphice hunc suis depinxit coloribus! PE. Tametsi video te jamdudum mihi *supercilio* minantem, tamen haud queo reticere, quod sentio. Suspicor pestilentissimum illum *Julium* ethnicum ab inferis rediisse *personatum*, ut me rideat: adeo tibi cum illo conveniunt omnia.

JUL. *Ma. di. si.* PE. Quid dixit? GE, Iratus est. Ad hanc vocem nemo *Cardinalium* non fugitabat; alioqui *fustem* illum *sanctissimi* sensurus, præsertim à *convivio*. PE. Tu mihi videre probe callere sensum hominis: proinde dic mihi, quis es?

GE. Ego sum *magnus* ille Julii *genius*. PE. Imo *malus* opinor. GE. qualiscunque sum, *Julianus* sum. JUL. Quin tu *nugas* istas missas facis,

ac *fores aperis?* nisi mavis *effringi*; quid multis opus est? vides *cujusmodi* ducam *comites?* PE. Sane video, *latrones* exercitatissimos. Verum ne sis inscius, hæ *fores* tibi sunt aliis *armis* expugnaudæ.

JUL. *Verborum* inquam, jam satis. Ni *propere* pares, excummunicationis *fulmen* vel in *te* torquebo, quo summos aliquando *reges*, atque adeo *regna* terrui. *Bullam* vides jam in hæc paratam? PE. Quod, malum, *fulmen*, quod tonitru, quas *bullas*, quas *ampullas* mihi narras, obsecro? nam istorum nihil unquam *audivimus* à Christo. JUL. At *senties*, nisi pares.

PE. Si quos olim istis *fumis* territasti, nihil ad *hunc* locum, hic *veris* agas oportet: *benefactis*, non *maledictis* hæc arx *expugnatur*. Sed quæso te, tu mihi fulmen *excommunicationis* minitaris? dic quo jure? JUL. *Optimo*, quando jam *privatus* es, nec aliud quam quilibet *privatus* sacerdos, imo ne *sacerdos* quidem, utpote *consecrandi* impotens.

PE. Nempe quia *mortuus* opinor. JUL. Videlicet PE. At ista quidem ratione, nihilo mihi præstas *plus* quam *mortuus*. JUL. Imo quamdiu *cardinales* de novo *pontifice* subrogando litigant, mea est *administratio*. GE. Ut adhuc *vitæ* somnia somniat! JUL. Sed jam aperi inquam. PE. Ni *merita* narras, inquam, nihil agis. JUL. Quæ *merita?* PE. Dicam: Excelluisti *doctrina sacra?* JUL. Minime: nec hoc vacabat tot occupato *bellis*: verum abunde satis est *fratrum*, si quid hoc ad rem pertinet.

PE. Ergo vitæ *sanctimonia* multos Christo lucrifecisti? GE. *Tartaro* quam plurimos. PE. Claruisti *miraculis?* JUL. *Obsoleta* loqueris. PE. *Pure* orasti & *assidue?* JUL. Quas *nugas* hic gannit? PE. *Jejuniis* quoque, *vigiliisque* corpus emacerasti.

Ge. Desine quæso frustra hæc apud hunc, ne ludas operam, PE. Ego alias *egregii* pontificis *dotes* non novi: si is habet magis *apostolicas*, narret ipse. JUL. Quanquam indigna res est. *Julium* illum omnibus antehac *invictam*, nunc *Petro* cedere, ut

ne

ut quid aliud dicam, *piscatori*, ac pene *mendico*; tamen ut cognoscas cujusmodi contemnas *principem*, audi jam paucis. Principio *Ligur* sum, non, ut tu, *Judæus*; unumque mihi vel hoc tecum esse commune doleo, quod *naviculator*, aliquando fuerim.

GE. Nihil est quod graviter feras, nam hic quoque permultum interest, quod hic *victus* parandi gratia piscabatur: tu ad *stipem* exiguam scalmum remis subigebas. JUL. Deinde *Sixti* pontificis *vere* maximi. GEN: De *vitiis* sentit. JUL. è *sorore* nepos: Hujus singulari *favore*, meáque *industria*, primum ad *ecclesiasticas* opes, deinde per gradus ad *Cardinalitii* Galeri fastigium sum evectus: post, multis fortunæ procellis exercitus, ac durissimis casibus sursum jactatus ac deorsum, ac præter alios morbos, *comitiali* quoque obnoxius; Denique scabie quoque (quam *Gallicam* vocant) totus opertus; Ad hæc, exul, invisus, damnatus, omnibus abjectus ac pene deploratus. Tamen ipse de *summo pontificio* spem nunquam abjeci: ea erat animi *fortitudo*. Quum tu *muliercula* voce territus statim cesseris. Tibi mulier *animum* ademerat: mihi mulier quædam fatidica, sive sortilega, *fiduciam* hanc addiderat: quæ quondam tot merso malis, clam insusurravit in aurem. Perdura *Juliane*, nihil te pigeat vel *facere*, vel *pati*: olim *triplici corona* decoraberis, eris *rex* regum, & *dominus* dominantium. Neque vero me fefellit vel mea *spes*, vel illius *vaticinium*. Huc quoque præter omnium spem sum eluctatus, partim ope *Gallorum* qui *rejectum* foverunt, partim inæstimabili vi *pecuniarum*, non absque multo conflata *fœnore*: nec id absque *ingenio* tamen. PE. Quod *ingenium* narras? JUL. Hoc est, non absque *promissis* ex pacto *sacerdotiis*, atque in hoc repertis ex *arte* fide jussoribus: quandoquidem tam ingentem *pecuniam* vix *Crassus* ipse præsentem totam numerasset. Verum hoc frustra tibi narro, quum ne omnes intelligant mensarii. Habes quo modo pervenerim. Jam *in Pontificatu* ita me gessi, ut nemo sit, non dicam *priscorum* illorum *Pontificum*, qui solo *titulo* mihi videntur fuisse *Pontifices*. Sed nec *recentiorum*, cui tan-

 tum

rum *Ecclesia*, tantum *Christus* ipse debeat, quantum *mihi*. GE. Vt *Thrasonem* agit bellua! PE. Expecto quorsum evadas. JU. Nam multis *officiis* (sic enim vocant) novis repertis, non mediocriter auxi *fiscum* pontificium: Tum rationem inveni, ut citra *Simoniæ* vitium *episcopatus* emerentur. Nimirum constitutum est à majoribus meis, ut cui contigerit *episcopatus*, is deponat *officium* ; id ita sum interpretatus ; *deponere* juberis ; at non *deponitur*, quod non *habes* ; *emendum* igitur, quod *deponas*. Hac arte singuli *episcopatus*, sena statim, aut septena ducatorum millia adferebant : præter illa quæ ex more pro *bullis* extorquentur. Tum ex nova *moneta* (qua totam explevi Italiam) non exiguum emolumentum conflavi : nec ulla cessavi parte in accumulandis *pecuniis*. Nimirum intelligens absque *his* nihil *recte* geri , neque *sacrum*, neque *profanum*. Et ut ad *majora* veniam , Bononiam à *Bentivolis* occupatam *Romanæ* sedi restitui. *Venetos* ante *invictos* omnibus, mari *contudi*. Ferratiæ *ducem* diu male vexatum bello, propemodum in *naßam* illexeram. *Conciliabulum* schismaticum *simulato* contra *concilio* feliciter elusi, & clavum (quod dici solet) clavo pepuli. Postremo *Gallos* tunc orbi *formidabiles* universo, ex universa *Italia* deturbavi. deturbaturus & *Hispanos* (nam huc ibam) nisi me Fata *terris* eripuissent. Atque hic quoque quam *invictum* præstiterim *animum*, vide. Gallis *superioribus* latebras circumspectare cepi; Canam alebam *barbam*, cum rebus propemodum in *desperationem* adductis repente nuncius affertur *aureus*, apud *Ravennam* aliquot *Gallorum* millia trucidata , ibi *revixit* Julius. Ad hæc triduum ferme pro mortuo habebar, etiam *mihi* : atque hic quoque rursum præter omnium atque adeo *meam* etiam *spem* revixi. Tantum igitur valet mea vel *authoritas* vel *astutia*, ut hodie nemo sit *regum Christianorum*, quem non ad *arma* concitaverim, ruptis, discissis, discussis, *fœderibus* omnibus, quibus *inter* se fuerunt exactissime conciliati. Proximo quoque fœdere (quod *Cameraci* inter me , & *Gallorum* , & *Ro.* regem, aliosque inierat *principes*) ita *abolito*, ut ejus ne *mentio* quidem unquam sit facta.

Super

Super hæc omnia, quum tantum aluerim *exercitum*, tot splendidissimos *triumphos* adornarim, tot exhibuerim *ludos*, tot locis *ædificaverim*, tamen *moriens* reliqui quinquagies centena millia *ducatorum*: majora gesturus, si *Judeus* ille *medicus*, qui diu mihi *vitam* arte sua *prorogarat*, amplius *proferre* potuisset. Atque utinam nunc quoque *magus* aliquis me in *vitam* restituat, quo egregiis cœptis. meis *colophonem* liceat imponere; tametsi moriens sedulo id curavi, ne *bella* per me toto orbe concitata *componerentur*: dedique operam, ut *pecuniæ* in eum duntaxat *usum* essent incolumes, hæc erat suprema vox animum exhalantis. Nunc & sic de *Christo*, de *ecclesia*, merito *pontifici*, gravare *Cœli* fores aperire? Atque hæc magis admirabitur, qui perpenderit, me hæc *sola* animi *virtute* perpetrasse, nullis aliis adjutum *adminiculis*, quibus alii fere solent. Non *natalibus*, quum ne ipse *patrem* norim; quod quidem ad *gloriam* meam dixerim; non *forma*, quum *larvalem* faciem omnes *exhorruerint*: non *literis*, quas nunquam *attigi*: non *corporis* viribus, quod mihi tale contigit quale superius descripsi: non *ætatis* favore, senex hæc gessi: non aura *populari* velificationem faciens, nam nemo non *oderat*: non mea denique *clementia* aliorum *gratiam* concilians, nempe qui adeo fuerim *inexorabilis*, ut in eos quoque *sævierim*, quibus alii solent omnia *permittere*. PE. Quid hoc rei est? GE. hoc, tametsi *durum* videtur, *molle* quiddam est. JUL. Sed reluctante fortuna, ætate, corpore, breviter *diis* atque *hominibus*, solo tamen *animo* fretus meo, & *pecuniis*, hæc tanta paucis annis gessi: tanta relicta materia posteris, ut sit quod agant illi in decimum annum. Hæc de meipso *verissime* dixi, quæ si quis eorum, qui *Romæ* solent apud me *dicere*, suis *phaleris* exornasset, *Deum* audires, non *hominem*. PE. *Invictissime bellator*, quoniam mihi nova & inaudita sunt omnia quæ narras; quæso veniam hanc meo des vel *stupori*, vel *imperitiæ*: ne molestum sit crassius de singulis percunctanti respondere. Qui sunt isti *candidi*, *comatalique*? JUL. Hos quidem *animi* causa alebam. PE. Qui *nigri* isti & *cicatricosi*? JUL. *Mili-*

lites fuere ac duces, qui *mea* & *ecclesiæ* causa fortiter in *bello* mortem oppetierunt, partim in expugnanda *Bononia*, complures in prælio adversus *Venetos*, plærique apud *Ravennam*: quibus omnibus vel ex *pacto* debetur *Cælum*: siquidem jampridem magnis *bullis* sum pollicitus, recta in cælum evolaturos quicunque *Julii* auspiciis pugnarent, etiam *quæcunque* vita præcessisset. PE. Proinde quantum conjectura consequor, ex istis erant qui mihi sæpius ante tuum adventum *molesti* fuerunt (dum huc tantum non *vi* comparentur irrumpere) *plumbeas* quasdam *bullas* ostentantes. JUL. Ergo non *admisisti*, quantum audio. PE. Egó ne? ne unum quidem *istius* sane generis. Nam ita me docuit Christus, has fores aperiendas non his, qui *plumbo* graves huc adducunt *bullas*, sed qui nudos *vestierunt*, esurientes *paverunt*, sitientibus *potum* dederunt, captivos *inviserunt*, peregrinos *collegerunt*: Etenim si eos quoque voluit excludi, qui in *nomine* suo *prophetarint*, qui *dæmonia* ejecerint, qui *signa* fecerint, tu censes admittendos, qui tantummodo huc afferunt *bullam*, *Julii* nomine? JUL. Quod si scissem? PE. Intelligo, si quis ab inferis reversus, ea tibi nunciasset, *bellum* indixisses etiam mihi. JUL. Quin & *excommunicassem*. PE. Sed perge, cur *armatus* ipse? JUL. Quasi nescias summo pontifici *utrumque* esse *gladium*; aut nisi velis bellare *nudum*. PE. Sane cum istum tenerem locum, nullum novi *gladium*, nisi gladium *spiritus*, quod est *verbum* Dei. JUL. At non idem prædicat *Malchus*, cujus auriculam absque *gladio* amputasti credo. PE. Memini, & agnosco; sed tunc pro magistro *Christo* pugnabam, non pro *meipso*, pro vita *domini*, non pro *nummis*, aut ditione *seculari*: & pugnabam nondum pontifex, *promissis* duntaxat *clavibus*, nondum *acceptis*, nondum accepto *spiritu sancto*: Et tamen jussus sum recondere, ut palam admonerer, hoc pugnæ genus non convenire *Sacerdotibus*, imo ne *Christianis* quidem: verum hæc alias. Cur tam accurate te *Ligurem* esse prædicas? quasi quicquam hoc ad *Christi vicarium* pertineat qua *gente* sit oriundus. JUL. Imo summam existimo pietatem *gentem* meam *nobi-*

 litare:

litare: proinde *titulum* hunc, numismatis, statuis, fornicibus, ac parietibus omnibus *inscribo*. PE. Ergo *patriam* novit, qui *patrem* non novit? At ego initio *putabam* te de *cælesti* Hierusalem credentium *patria* loqui. deque illius unico *principe*, cujus optant illi *sanctificari*, hoc est, *illustrari*, *nomen*. Sed cur addis, *Sixti* ex sorore *nepotem*, quem quidem hominem demiror nunquam huc accessisse: præsertim cum & *summus* fuerit *Pontifex*, & sibi tanto duci *cognatus*. Quare dic obsecro, quid hominis fuit? saecrdos ne? JUL. Imo *miles* egregius, tum *eximiæ* religionis, nempe *Fransiscanæ*. PE. Equidem *Franciscum* vidi quondam virum inter laicos *optimum*, opum, voluptatis, ambitionis summum *contemtorem*. An *pauperculus* ille tales nunc habet *satrapas*? JUL. Tu quantum video, nolis quemquam ad *meliora* proficere. pauper erat & *Benedictus*, cum hujus *posteri* nunc adeo *divites* sint, ut nos etiam illis *invideamus*. PE. Pulchre, sed ad rem redito, de Sixti *nepote*. JUL. Consulto id facio; nimirum ut ob urem os illis, qui me ex illo *prognatum* affirmant, nimium *libere*. PE. Libere, sed num & *vere*? JUL. Atqui non est istud è *pontificia* dignitate, cujus ubique habenda est ratio. PE. At ipsa sui rationem ita demum rectissime mihi videtur habitura, si nihil admittat quod jure possit opprobrari. Sed obtestor per *pontificiam majestatem*, dic mihi bona fide, est ne ista jam via *vulgaris*, ac *solennis* ad summum *pontificium* perveniendi, quam modo depingebas?

JUL. Aliquot jam seculis haud fuit alia, nisi forte qui mihi successurus est, alia creabitur via. Nam ipse summum assecutus *pontificium*, statim edita formidabili *bulla* cavi, ne quis simili ratione ad eum honorem penetraret, eam bullam & paulo ante mortem renovavi: quantum sit valitura, viderint alii. PE. Opinor neminem rectius id malum describere potuisse: sed illud miror quemquam inveniri qui *munus* hoc velit *suscipere*, presertim quum tot *occupationibus* sit (audio) obnoxium & tanto *negotio* ad id sit eluctandum. Nam *me pontifice* vix quisquam vi poterat adigi, ut *presbyteri*, aut *diaconi* susciperet honorem. JUL. Neque *mirum* adeo: nam illis temporibus *census* episcoporum

rum & *præmium* nihil aliud erat, quam labores, vigiliæ, jejunia, doctrina, sæpenumero mors: nunc *regnum* est ac *Tyrannis*, & quis pro *regno*, si *spes* sit, non *dimicet*? PE. Sed age, quid *Bononia*, num à *fide* desciverat, ut fuerit sedi *Romanæ* restituenda? JUL. Bona verba, non hoc agebatur. PE. Fortasse *Bentivolo* male administante, *marcebat* resp. JUL. Imo maxime *florebat* ea civitas, multis ædificiis aucta & illustrata, & eam ob rem impensius *inhiabam*. PE. Intelligo: præter *jus* igitur invaserat? JUL. Ne hoc quidem, ex *pacto* possidebat. PE. Cives ergo non *ferebant* eum principem? JUL. Imo *mordicus* illum tenebant: me *aversabantur* fere universi. PE. Qvid igitur causæ? JUL. Nempe quod ille sic administrabat, ut ex immensa *pecunia* quam à civibus colligebat, vix *paucula millia* ad nostrum redirent *fiscum*. Præterea sic expediebat, ad id, quod tum temporis agitabam animo. Itaque *Gallis* operam navantibus, & nonnullis meo *fulmine* territis; profligato *Bentivolo*, Cardinales & Episcopus *urbi* præfeci, ut nulla pars emolumentorum non rediret ad usus *ecclesiæ Romanæ*. Ad hæc, *titulus* & imperii *dignitas* antè penes illum esse videbatur: nunc undique nostræ visuntur *statuæ*, nostri leguntur *tituli*, nostra adornantur *trophæa*: jam passim & Julius *saxeus* stat & *æneus*. Denique si spectasses, quam regali triumpho *Bononiam* sim ingressus, fortasse contemneres omnes *Octaviorum*, ac *Scipionum* triumphos; & intelligeres me non absque causa tam strenue pro *Bononia* dimicasse, vereque spectasses eodem tempore, *militantem* & *triumphantem* Ecclesiam. PE. Ergo *te regnante*, quantum intelligo contigit illud, quod orare nos jusserat Christus, *Adveniat regnum tuum*. Jam vero *Veneti* quid admiserant? JUL. Primum *Græcissabant*, ac me propemodum pro *delectamento* habebant, nihil non convitiorum in me jacientes. PE. *Verorum*, an *falsorum*? JUL. Quid refert? *sacrilegium* est de Ro. Pontifice, vel *mutire*, nisi in *laudem*. Denique *sacerdotia* suo conferebant arbitratu: nullas *lites* huc transferri patiebantur: nullas commercabantur *dispensationes*. Quid multis opus est?

in-

intolerabili jactura Romanam sedem affligebant, quippe qui non exiguam insuper *patrimonii* tui partem occuparent.

PE. *Mei* patrimonii? Quod, obsecro, mihi narras *patrimonium*? qui relictis omnibus, *nudum* Christum *nudus* sum secutus. JU. Aliquot inquam *oppida* sedi Romanæ debita, sic enim *peculiarem* illam possessionum suarum *partem* sanctissimis patribus placuit appellare. PE. Mea quidem *infamia* probe vestris *lucris* consulitis. Hanc igitur appellas jacturam intolerabilem?

JUL. Quid ni? PE. Verum erant *corrupti* mores, *refrixerat* pietas? JUL. Apage, de *nugis* agis: imo detrahebantur nobis *infinita* ducatorum *millia*, quot vel *legioni* militum alendæ sufficiunt. PE. Magna sanè jactura *fæneratori*. At Ferrariensis ille, quid tandem designarat?

JUL. Quid ille? homo omnium hominum ingratissimus? Hunc honorem habuerat *illi* Christi vicarius *Alexander*, ut alteram filiam illi daret uxorem: addidit *dotis* nomine luculentissimam *ditionem*, homini alioqui ignavo: tamen immemor tantæ humanitatis, semper oblatrabat mihi *Simoniacum Pæderasten*. *Vectigalia* nonnulla vendicabat, non illa quidem *maxima*, sed tamen haud quaquam aspernanda *diligenti* Pastori. GEN. Imo *Negotiatori*. JUL. Ad hæc, quod veriùs ad rem pertinet, expediebat & hoc ad id quod parabam; Hoc imperii *nostræ ditioni* copulari, propter *situs* opportunitatem: proinde conatus sum, hoc deturbato, ditionem eam meo *cognato* conferre, viro *strenuo*, & quidvis pro *dignitate* ecclesiæ ausuro: ut qui nuper suapte manu *Cardinalem Papiensem* in meam gratiam confoderit. Nam filiæ maritus sua sorte contentus est. PE. Quid audio? *uxores* & *liberos* habent summi *Pontifices*? JUL. *Suas* quidem *uxores* non habent, *liberos* autem habere, quid monstri est, cum sint *viri*, non *eunuchi*? PE. *Sed* quæ tandem res excitarat *schismaticum* illud *conciliabulum*? JU. perlongum fuerit rem à prima repetere origine; dicam summatim. Jam, quosdam tædere cœperat *Romanæ curiæ*: Aiebant, turpi *quæstu*, prodigiosis ac nefandis *libidinibus*, *venefici*-

ficii

ficiis, sacrilegiis, cædibus, simoniacis nundinis, undique inquinata esse omnia. *Meipsum* aiebant simoniacum, temulentum, spurcum, mundano turgidum spiritu, ac modis omnibus *eum* qui locum *indignus*, cum summa reipublicæ Christianæ *pernicie*, occuparem: itaque *generali Concilio* succurrendum esse rebus tam afflictis. Aiebant *adjuratum* me, ut post acceptum honorem, intra *biennium* generale Concilium indicerem: hac lege creatum *pontificem*. PE. Atque id vere dictum? JUL. Imo *factum*: At ipse *me* ab eo *jurejurando*, quum visum est, *absolvi*. Quis autem dubitet, vel quidvis *dejerare*, cum de *Regno* agitur? In aliis colenda *pietas*, ut eleganter ille dixit *Julius*, alter *ego*. Sed audaciam hominum specta. vide quorsum evadant. *Desciscunt* Cardinales novem, *denunciant* mihi *Concilium*, invitant, orant, ut *præsideam*. Quum non impetrant, indicunt universis, authore *Maximiliano* tanquam *Imperatore* (quod historiæ testentur, olim ab *Imperatoribus Romanis* Concilium indici solere) authore item *Gallorum* rege *Ludovico*, ejus nominis *duodecimo*. Horresco referens, ac tunicam illam Christi inconsutilem conantur *discindere*, quam ii quoque reliquerunt *integram*, qui *crucifixerant*. PE. Sed eras *istiusmodi* qualem illi prædicabant. JUL. Quid ad rem? *summus* eram *pontifex*, finge me vel *Cercopibus* sceleratiorem, vel *Morycho* stultiorem, vel indoctiorem *stipite*, spurciorem *lerna*. quisquis hanc tenet *potentiæ* clavem, eum decet, ut *Christi vicarium* revereri, ut *sanctissimum* suspicere, PE. Etiam *aperte* malum?

JUL. *Vel apertissime*. Quare non ferendum, ut qui *Dei* vicem agit in *terris*, omnino *Deum* quendam inter *homines* præstat, à quopiam *homuncione* reprehendatur, aut conviciis violetur. PE. Atqui, reclamat *sensus communis*, ut bene *sentiamus* de eo, quem palam scelerosum *cernimus*? aut bene *loquamur* de eo, de quo male *sentimus*. JUL. *Cogitet* quisque quod volet, modo bene *loquatur*, aut certe *sileat*. reprehendi non potest *Ro. Pontifex*, nec à Concilio *generali*. PE. Unum hoc scio; qui *Christi* vicem sustinet in *terris*, debere quam potest illi *simillimum* esse, atque ita vitam omnem peragere, ne quid

quid in eo possit *reprehendi*, neve quisquam *merito* de illo male *loqui* queat. Male vero cum pontificibus agitur, si ut bene de se loquantur homines, *minis* extorquent potius, quam *benefactis* impetrant; quos nisi *mentiendo* laudare non possis, quorum *summa* gloria sit, hominum male sentientium *coactum* silentium. Verum illud mihi responde. Nulla ratione potest *amoveri* scelerosus ac pestilens *Pontifex*?

JUL. Ridiculum, à quo *amoveretur* qui *summus* est? PE. Atqui ob istud ipsum maxime debebat amoveri, quia summus. Nam quo *major*, modo *malus* etiam, eo *perniciosior*. Quin tu *Feliciorem* multo nobis, Juli, *prædicas*, quam *Christus* unquam constituit, *Summum Pontificem*; ita totum in cogitando se *summum*, ut se *Pontificem* esse minus sit memor; imo reapse *pessimum* esse, pessimumque *impunè* sibi licere existimantem, quia titulo *Maximum*: Pontificem ita *titulo* tenus summum, maximúmque, ut in Reges *vere* summos, maximosque sub *Deo* Imperatores, maximum, summúmque *Jus* (Summa haud absque *Injuria*) sibi vendicandum senserit, ac si *precariò* plane regnantes, *Vicariamque* merè potestatem *ementito* huic *Christi* in terris *Vicario* acceptam ferentes: Jus primùm *Sacris*, dein & *Solvis* arcendi: Jus in *fidelitate* ac *obedientiâ* (ipso mandante Deo debita) illis præstanda, cum subditis *dispensandi*: Jus denique adversum illos in rebus *leviculis* (fortean & *impiis*) Pontifici minus morem gerentes; non tam *spiritualem* ad vitam *emendandam*, quàm & ad *tollendam temporalem* gladium stringendi. Ipsum interea *summum* Pontificem (Jura licet omnia non *humana* modo, sed & *divina* nefario violantem, *cælumque* (quod ajunt) *terræ*, genus omne sceleribus, miserrime miscentem) nempe *quia summum*, loco vel (quod dici fortassis malles) *sede* movendi mortalium nullis (ne omnibus quidem *Regibus* una ac *Imperatoribus*) jus concedendum arbitraris. Feliciter sane, Juli, admodum cessit, *mortem* unicam hoc in te juris habuisse (si & ab hac etiã *tyrannice* nimis tecum forsan actũ cause ris quod *mortalibus* ad unũ omnibus mordicus pernegasti. Istane vero à *Christo* comparatum est? Siccine pro-

ſpexiſſe cenſendus eſt *Eccleſiæ* commodis, ut hujus *vita*, *ſalûſque* in ſola iſtiuſmodi Pontificis *morte* repenenda ſit? JUL. At ſi *corigendus* eſt Ro. Pontifex, per *Concilium* corrigatur *oportet*. Porro nullum *Concilium* cogi poteſt invito *Pontifice*: alioqui *Conciliabulum* fit, non *Concilium*. Quod ſi maximè *cogatur*; nec *ſtatui* quicquam poteſt *refragante* Pontifice. Denique reſtat extremum præſidium; *abſoluta* poteſtas, qua longe jam *ſuperior* eſt *unus* Pontifex *univerſo* Concilio. Cæterum *ſubmoveri* ſacerdotio non poteſt ob *quodvis* crimen. PE. Non. Non ob *homicidium*?

JUL. Nec ob *paricidium*. PE. Non ob *fornicationem*? JUL. Bona verba; imo ne ob *inceſtum* quidem. PE. Non ob *ſimoniacam* impietatem? JUL. Non vel ob *ſexcentas*. PE. Non ob *veneficium*? JVL. Ne ob *ſacrilegium* quidem. PE. Non ob *blaſphemiam*? JUL. Non inquam. PE. Non ob hæc *omnia* ſimul in unā ceu *lernam* conflata? JVL. Adde ſi libet *ſexcenta* flagitiorum nomina, his quoque *fædiora*, non poteſt tamen Ro. Pontifex ob iſta *ſubmoveri* loco.

PE. Perquam honorifice equidem (ſupra *Reges* nempe omnes ac *Imperatores*) de *Concilio* ſentire videris, at *videris* tantum Juli; *Concilium*, ſcil. male habenti Eccleſiæ *corpori* Medicorum quaſi *Collegium*, ſanando antiquitus conſtitutum haud invitus probas; at nunc dierum hujcce unquam convocandum uſui vix, aut ne vix quidem eo adduci potes, ut ſuſtineas; *Caput* autem (ſic audire tibi volupe eſt) quod ſpectat ipſum, licet haud *male* ſanum modo, verum adeo prorſus *inſanum* etiam *Caput*, ut Communis Eccleſiæ morbus, *Peſtiſque* merito habendum ſit, *Veſanum* tamen iſtiuſmodi *Caput* quorum tandem cunque teneatur reatu *Criminum*, pro merito vel *amputandi*, vel dum *amovendi*, Anticyraſque *ablegandi*, concilio, vel *Oecumenico*, tanquam Eccleſiæ (ut loquimini) *Repreſentativa* nihil quicquam *Poteſtatis* ullatenus permittendum cenſes. JVL. Quidam ob *unum* quiddam duntaxat *amoveri*, poſſe dicunt. PE. Ob quod obſecro *benefactum*, quandoquidem ob *maleſacti*

infecta non potest, si ob *hac*, quæ dixi, non potest. JVL. Ob crimen *hæreseos*, at ita demum, si *publice* sit *convictus*. Verum id quoque *frivolum* est, neque vel tantillum officit Pontificiæ *majestati*. Primum in manu est, *Legem* ipsam *abrogare*, si minus placeat. Deinde quis *ausit* summum Pontificem in crimen *vocare*; præsertim tot armatum *præsidiis*? Ad hæc, si forte prematur Concilio, facilis est *palinodia*, si inficiari non liceat: Postremo mille sunt *cuniculi*, quibus facile possit *elabi*: ni prorsus *stipes* sit, non *homo*. PE, Sed dic mihi per Pontificiam *potestatem*, quis *leges* istas tam præclaras condidit. JUL. Quis alius nisi *fons* legum omnium, *Ro. Pontifex*? Atqui *ejusdem* est legem abrogare, interpretari, dilatare, astringere, utcunque visum est suis expedire *commodis*. PE. Felicem profecto *Pontificem*, si legem ferre possit, qua *Christum* etiam eludat; nedum *Concilium*: quanquam adversus hujusmodi *Pontificem*, cujusmodi tu modo descripsisti, palam scelerosum, temulentum, homicidam, simoniacum, venificum, perjurum, rapacem, portentosis libidinum generibus undique conspurcatum, idque *propalàm*, non tam optandum *generale Concilium*, quam ut *Plebs* armata saxis, ut publicam orbis *pestem*, publicitus tollat è medio. Verum age, dic mihi, quid est causæ cur *Ro. Pontifex* tantopere horreat *generale Concilium*? JUL. Nempe quod turba tot *excellentium* virorum, non nihil obscuretur *Pontificia* dignitas. Qui *docti* sunt, iis *literæ* fiduciam & audaciam adducunt: qui *boni*, conscientia freti, liberius loquuntur, quam nobis expediat: qui *dignitate* præditi, *authoritate* utuntur sua. Accedunt inter hos nonnulli, qui nostræ invident *gloriæ*, & hunc animum secum afferunt, ut minuant Pontificis & *opes*, & *authoritatem*. Denique nullus hic assidet, quin sibi putet aliquid adversus *Pontificem* licere *Concilii* titulo, nimirum *alias* invictum. Proinde vix ullum *Concilium* tam feliciter cessit, ut *summus* ille Pontifex non aliquam *majestatis* suæ jacturam senserit, minusque *summus* discesserit. Cujus rei vel *ipse* testis esse potes, nisi prorsus ex-

cidit

cidit. Nam quamquam certamen quidem de rebus *leviculis* agebatur, non de *Imperiis* & *Regiis* censibus, ut nunc; tamen *Jacobus* ausus est *tuæ* orationi nonnihil de *suo* adjicere: Etenim quum tu Gentiles onere *Mosaicæ* legis in *totum* liberasses, *Jacobus* succedens, *fornicationem* excepit, & *sanguinem*, & *idolothytum*, veluti corrigens tuam *sententiam*: ut hodieque sint, qui hac re commoti, non *tibi*, sed *Jacobo* putent fuisse *summi* Pontificis *autboritatem*. PE. Unum igitur illud spectandum existimas, ut *salva* sit summi pontificis *majestas*, ac non magis *publica* utilitas reip *Christianæ*? JUL. Ad *suum* quisque commodum spectat; nos *nostrum* agimus negotium.

PE. Atqui si Christus *idem* fecisset, jam nec esset *Ecclesia*, cujus te *Monarcham* esse jactitas; & non video qui conveniat, ut qui Christi *Vicarius* appellari gaudeat, Christo *diversa* sequatur. Sed illud jã expedi, quanam arte *schismaticum* illud, uti tu vocas, *Concilium* discusseris? JUL. Dicam equidem, assequere, si potes. Primum *Imperatorem Maximilianum* (sic enim vocant) ut est unus omnium mobilis difficilis, tamesi per solennes nuncios *Concilium* indixerat, tamen, non dicendis modis, ab instituto subduxi. Preterea *Cardinalibus* aliquot *arte* simili persuasi, ut quod publicatis jam *instrumentis* statuerant, rursum accitis *Notariis* ac *testibus*, negarint. PE. An istud licet? JUL. Quid ni *liceat*? approbante *summo* Pontifice? Qui si volet, *jusjurandum*, jusjurandum non est; ut à quo passim quos vult liberat. Sed tamen, ut ingenue dicam, erat id quidem *paulo impudentius*: verum non patebat via *commodior*: Deinde quum videbam futurum, ut apud nonnullos invidia *Concilii* premerer, maxime quod sic esset *indictum*, ut ipse non *excluderer*, sed *suppliciter* invitarer, rogarerque *præsidere*; vide quam jam *techniam* repererim, superiorum secutus exemplum. *Ipse* vicissim ad *Concilium* provocavi: causans nec *tempus*, nec *locum* satis esse idoneum; quem illi præstituissent. *Romæ* subito *Concilium* indixi, quo neminem venturum arbitror *Julio* non amicum, aut certe non obsecundaturum

tutum; Sic etiam eos multis exemplis docueram. Ad potius in hunc usum complures *Cardinales* creavi meis institutis *accommodos*. GE. Hoc est, facinorosissimos. JUL. Rursum hoc *Concilium* nisi *indixissem*, Concilium non fuisset: & tamen haud quaquam expediebat rebus meis tantam *Episcoporum* & *Abbatum* turbam huc confluere, inter quos fieri non potest quin aliquot *probi piique* fuerint futuri. Itaque monui, ut *sumtibus* parcerent: singulæ regiones *unum*, aut *alterum* duntaxat mitterent. Deinde cum ne hoc quidem satis *tutum* viderem & *paucos* ex tot provinciis ad *magnum* redituros numerum: denuo illis jam ad iter accinctis denunciavi, ne venirent; *Concilium* in aliud tempus *prorogandum*: commentus ad id *causas* utcunque *probabiles*. Atque iis *artibus* exclusis universis, rursum *antevertens*, quem Præscripseram, *diem*, *Romæ* Concilium institui, cum iis duntaxat, quos ad id paraveram: Inter quos etiamsi *quidam* futuri essent, qui *dissentirent* à me, tamen illud certum habebam, *Julio* neminem refragaturum; tantò armis, & satellitibus, *superiori*. Jam, ad hunc modū ingenre invidiā movi *Gallicano* illi *Concilio*, dimissis quoquoversū literis, in quibus de nostro *Sacrosancto Concilio* faciebā mentionem; *Concilium* illorū execrans, *conventiculum* Satanæ, Conciliabulum Diaboli, schismaticam *conspirationem* subinde nominans. PET. Oportet sceleratissimos fuisse *Cardinales*, authores & principes *Concilii*. JUL. De *moribus* nihil queror, sed *caput* hujus negotii fuit *Episcopus Rothomagensis*, qui nescio qua *sanctimonia* semper huc spectavit, ut *Ecclesiam* redderet *emendatiorem*, idque fecit locis aliquot. Hunc mors eripuit mihi, tum rem faciens omnium gratissimam. Successit huic *Cardinalis*, titulo *Sanctæ Crucis*, Hispanus vitæ, quidem *inculpatæ*, sed *rigidus* senex, ac *Theologus*. Quod quidem genus hominum ferme solet esse infestum *Romanis Pontificibus*. PE. Atqui homo *Theologus* nihil habebat, quod suo facto probabiliter obtexeret? JUL. Permulta. Aiebat nulla fuisse tempora *inquietiora*, quam *tum* erant, nunquam Ecclesiæ *morbos* magis *into-*

[illegible], itaque *generali Concilio* succurrendum. Me cum ad *summum Pontificium* admitterer, *Sacramentis* adactum, ut *secundo* ab inito pontificatus *anno* Concilium indicerem, & ita adactum, ut ne à *Cardinalium* consessu possem absolvi. Deinde sæpius à fratribus meis *Cardinalibus* admonitum, rogatum, interpellatum à *Principibus*, quodvis potius quam hoc, in aurem admisisse: ita ut palam appareret, Julio *vivo*, nunquam futurum *Concilium*. Citabant exempla superiorum *Conciliorum*, citabant *leges* aliquot *pontificias*, quibus ostendebant, *Me*, cum meis, *detrectante* Concilium, ad *se* jus indicendi devolutum. Cæteris item *principibus* conniventibus, *indicendi* munus ad *Imperatorem Ro*: qui olim *solus* indicebat, & ad *Gallorum regem*, qui præcipuus esset, pertinere. PE. Num igitur in te nefanda dicta scribebant?

JUL. Imo *furtiferi* plus hic *sapiebant* quam volebam. Rem *odiosissimam* mira *modestia* tractabant, & non solum temperabant à *maledictis*, sed me nunquam nisi cum *honoris* præfatione nominabant, rogantes, & obsecrantes per omnia *sacra*, *piaque*, ut quod me *dignum* erat, quodque *jurejurando* pollicitus essem, *Concilio* indicto *præsiderem*; pariterque secum *sanandis* Ecclesiæ *malis* operam commodarem. Nec dici potest, quantum hæc *temperantia* mihi conflarit *invidiæ*, præsertim cum omnia sua *sacris literis* condirent; nam apparet *eruditos* aliquot ad id adhibitos. Addebant interim jejunia, orationes, miram vitæ frugalitatem, ut magis etiam me premerent opinione *sanctitatis*.

PET. Tu contrà, quo titulo *Concilium* indixeras?

JUL. Longe *splendidissimo*; obtendebam mihi in animo esse primum corrigere *caput* Ecclesiæ, hoc est *meipsum*; Deinde *Principes* Christianos, postremum *Plebem* universam.

PE. Bellam audio *comœdiam*, sed jam expecto *catastrophen*. Juvat audire, quid *Theologi* illi in *Satanæ Conciliabulo* statuerint.

JUL. Indigna, abominanda, *refugit* animus commemorare.

PE.

PE. Obsecro tam *nefanda*?

JUL. Prorsus *impia*, sacrilega, plusquam hæretica: quibus nisi *manibus* & *pedibus* obstitissem imo *armis* pariter, atque *ingenio*, actum fuisset de *dignitate* Ecclesiæ Christianæ.

PE. Tanto magis expecto, quæ sint ista.

JUL. Ah! horresco referens. Id agebant scelesti, ut *Ecclesiam* tot *opibus* ac tanta *ditione* florentem, ad veteres illas *sordes*, ac miseram *frugalitatem* revocarent, ut *Cardinales* qui nunc vitæ *strepitu*, quosvis antecellunt *tyrannos*, ad *paupertatem* redigerentur: ut *Episcopi* multò *contractiùs* viverent, minús *satellitum*, minus alerent *equorum*. Decreverant, ne passim *Cardinales* absorberent *Episcopatus*, *Abbatias*, *Sacerdotia*, ne quis unus plures *Episcopatus* amplecteretur. Istos qui per fas (ut ajebant) nefasque sexcenta, si possint, cumulant *Sacerdotia*, coercendos censebant, ut his essent contenti: Ne quisquã crearetur *summus Pontifex*, aut *Episcopus*, aut *Sacerdos* interventu *nummorum*, aut respectu *favoris*, aut turpis *obsequii*, sed duntaxat ex vitæ *meritis*. Quod si compertum esset, illico *submoveretur*: ut liceret *Rom. Pontificem*, palam *facinorosum*, ab *honore* depellere: ut *Episcopi* scortatores, & temulenti privarentur *administratione*, ut *Sacerdotes* palam *facinorosi*, non solum *sacerdotio* submoverentur; verum *membro* corporis mutilarentur; aliaque id genus permulta, nam omnia referre piget. Quæ prorsus eo tendebant, ut nos *onerarent* sanctimonia; divitiis & imperio *spoliarent*.

PE. Quid igitur contra hæc statuebatur in illo *Sacrosancto* concilio Romano?

JUL. Jam mihi videris oblitus id qtod dixi; me nihil aliud agere voluisse *Concilii* prætextu, nisi ut clavum clavo pellerem. *Primus* ille *Conventus* consumptis solennibus quibusdam *ceremoniis*, quas ex authoritate adhuc utcunque placet observare, etiamsi nihil ad rem pertinent, peracta *sacra* duo: alterum de *Sancta Cruce*, alterum de S.

 Spiritu,

spiritu, tanquam hujus *afflatu* res ageretur; Deinde recitata *oratio* plena *laudum* mearum; proximo consessu, quanta vi potui, contorsi *fulmen* in *schismaticos* illos *Cardinales*, plusquam *impium*, plusquam *Sacrilegum*, plusquam *hæreticum* pronuncians, quicquid illud esset, quod aut jam *statuissent*, aut *statuere* pararent. PE. Itaque si forsan pœnitentia ducti statuissent te *bonum* & *præclarum* esse pontificem, *hocci* ne etiam plusquam *impium* & *hæreticum* fuisset?

JUL. Omnino; quia nulla aut *authoritate* aut *ratione* fultum. GE. Nihil verius. JUL. Quid enim illorum interfuit statuere, *qualis* esset *Pontifex Romanus*? Sed progredior. Tertio consessu eodem *fulmine* terrui *Galliam*, nundinis à *Lugduno* translatis, & *quibusdam* Galliæ *partibus* nominatim *exceptis*, quò magis alienarem à rege *plebis* amimos, & aliquam inter ipsos *seditionem* excitarem. Atque hæc statim Acta, quo plus haberet authoritatis, *bullis* prodita ad omnes misi *principes*: præsertim ad hos, quos videbam in nostram *factionem* esse propensiores. PE. At præterea nihil actum? JUL. Id actum est quod volebam: *vici*, si modo nostra valebunt *Decreta*. Tres illos *Cardinales* qui perstiterunt in cœptis *Cardinalitia* dignitate publicis *ceremoniis* privavi, sacerdotiorum census *aliis* contuli, ne facile possent restitui, ipsos tradidi *Satanæ*, libentius tamen *ignibus* traditurus, si in manus meas incidissent. PE. Attamen si vera narras, non paulo *sanctiora* videntur illius *schismatici conciliabuli* decreta, quam tui *sacrosancti concilii*; unde nihil adhuc video prodiisse, nisi *minas tyrannicas*, execrationes, & *astu* mixtam *crudelitatem*. Si *Satanas* fuit illius *author* Conciliabuli; propius videtur ad *Christum* accedere, quam *spiritus* ille nescio quis, qui modo vestrum moderatus est *Concilium*. JUL. Quin tu quid *loqueris* etiam atque etiã vide. Nam omnibus bullis meis execratus sum omnes, quicunque illi *conciliabulo* quocunque modo *faverint*.

PE. Miser ut adhuc *veterem* illum spiras *Julium*! Sed quis tandem hujus *exitus* negotii? JUL. Hoc

equi-

equidem in statu reliqui, quorsum evasurum, viderit *fortuna*. PE. Nimirum *schisma* manet. JUL. Manet, & quidem *periculosissimum*. PE. Et tu quidem Christi vicarius *schisma* maluisti, quam *verum* Concilium?

JUL. Vel trecenta *schismata* potius, quam me velim in *ordinem* cogi, & ad totius *vitæ* reddendam *rationem* adigi. PET. Ita tibi conscius? JUL? Quid id tua? PE. Intelligo: Non expediebat eam commoveri *camerinam*, sed penes utros erit victoria?

JUL. Istud *fortunæ* est in manu. Quanquam â *nobis* plus est *pecuniarum*. *Gallus* exhaustus est diutinis jam *bellis*. *Anglus* auri *montes* habet *intactos* adhuc, Illud indubitato possum vaticinari; si *Gallus* vicerit, id quod abominor, *vertentur* rerum nomina, *sacrosanctum* illud Concilium, *Sathanæ* conciliabulum erit; Ego *idolum* pontificis, non *Pontifex*: penes illos *Spiritus sanctus* erit, nos spiritu *Satanæ* fecerimus omnia. Verum mihi ingens *fiducia* est in relictis *pecuniis*, ne hæc fiant. PE. At quid rei tandem incidit adversus *Gallos*, & horum *Regem*? quem vestri majores *Christianissimi* titulo decorarunt, præsertim cum illorum *præsidiis* fatearis & *vixisse* te, & ad istam plusquam *imperialem* coronam evectum. Denique *Bononiam*, & reliquas *urbes* recepisse, domuisse *Venetos* omnibus invictos. Quomodo *tot*, tã *recentium* meritorum abolita memoria? Quomodo tot descissa *fœdera*? JUL. Istam explicare *fabulam* perlongum fuerit. Verũ ut summatim dicam, nihil à me *novatum* est, sed quod jam *olim animo* parturieram, tum parere *cœpi*: quod *antea*, rebus ita poscentibus, *dissimularam*: tunc *aperui*; *Gallis* nunquam ex animo *bene volui*; hoc tibi de *Tripode* dictum puta; Nec ullus *Italus* ex animo bene vult *Barbaris*, non Hercule magis, quam *lupus* agnis. Sed ego non Italus modo, verumetiam *Genuensis*, tantisper illis utebar *amicis*, dum opus esset illorum *ministerio*. Quandoquidem hactenus utendum est opera *Barbarorum*; Interea multã *tuli*, multa *dissimulavi*, multa *finxi*: Denique nihil non & *feci*: & *passus* sum. Verum ubi jam *Res* in eum

propemodum *locum* deductæ sunt, in quem *volebam*, supererat ut vere *Julium* agerem; totamque illam *Barbarorum* fæcem Italia submoverem. PE. Cujusmodi *belluæ* sunt isti, quos vocas *Barbaros*? JUL. *Homines* sunt. PE. Homines igitur, at non *Christiani*? JU. Et *Christiani*, sed quid hoc ad rem pertinet? PE. Ergo Christiani quidem, sed absque *literis*, agrestem degentes vitam? JUL. Imo rebus *istis* maxime *florent* illi: quin insuper, id quod illis imprimis invidemus, *opibus*. PE. Quid igitur sibi vult *Barbari* cognomen? Quid mussas? GE. Dicam hujus vice. *Itali* cum sint ex omni *barbarissimarum* Nationum *colluvie* conflati, confusique, non aliter quam *sentina* quædam; tamen è Gentilium literis, hanc imbiberunt insaniam, ut extra *Italiam* natos *Barbaros* appellent, Quod quidem *Cognominis*, apud illos contumeliosius est, quam si *parricidam* dicas, aut *sacrilegum*. PE. Ità videtur. Atqui cum pro *omnibus* hominibus *mortuus* sit *Christus*, nec apud illum sit *ullius* personæ *respectus*; cumque *tu* Christi *vicarium* profiteris, cur non *omnes* complectebaris *eodem* animo, quos non *discrevit* ipse Christus? JUL. Equidem & *Indos*. & *Afros*, & *Æthiopes*, & *Græcos* complecti cupiam, si modo *numerent*, & Principem agnoscant *vectigalibus*. Verum hos omnes recidimus; & proxime *Græcos*, quod homines nimium *tenaces*, iterum agnoscerent Romani Pontificis *majestætem*. PE. Ergo *Romana* sedes totius orbis veluti *horreum* est? JUL. Magnum vero, si omnium *metamus* carnalia, cum omnibus nostra *spiritualia* seminemus? PE. Quæ narràs *spiritualia*? Nam adhuc quidem præter *mundana* nihil audiò. Fortasse *doctrina* sacrà trahis ad *Christum*. JU. Sunt qui *concionentur* si velint, nec eos *prohibemus*, modo ne quid dicant adversus *Majestatem* nostram. PE. Quid igitur? JUL. Quid igitur? Cur *Regibus* datur quicquid exegerint? nisi quia his *acceptum* referunt singuli, quicquid *possident*, etiamsi nihil ab illis *acceperint*. Ita quicquid est *sacri* uspiam, *nobis* imputandum est, etiamsi totam *stertamus* vitam: Quanquam præter ista largissime do-

namus

namus *indulgentias* exigua pecuniola, *dispensamus* in rebus gravissimis non *maxima* summa, passim omnibus obviis *benedicimus*, idque *gratis*. PE. Equidem nihil horum inteligo. Sed redi ad id quod institutum erat: quam ob rem tua sanctissima *majestas* tantopere *Barbaros* horreat, ut cœlum terræ miscendum duxeris, quo illos ab *Italia* depelleres. JUL. Dicam: *superstitiosius* est cum omne *Barbarorum* genus, tum præcipue *Gallorum*, Nam cum *Hispanis* non pessime nobis convenit, sive *linguam* spectes, sive *mores*: Quamquam *hos* quoque submotos volebam, quo prorsus nobis liceret *more* nostro agere. PE. Colunt præter *Christum* & alios *deos*? JUL. Imo *Christum ipsum nimis anxie* colunt. *Antiquis* quibusdam & jampridem *obsoletis* vocabulis, mirum est, quam adhuc homines *stultissimi* permoveantur. PE. Forte *magicis*. JUL. Nugaris: imo *simonia*, *blasphemia*, *Sodomia*, *veneficio*, *sortilegio*, PE. Bona verba. JUL. Itidem ut tu nunc abominaris, & isti. PE. Omitto nomina: *res* sunt apud *vos*, ne dicam apud ullos *Christianos*? JUL. Sane *Barbari* non ipsi vacant *vitiis*, sed cum *diversis* laborent, *nostra* execrantur, *suis* blandiuntur. Nos contra *nostris* blandimur, *illorum* abominandum *probrum* ducimus, ac per fas, nefasque fugiendum, *paupertatem*: illi vix *Christianum* esse existimant *opibus* frui ullis, vel sine *fraude* quæsitis. Nos *ebrietatem* nec nominare audemus (quamquam *hac* quidem in parte, non ita vehementer ab illis *dissentiam*, si cætera *conveniant*) at *Germani* leve putant *erratum*, & *festivum* magis quam *sceleratum*. *Usuram* vehementer execrantur illi, at apud nos nullum hominum genus æque *necessarium* ecclesiæ Christi. Venerem *præposteram* usque adeo *spurcam* ducunt illi, ut si quis vel *nominet* modo, & *aerem* & *solem* existiment *pollui*: nobis longe *diversa* sententia est. Item *simonia*, jam olim è rerum natura sublatum *vocabulum*, velut *Umbram* adhuc formidant illi & *antiquatas* jam veterum *leges* mordicus tenent. Nos alio spectamus. Atque hujusmodi permulta sunt alia, in quibus *nobis* non convenit cum *Barbaris*: proinde cum jam simus tam dissimili *vita* instituto, procul arcendi

 sunt

sint à *nostris mysteriis*, magis suspecturi si *nesciant*. Nam si semel intellexerint *arcana* Curiæ nostræ, protinus *evulgant*: & nescio quo pacto ad vitia deprehendenda sunt *oculatissimi*: scribunt *maledicentissimas* ad suos *literas*. Clamitant passim, apud nos non esse *sedem* Christi, sed *sentinam* Satanæ. De me disputant, num sic *assecutus* Pontificium, sic *vivens*, pro *Pontifice* sim habendus. Atque ita primum minuunt nostram apud ignotos sanctitatis *opinionem*, simul & *authoritatem*, qui antea nihil de nobis audierant, nisi quod *Christi* vicem gereremus, & *proximam*, atque adeo *parem* Deo *potestatem* teneremus. Atqui his è rebus intolerabilis ecclesiæ Christianæ *jactura* nascitur. Dispensationes & *pauciores*, & *minoris* vendimus: Minor *census* redit ex *Episcopatibus*, & *Sacerdotiis*, & *Abbatiis*; Vulgus si quid exigitur, *malignius* dat: Breviter; undecnuque *parcior* quæstus, & *steriliores* nundinæ. Postremo *fulmina* quoque nostra minus ac minus horrent. Quod si semel eo processerint *audacia*, ut dicant *sceleratum* Pontificem nihil agere, ac fulmen minasque *contempserint*; nobis ad *famem* plane redierit res. Quod si procul abfuerint, (ita *ingenium* est Barbarorum) *impensius* venerabuntur, nosque literis *commode* scriptis, ex animi sententia *rem* geremus. PE. Non optime vobiscum agitur, si hinc pendet authoritas *Apostolica*, ut *vita* ignoretur, nesciantur *techna*? Nos nihil aliud optabamus, nisi ut universis esset *cognitum*, quicquid vel in *cubiculis* ageremus. Atque ita demum plurimi *fiebamus*, si vere *innotuissemus*. Verum illud expedi: Adeo religiosos *Principes* nunc habet *Mundus*, tantaque est apud illos *sacerdotum* reverentia, ut ad *unius*, atque adeo *talis* nutum, ad *arma* descenderint *universi*? Nam meis quidem temporibus, *hos* infestissimos *hostes* patiebamur. JUL. Quantum ad *vitam* attinet, non sunt admodum *superstitiosi* Christiani: Nos plane *contemnunt*, ac pro *nugamentis* habent: nisi quod aliquot ex his infirmiores nonnihil metuunt terrificum illud fulmen *Excommunicationis*; Nec hi tamen perinde *re* atque *opinione* commoventur. Sunt qui nostras *opes* vel *sperant*, vel

vel *metuunt*: eoque nonnihil nostræ deferunt *Authoritati.* Quibusdam persuasum, ingens aliquod *infortunium* manere hos, qui sacerdotibus *qualibuscunque* negotium facessunt. Omnes ferme, ut sunt *Civiliter* educati, nonnihil tribuunt *Ceremoniis*, præsertim à nobis provocati. Nam *Ceremoniæ* ceu *fabulæ* quædam *vulgo* dantur: Cæterum res, interim serio agitur. Nos illos magnificis *Titulis* decoramus etiamsi sint sceleratissimi. Hunc *Catholicum* appellantes, Illum *Serenissimum*, alium *Illustrissimum*, alium *Augustum*, omnes *dilectos Filios*, nominamus: illi vicissim nos *sanctissimos Patres* in suis literis vocant: & aliquoties ad oscula *pedum* se submittunt: & ubi non multum negotii vertitur, cedunt nonnunquam *Authoritati nostræ*, quo sibi *pietatis* opinionem apud *vulgus* parent. Nos illis *Rosas* mittimus *consecratas*, *Tiaras*, *Gladios*, & illorum *Dignitatem* maximis *bullis* confirmamus: Illi vicissim mittunt *equos*, *milites*, *pecuniam*, nonnunquam & *Pueros*; atque ita mutuum (quod ajunt) *muli* scabunt. PE. Si tales sunt, nondum intelligo quo pacto potueris summos *Reges* ad gravissima *bella* concitare præsertim *ruptis* tot *fœderibus*. JUL. Atque si nunc assequi possis ea quæ dicam, intelliges *ingenium* plusquam *Apostolicum*. PE. Adnitar equidem quoad potero. JUL. Illud in primis mihi studio fuit, omnium *Gentium*, ac præcipue *Principum* ingenia, mores, affectus, opes, & conatus Pernosse, cui cum quo *conveniat*, cui cum quo *dissidium* sit: deinde his omnibus ad nostram *commoditatem* uti, Principio *Gallos* facile concitavimus in *Venetos*; quod inter hos intecederet *vetus* atque *antiqua* simultas.

Deinde sciebamus eam *gentem* avidam imperii *propagandi*: Et *Veneti* illorum quoque nonnullas *urbes* occuparant. Itaque *meum* negotium, cum *illorum* negotio miscui. Tum Imperator, quanquam alioqui non admodū amicus *Gallo*, tamen quia non erat spes à *Venetis* recipiendi, quæ tenebant (tenebant autem *Urbes* aliquot egregias) pro tempore se *huic bello* adjunxit. Deinde quum non placeret *Gallos* supra modum cresce-

re (res enim successerat *felicius* quam volebam) *Hispaniarum* etiam Regem in eos extimulavi, primum hominem, non fidei *adamantinæ*, deinde cujus magnopere *referebat*, utcunque premi *Gallorum* potentiam; cum ob alia multa, tum præcipue, ne quando ditione *Neapolitana* excluderetur: Ad hæc, *Venetos*, tametsi non probarem, *ficte* tamen in *Gratiam* recepi, ut hos quoque recentis cladis dolore exacerbatos in *Gallos* immitterem. Rursum *Imperatorem*, quem paulo ante cum Gallis *conjunxeram*, ab illis *distraxi*: idque partim *pecuniis*, quæ apud hominem *egentem* semper valent plurimum; partim *literis*, & *nunciis*, renovato veteri in *Gallos* odio, quo vir ille mirum quam semper *flagrarit*, etiamsi deerat ulciscendi *facultas*. Jam Anglos sciebam *genuino* odio esse in *Gallorum* Gentem; atque iis conjunctissimos *Scotos*: Ad hæc; intelligebam Nationem *præferocem*, & belli *cupidam*, idque potissimum *prædandi* spe: tum etiam *superstitiosam* aliquantulum, quod longissime absit a *Roma*: Postremo id temporis, *nova* libertate (quæ tandem illis morte *Regis* omnium *severissimi* contigerat) *insolentes*, ac pene *tumultuantes*: ut facile jam possent ad quamvis *insaniam* extimulari. Quodque maxime volebam, Accessit ad *opportunitatem* rerum mearum; *Rex* admodum *adolescens*, vel *puer* potius, & nuper *regno* potitus, *ingenio* acri vividoque, ac vere juvenili, hoc est, inquieto & bellicoso; nec *ætate* tantum *ambitiosus*, & ad res non mediocres erectus; Quin jam tum à primis annis huc spectasse dicebatur, ut *Gallos* adoriretur *armis*. Super omnia, *affinis* erat *Hispano Regi*, quem jam ad *arma* traxeram. Hisce rebus omnibus usus sum ad *Ecclesiæ* commoditatem, Ac sexcentis *literis*, non absque *ingenio* scriptis, tandem involvi *principes* bello omnium gravissimo. Neque vero quemquam cæterorum *intentatum* reliqui, neque Regem *Hungarorum*, neque *Lusitaniæ*, neque *Burgundionum*, Regibus parem, *Ducem*. Verum quia ad hos nihil harum rerum attinebat, *perpellere* non quivi; & sciebam, *tumultuantibus* illis, neminem cæterorum *quieturum*. Hi igitur quum suo morem

gererent

gererent animo, tamen honestissimum *titulum* accepe-runt à nobis, ut quo majorem *cladem* inferrent popu-lo *Christiano*, hoc *religiosius* viderentur *Ecclesiam* Dei *protegere*. Atque ut magis admireris vel *ingenium* me-um, vel *felicitatem*, belligerabatur id temporis *Hispa-niæ* Rex cum *Turcis* incredibili rerum *successu*, maxi-moque suo *quæstu* : & tamen illis omnibus omissis, in *Gallum* universas vires convertit. Ad hæc, *Impera-tor* non *fœderibus* modo multis, verumetiam *benefi-ciis* immensis devinctus erat *Gallis*, vel hoc nomine, quod horum sumptu operaque suas in *Italia* Civita-tes recepisset. Et *hic* erat quod ageret, nempe ut *sua* tueretur, Jam enim *Patavium* desciverat; & in *Bur-gundia*, nempe ut *Geldrios* hostes gravissimos (in quos belli suscipiendi fuerat author) à Nepote suo Burgun-dionum *Principe* depelleret. Et sic effeci, ut, *suis* o-missis, *meum* agerent nogotium. Cum nulla *Gens* est, apud quam minus valeat *summi* Pontificis *Authoritas*, quam *Anglorum*(id quod protinus liquebit, siquis divi Thomæ *Cantuariensis Episcopi* vitam, ac veterum *Regum* constitutiones evolverit) ea tamen *Gens* alioqui *exactionum* impatientissima, passa est propemodum se *deglubi*. Mirum autem quomodo *sacerdotes* quo-que, qui *nobis* consueverant quicquid possunt *subtra-here*, eo adduxerim, ut *Regi* tributum numerarent, haud perpendentes cujusmodi *fenestram* Regibus *ape-ruerint*. Quanquam nec ipsi *Reges* satis animadver-tebant, quod *exemplum* induxerint adversus *seipsos*. Nempe ut liceat postea *Ro. Sacrifico* regno movere, quem oderit *principem*. Et *Rex* adolescens majori etiam *motu* rem aggressus est quam *volebam*, aut quam *jusseram*: tametsi malebam in hanc peccari partem. Jam vero longum fuerit explicare sigillatim, quibus *ar-tibus* eos *Principes* ad tam periculosum *bellum* exci-tarim in *Christianos*, quos nullus unquam *Pontifex* vel in *Turcas* potuit excitare. PE. At fieri potest, ut bellorum *incendium* per te suscitatum, universum denique *mundum* corripiat. JUL. Corripiat sane, modò *Romana* sedes *Dignitatem*, & *Possessiones* tue-atur suas ; Tametsi conatus sum omnem *belli* mo-

lem

lem ab *Italia* in *Barbaros* rejicere: dimicent illi quantum liber, nos *spectabimus*, & fortassis illorum *fruemur* insania. PE. Pertinent hæc ad *Pastorem* & Patrem *Sanctissimum*, & Christi *Vicarium*? JUL. Cur excitant *schisma*? PE. Atqui peccata nonnunquam *ferenda* sunt, si plus malorum à *medela*. Deinde si tu *Concilium* admisisses, non erat locus *schismati*. JUL. Bona verba. Ego sexcenta *bella* malim, quam *Concilium*. Quid si me submovissent à *Pontificio*, veluti *simoniacum*, & *negotiatorem* Pontificii, non *Pontificem*? Quod si omnem *vitam* meam perdidicissent, prodidissentque in *vulgus*? PET. Etiam si *verus Pontifex* esses, tamen satius erat *honori* cedere, quam tantis orbis *Christiani* malis tuam *Dignitatem* tueri. Si modo *Dignitas* est Episcopatus *indigno* commissus, ac ne *commissus* quidem, sed *emptus*, & *arreptus*. Unde illud mihi obiter venit in mentem, te cousilio quodàm divino *Gallis* excitisse *pestem*, qui prius *Ecclesiæ* te *pestem* invexerunt.

JUL. Per triplicem *Coronam* meam juro, perque meos clarissimos *triumphos*, si mihi bilem moveris, senties & tu vim *Julii*. PE. O Phreneticum! Verum hactenus nihil audio, nisi *Ducem*, non *Ecclesiasticum*, sed *Mundanum*, nec mundanum tantum, sed *Ethnicum*, Imo Ethnicis *sceleratiorem*. Gloriaris te plurimum potuisse ad *discindenda* bella, ad strages hominum *excitandas*: Ista *Satanæ* potestas est non *Pontificis*. Qui Christi *vicarium* se facit, eum oportet ad illius *exemplar* quam proxime accedere: Est in illo summa *potestas*, sed cum summa *bonitate* conjuncta; est summa *sapientia*, sed *simplicissima*. In te potestatis *imaginem* video, cum summa *malitia*, summaque *stultitia* copulatam. Quod si *malorum* princeps *Diabolus*, *vicarium* sibi cupiat subrogare, quē potius asciscat, quam *tui* similem? Dic ubi virum *Apostolicum* egeris? JUL. Quid magis *Apostolicum*, quam augere Christi *Ecclesiam*? PE. Atqui si Ecclesia est populus *Christianus*, Christi spiritu *conglutinatus*, subvertisse mihi videris *Ecclesiam*, qui *orbem* universum ad teterrima *bella* concitaris, quo tu *impune* malus & pestilens

lens esses. JUL. *Nos Ecclesiam* vocamus sacras *ædes*, *sacerdotes*, & precipue *Curiam* Romanam, meimprimis, qui *caput* sum *Ecclesiæ*. PE. At *Christus* nos *ministros* fecit, se *caput*: nisi nunc *secundum* caput accreverit, sed quibus tandem aucta est *Ecclesia*? JUL. Nunc ad rem accedis; itaque dicam: Illa olim *famelica* & *pauper* ;Ecclesia, nunc adeo floret *ornamentis* omnibus. PE. Quibus? ardore *fidei*? JUL. Obtundis.

PE. Contemptu *mundi*? JUL? Sine me dicere, *veris* inquam ornamentis, nam istæc *verba* sunt.

PE. Quibus igitur? JUL. *Palatiis* regalibus, *equis* & *mulis* pulcherrimis, *famulitio* frequentissimo, *copiis* instructissimis, *satellitiis* exquisitissimis.

GE. *Scortis* formosissimis, *lenonibus* obsequentissimis. JUL. *Auro*, *purpura*, *vectigalibus*: ut nullus *Regum* non *humilis* ac *pauper* videatur, si cum Ro. *Pontificis* opibus, strepituque conferatur: nemo tam *ambitiosus*, quin se *victum* agnoscat; nemo tam *lautus*, quin suam condemnet *frugalitatem*: nemo tam *numatus* nec *fœnerator*, quin nostris invideat *opibus*. Hæc inquam ornamenta & *tutatus* sum, & *auxi*.

PE. Sed dicito mihi: quis omnium primus istis ornamentis & *inquinavit* & *oneravit* Ecclesiã, quam Christus *purissimam* pariter & *expeditissimam* esse voluit? JUL. Quid istud ad rem attinet? Certe, quod est *caput*, tenemus, possidemus, fruimur: quanquam aiunt *Constantinum* quondam universam *Imperii* sui *majestatem* in *Sylvestrum* Ro. Pontificem transfudisse, Phaleras, equos, currus, galeam, balteum, paludamentum, satellitium, enses, coronas aureas, & auri quidem purissimi, exercitus, machinas bellicas, urbes, regna. PE. Et extant istius munificentiæ certa *monumenta*? JUL. Nulla præter *Paleam* unam *Decretis* admixtam. PE. *Fabula* fortassis est. JU: Id vel ex *meipso* conjicio. Quis enim sanus, tam magnificum *imperium* cederet vel *Patri*? sed tamen valde *libet* credere, & *curiosis* hæc refellere conantibus *silentium* magnum nimis indicimus. PE. Atqui nihil adhuc audio, nisi *Mundum*. JU. Tu fortasse *veterem* illam *Ecclesiam* adhuc somnias, in qua tu cum *famelicis* aliquot *Episcopis* frigidum sane *Pontificem*

Palea *notat Commentum quodvis Additititiũ ad Decreta* Gratiani.

tificem agebas, paupertati, sudori, periculis, ac mille *obnoxius* incommodis: Jam *ætas* in *melius* commutavit omnia. *Alia* longe res nunc est *Ro. Pontifex*. *tu nomine* tituloque duntaxat eras *Pontifex*. Quid si nunc videres tot *sacras* ædes *Regiis* extructas opibus, tot ubique *Sacerdotum* millia, plerosque *censu* amplissimo, tot *Episcopos*, armis & opibus, summis pares *Regibus*, tot *splendidissima* Sacerdotum *palatia*; præcipue vero, si *Romæ* videas tot purpuratos *Cardinales*, legionibus *famulorum* stipatos, tot *equos* plusquam *Regios*, tot *mulos* bysso, auro, gemmis *ornatos*, aliquot *soleis* etiam *aureis* & *argenteis* calceatos: Jam, si *summum* Pontificem conspiceres, sublimem in *aurea* sella militum *humeris* vehi; ad manum *motam* passim omnes *adorantes*. Si crepitum audires *bombardarum*, si clangorem *tubarum*, si bombos *classicorum*, si fulmina *machinarum* videres, si *populi* applausus, acclamationes, si omnia *tædis* collucentia, si *summos* etiam *Principes* ad beatorum oscula *pedum* vix admitti: Si spectasses *Ro.* illum *Sacerdotem* pede *coronam* auream imponentem *Imperatori Romano*, qui *Rex* est regum omnium (si quid modo valerent jura scripta) quanquam nihil jam obtinet, nisi magni Nominis *umbram*: *Hæc* inquam si vidisses, audissesque quid tandem diceres?

PE. *Tyrannum* plus quam *mundanum* videre me, Christi *hostem*, Ecclesiæ *pestem*, JU. Secus loquereris, si vel unum meorum *triumphorum* spectasses, vel eum quo *Bononiam* sum invectus, vel quem egi *Romæ* subactis *Venetis* egi; vel quo *Bononia* fugiens *Romam* sum revectus: vel quem hic egi postremum, *Gallis* preter omnem spem *fusis* apud *Ravennam*; si *mannos*, si *caballos*, si *militum* armatorum aciem, si *ducum* ornamenta, si delectorum *spectacula* puerorum, si *faces* undique *lucentes*, si *ferculorum* apparatum, si *pompam* Episcoporum, si Cardinalium *fastum*, si *trophæa*, si *manubias*, si in cœlum *reboantes* plebis ac militum *acclamationes*, si *plausu* perstrepentia omnia, si *lituorum* cantum, *tubarum* tonitrua, *bombardarum* fulmina, *sparsos* in populum *nummos*, si *me*, veluti *Numen* quoddã, sublimẽ ferri *spectasses* totius pompæ *Caput* & *Autorem*, tum Scipiones, Æmilios

lios, Augustos, *sordidos* ac *frugales* dixisses præ *me*. PE. Ohe, satis triumphorum; *gloriosissime* miles, immo illos, licet Ethnicos, *odio* tui, *complector*, qui cæsis tua causa tot *Christianorum* millibus, *triumphos* agebas *sanctissimus* in Christo *Pater*, tot legionibus *interitus* author extitisti, qui ne unam *animulam*, neque *verbo*, neque *vita* Christo lucrifeceris. O Paterna *viscera*, O dignum Christi *Vicarium*, qui semetipsum impendit ut omnes servaret. Tu ut *unum* pestilens defenderes *caput* totiùs *orbis* exitium accersisti.

JUL. Ista loqueris, qnod invideas *gloriæ* nostræ, dum perspicis quam *humilis* fuerit tuus *Episcopatus* cum *nostro* collatus. PE. Audes impudens *tuam* gloriam cum *mea* conferre? Tametsi *mea* gloria, *Christi* gloria est, non *mea*. Primum omnium si mihi das Christum *optimum* esse, *verumque* principem Ecclesiæ, ipse mihi *claves* regni dedit, ipse pascendas *oves* commisit, ipse meam *fidem* suo *præconio* approbavit: te *pecunia*, te *studia* mortalium, te *fraudes* fecere *Pontificem*, si modo *pontifex* is appellandus est. Ego tot *animarum* millia *Christo* lucrifeci: tu tot in *exitium* traxisti: Ego *Romam* antea *Gentilem*, primus *Christum* docui: tu *Christianæ* jam *Gentilitatis* extitisti *magister*, Ego vel *Umbra* corporis sanabam *ægrotos*, liberabam à *dæmonio* vexatos, ad *vitam* revocavi *defunctos*, & quacunque incederem *beneficiis* implebam omnia. Quid simile *tui* habuere *triumphi*? Poteram *verbo* quem voluissem tradere *Satanæ*: & quantum potuerim, experta est *Sapphira* cum suo *marito*, Tamen quicquid habebam *Potestatis*, in *utilitatem* omnium consumpsi: Tu omnibus *inutilis*, si quid *poteras*, immo, & quod *non* poteras, ad publicam orbis *perniciem* vertisti, JUL. Demiror, cur in catalogo *gloriarum* tuarum non *hæc* etiam addis, *pauperiem*, *vigilias*, *sudores*, *tribunalia*, *carceres*, *vincula*, *probra*, *plagas*, *cruces* denique.

PE. Recte admones, Nam *istis* de *rebus* justius gloriabor, quam de *miraculis* : *horum* nomine Christus nos jussit *gaudere* & *exultare* ; *horum* nomine nos *beatos* vocavit. Ita *Paulus*, collega quondam meus, cum sua jactat *facinora*, non commemmorat urbes *armis*

mis expugnatas, non legiones *ferro* cæsas, non orbis Principes ad *bella* concitatos, non fastus *Tyrannicos*; *naufragia, vincula, flagra, pericula, insidias* : hic est *triumphus* vere *Apostolicus*, hæc est *gloria* Christiani Ducis: Jactat ille quos ab *impietate* retraxerit, non quot *ducatorum* millia congesserit. Denique *nos* cum Christo perpetuum jam agentes *triumphum* laudibus prosequuntur & *mali* : Te nemo non *execrabitur*, nisi vel tui *similis*, vel *adulator*. JUL. Rem *inauditam* audio. PET. Credo; nam qui tibi fuisset *otium* Evangelicas evolvere literas, *Pauli* measque Epistolas lectitare, tot legationibus, tot fœderibus, tot rationibus, tot triumphis *occupato*? At *cæteræ* quidem *Artes* omnes *animum* desiderant sordidis *vacuum* curis : *Christi* vero *disciplina*, pectus requirit ab omni *contagio* terre, næ solicitudinis *purgatissimum* Nec enim *tantus* Magister e *cœlo* descendit in *terras*, ut *facilem* aliquam, aut *vulgarem* Philosophiam traderet *mortalibus*. Non *otiosa*, neque *secura* professio est, esse Christianum : *voluptates* omnes ceu *venenum* aspernari, *Divitias* perinde ut *lutum* calcare, vitam pro *nihilo* ducere, Hæc est *Christiani* hominis professio. Hæc quoniam *intoleranda* videntur, iis qui non *Christi* spiritu aguntur, ad *inania* quædam vocabula *merasque* Ceremonias deflectunt, & factitio *capiti* Christi, factitium addunt *corpus*. JUL. Quid tandem mihi *boni* reliquum facis, si me *summis* exuis, Si *Regno* spolias, si nudas *fænore*, si *voluptatibus* abdicas, si *vita* denique prives? PE. Quin tu igitur *ipsum* Christum *infœlicem* pronuncias, qui, cum esset omnium summus, *ludibrium* factus est omnium : in paupertate, sudoribus; jejuniis, in fame vitam omnem peregit: denique *morte* omnium *probrosissima* defunctus est. JUL. Inveniet fortasse qui *laudet*, qui *imitetur*; neminem, his sanè temporibus. PE. Atqui hoc ipsum denique *laudare* est *imitari*. Quanquam Christus non orbat suos *bonis*, sed pro *falsis* bonis, *veris*, & *æternis* locupletat; at non *locupletat* nisi prius omnibus hujus *mundi* bonis *abdicatos* ac *repurgatos*. Ut *ipse* totus erat *cœlestis* ita *corpus* suum, hoc est, *Ecclesiam* sui simillimam esse voluit.

i. e. à *mundi* contagiis alienissimam. Alioqui qui posset esse *idem* cum illo, qui sedet in *cælis*, si *terrenis* adhuc fæcibus *immergatur*? Verum ubi fuerit excussum ab omnibus *mundi commodis*, atque etiam, quod amplius est, *affectibus*: Tum denique Christus *suas* explicat *opes*, pro relictis *mellitis* immo multa *aloë* tinctis voluptatibus, *cælestium* gaudiorum *gustum* impertit; pro *relictis* opibus, longe *præstantiores* elargitur. JUL. Quas obsecro? PE. Ni tu *vulgares* opes putas, *Prophetiæ* donum, donum *Scientiæ*, donum *Miraculorum*: Nisi *vilem* putas *Christum* ipsum, *quem* quisquis *habet*, in ipso *possidet* omnia: Postremo, nisi *nos* hic *pauperem* agere *vitam* putas. Ita quo quisque in mundo est *afflictior* hoc uberius *deliciatur* in Christo: quo in mundo *pauperior*, hoc in Christo *locupletior*: quo in mundo *dejectior*, hoc in illo *sublimior* & *honoratior*: quo *minus* vivit in mundo, hoc *magis* vivit in Christo. Verum cum totum *corpus* suum purissimum esse voluit Christus, tum præcipue *ministros*, hoc est *Episcipos*; & inter hos, quo quisq; *major* est, hoc sit Christo *similior*, & ab omnibus mundi commodis *expeditior* & *exoneratior*: Nunc contra video, eum qui Christo *proximus*, atque adeo *par* haberi vult, omnium maxime rebus sordidissimis *immersum*, pecuniis, ditionibus, copiis, bellis, fœderibus, ut ne quid interim de *vitiis* dicam. Et postea cum sis *alienissimus* à Christo, Christi tamen *titulo* ad tuam abuteris *superbiam*: & illius *prætextu*, qui Regnum *mundi* despexit, *mundanum* Tyrannum agis: &, *verus* Christi *hostis*, exigis *honorem* Christo *debitum*: *Benedicis* aliis, ipse *maledictus*: *Aperis* aliis cœlum, unde ipse procul *exclusus* es: *Consecras* exsecratus: *Excommunicas*, cui nihil est cum sanctis *commune*. Quid enim inter *te* & *Turcarum* interest *Ducem*, nisi quod tu Christi *vocabulum* prætexis? Certe *mens* eadem, consimiles *vitæ* sordes, Tu major orbis *pestis*. JUL. At ego cupiebam *Ecclesiam* omnibus *bonis* exornatam: Et Aristotelem ajunt tres *bonorum* ordines constituere; quorum quædam sunt *fortunæ*, quædam *corporis*, quædam *animi*: Itaque nolebam bonorum *ordinem* invertere

A *fortunæ* bonis cœpi; fortasse paulatim ad *animi* bona venturus, nisi *præmatura* mors terris me eripuisset. PE. *Præmatura* sane, nempe *septuagenarium*: quanquam quid opus erat aquam *igni* miscere ? JUL. Atqui si *desunt* ista commoda, vulgus nos non *pili* faceret. Quin nunc quoque *metuunt* & *oderunt*. Atque ita tota *respub*. Christiana *collaberetur*, ni contra vim inimicorum sese *tueri* queat. PE. Imo si Christianorum *vulgus* conspiceret in te *veras* Christi *dotes*; si nempe vitæ *sanctimoniam*, *sacram* doctrinam, charitatem *flagrantem*, *prophetiam*, *virtutes*: hoc te magis *suspiceret*, quo à *mundi* commodis intelligeret *mundiorem*. Et Christiana respub. latius floreret, si *puritate* vitæ, si *contemtu* voluptatum, divitiarum, imperii, mortis, *gentilibus* esset *admiranda*. Nunc non solum contracta est in *angustam*, verum etiam, si diligentius excutias, plerosque *nomine* duntaxat invenies *Christianos*. Quæso te, non reputabas tecum, cum esses *summus* Ecclesiæ *Pastor*, quibus modis *nata* esset *Ecclesia*, quibus *aucta*, quibus *constabilita*? Num *bellis*, num *opibus*, num *equis*? Imo *patientia*, *sanguine* martyrum & nostro, *carceribus*, *flagris*. Tu Ecclesiam dicis *auctam*, cum humana *ditione* onerati sunt illius *ministri*: *Ornatam* vocas, cum mundi muneribus ac deliciis *inquinatur*: *Defensam* appellas, cum pro sacerdotum *peculio* mundus universus *bellis* pernicisiossimis *conflictatur*: *Florentem* dicis, cum mundi voluptatibus *ebria* est: *Tranquillam*, cum, nemine reclamante, *divitiis*, imo *vitiis* fruitur. Atqui his *bracteatis* titulis *Principibus* imposuisti: qui, te præceptore docti, magna sua *latrocinia* ac furiosos *conflictus*, Christi *defensionem* vocant.

JUL. Atqui ista nunquam antehac audivi. PE. Quid igitur *docebant te concionatores*? JUL. Ab illis quidem nihil nisi meras *laudes* audiebam, *phaleratis* verbis mea *præconia* detonabant, me *Jovem* fulmine concutientem omnia, me verum quoddam *Numen* esse prædicabant, publicam orbis *salutem*: aliaque id genus permulta. PE. Nec mirum sane, nullum extitisse qui te *condiret*: cum tu *sal* esse *insulsus* & *fa-*

tuus. Nam id proprium *Apostolici* viri munus, *alios* docere Christum, idque purissime. JUL. Non *aperis* igitur? PET. *Cuivis* potius quam tali *pesti*. Nam *tibi* quidem omnes *excommunicati* sumus. Sed, vis *consilium* non malum? habes *manum* hominum strenuorum: habes *pecuniam* immensam: es ipse bonus *ædificator*: extrue tibi novum aliquem *paradisum*, sed probe *munitum*; ne possit à *cacodæmonibus* expugnari. JUL. Imo faciam quod me *dignum* est: operiar *menses* aliquot: & *auctis* copiis meis, vi *deturbabo* vos istinc; nisi in *deditionem* venietis. Neque enim dubito quin brevi sint ad me è bellorum stragibus LX hominum millia perventura. " Itaque si *Sapis*, Petre, *aperias* nunc " *ultimum* monenti. PE. Multùm sanè *tuæ* debe- " mus *Clementiæ* (qua non admodum *inclaruisti* in " Terris) *fulguranti* toties antequam *fulmines*, *monenti* " priusquam *ferias*: Ego vero suaderem (si me audis) " ut isti, quem *minaris* Exercitui *Ducem* (quantivis re- " dimendum) præficeres *Hildebrandum*, Magum illum " *Celeberrimum* Antecessorem tuum; Nam Vi nulla, " nisi *Magica*, aperietur tibi *Porta* Cœli; *patet atri* " *janua Ditis*. JUL. *Hildebrandus* ille quem lo- " queris (cætera sive *Albus* fuit, sive *Ater* Pontifex fuit " *Optimus*, & de Ecclesia *Romana* præclare *meritus*. " PET. Ego tamen in *Cœlis* eum nusquam reperio: " num *tecum* est ad *Portam*? JUL. Intelligo, quod " non sit multis tecum Colloquendum: nam aut tu " non es *Petrus*, aut ignoras, qui sim *Julius Secundus*: " Egon', ut tu me quasi *nihili* Hominem tractites, " *Vale*. Sed ad tempus, *brevi* reducem cum *Copiis* om- " nibus expecta. PE. Nempe sic solitum Valedicere " *impurum Spiritum* prænunciavit in evangelio *Sal-* " *vator*. Sed ehodum *Juli secunde*, antequam hinc " in imum (quo abis) *Barathrum* præcipitere: dic pau- " cis, & seriò (nam hactenus facetus mihi *Histrio* vi- " deris;) unquamne te vel per Somnium *Spes* lusit " ulla ingrediendi *Cœlum*? JUL. Imo nulla un- " quam incessit animum *Dubitatio*; Nam cur quæ- " so *occludi* mihi *Cœlum* posse sperarem, qui tibi apud " *Cœlites* agenti fuerim *Successor*? Nonne Pontifex

 " Roma-

" Romanus *Hæres* est Petro ex *toto* Asse? PE. Quin
" neque in *imâ* Cera. Non tu *Petro* succedis, sed
" *Simoni*; non *Apostolo*, sed *Mago*; quid mihi *tecum*
" magis *commune* est, quam cum *Julio* illo *Cæsare*,
" olim etiam *Summo Pontifice*? JUL. *Successo-*
" *rem* omnes agnôscunt, & quî possim tibi *Succede-*
" *re* nisi in *Sede*? quæ autem nunc relicta mihi *Sedes*
" est à te derivanda, nisi *Portam* aperias? Ini *Bara-*
" *thrum* fortasse, quod minitaris, *Sedem* vis esse *A-*
" *postolicam*? PET. Sufficit esse *Julianam*, & *Pseu-*
" *do Apostolico* non indignam. Interim tu videris *ar-*
" *gutè* mecum Philosophari, quasi *Dialecticæ* non
" ignarus. JUL. Noris *nos*, non usque adeo *Bar-*
" *di* sumus. PET. De *Eruditione* tua jam antè
" ex *Ore* tuo, plus satis audivimus; *Neque* tamen
" defuere tibi *Literæ*, quando in *Charta* quadam
" *Bullata* pro *Fiat* subscriberes *Fiatur*. JUL. Qua-
" si vero minutias *Grammaticorum* curare deceat *Pon-*
" *tificem Romanum*? Interim non hoc subscriptum est
" ex *Cathedra*. Quod sanè vehementer doleo, sic enim
" Nemo *cujuscunque Ordinis*, *Status*, aut *Dignitatis*,
" etiã *Regiæ*, contraire, contrascribere, aut contrahiscere
" præsumserit, quin noverit se indignationem *Omnipo-*
" *tentis Dei* incursurum. PE. Consulto omisisti,
" *Indignationem Sanctorum quoque Pauli & Petri*
" *Apostolorum*, in *Formula* ista, uti fertur, *vibrari*
" solitam; Ista enim plusquam Bruta *Fulmina* pro
" animi *Libidine*, & furiali *Impetu* projicere, nunquam
" te ipsi docuimus. Tu vero (ut ad Institutum redea-
" mus) qualem tibi fingebas *Cælum* esse *Locum*? aut
" quomodo *tempus* ibi fallendum putabas, si in *Cæli-*
" *tum* (quod impossibile est) *Chorum* exciperere? JUL.
" De *Loco* rogas? *Cælum* putabam (ut insuper quic-
" quid uspiam est Loci) Pontifici Romano pervium;
" nec velim te nimis solicitum esse de Tempore meo
" illic transigendo. Nunquam mihi *Tempus* otiosa *Merx*
" est, nisi quod hic, ut video, tecum Sermocinan-
" do perdam: sed quæ, quæso, causa *Dubii*? PE. Omni-
" um sanè *gravissima*; nam hic prorsus in *alieno* lan-
" guesceres *Elemento*, istarum profecto *Rerum* nihil

" quicquam reperturus, quæ te *totum* habuerunt in " *Terris.* JUL. Quî sic obsecro? PE. Etiamnum rogas? Cum *Consummatis* hic Justorum *Spiritibus* (non tui *Calendarii* Sanctis) *pura* ineunda " *Conversatio*, *Sanctum* hic cum *beatis* Angelis intercedit *Commercium*: Ineffabile super omnia cum " Deo, & *Christo* ejus, hic *Consortium* colitur; Ex " hisce denique omnibus *defæcatæ* hic prorsus percipiendæ *Voluptates*, *purissima* veniunt perfruenda " *Gaudia.* Gaudia tamen iis quibus *parantur* (iis " verò universim omnibus perquàm accuratissimè) *Consona* solùm & *accommoda*; sincera scil. *Sanctimonia* imbutis, non prorsus reipsa *impiis*, licet *inani* " forte Sanctitatis *titulo* ornatis. Quinimo fac aliis, *Sceleratis* nimirum, *tuique* præsertim similibus, " concessa; tantum profecto abessent ab Animis *divina* inde *Lætitia* perfusis, ut in *Tormenta* istis plusquam *Tartarea*, Cœlestia etiam ipsa verterentur " *Gaudia*; cum *Amoris* basin, & *delectationis*, sentiamus *Similitudinem*; *Adversam* rerum *Indolem*, *Odii*, & *Angoris*, experiamur Fundamentum: Nullæ, è regione, hic Loci *evertendæ* sunt *Respublicæ*, " nulli *Principes* sub pedibus *Conculcandi*, nulli Hostium *sternendi* exercitus; Splendidi nulli de stratis " hostibus adornandi *Triumphi*; Fideles Christi *Confessores* (chara Deo capita) nulli sub *Hæreseos* prætextu ad *Sanguinem* usque *Cædemque* persequendi; " Nullus, cui insideat, *Pontifici Romano* erectus *Thronus*; nedum *purpurati* Thronum quaquaversum circumfusi *Cardinales*; Nulli *Canonistæ*, qui te (*incarnatum* modò *Diabolum*) Dominum *Deum* suum *Cœlis* etiam *constituerent* ipsi, & *colerent*, cultumque *Divino* nihilo minorem ab *aliis* præstandum exposcerent; *Fiscus* nullus *papalis*, quo mirè *emunctæ* malis artibus *Ecclesiæ* omnes undique " confluerent *Divitiæ*; Nulli Ludi *Scenici*, *Theatrici*; " nulla *Spectaculi* pompa; nulla aut *Gula* aut *Ebrietate* Genii *Indulgentia*; *Scorta*, *Cinædi*, *Ganeones* nulli; nullus Libidinis *Arbiter*, nullus *Minister*; Istarum denique *obscœnarum* nullæ *Volupta-*

" *tatum* in quarum *Luto* tu, qui totus *Lutum* es &
" *Sordes*, improbè (si quis alius) expertus, probe nosti
" *volutantes* plane & demersos *Universalis* qui se dici
" volunt *Ecclesiæ* Episcopos. GE. Si ita res habet,
" mea quidem sententia confestim abeamus; nosti e-
" nim te *aliis* rebus utpote minime *assuetum*) minime
" *delectari*. PE. Tace *Genie*, nondum tuæ sunt
" *verborum* vices. GE. Mox erunt. PET. Sed
" nonne hoc tibi totum prædixerat *Sacra* Scriptura ?
" JUL. Quam mihi loqueris *Sacram* Scripturam ?
" PE. *Canonicam*. JUL. *Decretorum* nempe, &
" *Decretalium* intelligis puto. PET. Vah nugas !
" imo *illam* dictante *Spiritu Sancto* exaratam. JUL
" Oh ! *Biblia* quæ vocant. (nam ego nunquam de
" *facie* novi.)Certè odio *mei* mox, credo, transibis in
" castra *Hæreticorum*;sic enim loqui amabant *Leonistæ*;
" amantque, si qui nunc dierum sunt parum *Catholici*.
" Nunquam ego placide ferebam istos *Biblistas*;neque
" vel ex *Commodo*, vel *Dignitate* Sedis est *Apostolicæ*
" (quod miror nescire *Petrum*) istos quoquo modo
" *tolerare*. Sed quousque finis me hic ad *Portam* in *pe-*
" *dum* meorum (quos etiam *Reges* exosculati sunt)
" *digitis* frigescere? PET. An ergo *friges*? Abeas itaque
" non ad *fictitia* tua Regna *pictosque* purgatorii Ignes,
" unde pro *fucata*, nescio qua, potentiæ *Plenitudine*, ad
" libitum te *liberandi* (lusis toties *aliis*) *temet* tan-
" dem *ipsum* vana *spe* ludas; Sed ad *verum* abeas,*ater-*
" *numque* ignem tibi cum *Diabolo* & *Angelis* ejus pa-
" ratum: *jam calesces plus satis*. GE. *Conclamatum* est,
" uti vides, quid hic amplius moras ducimus? Nam in-
" nuit mihi jam pridem meus *Imperator*, & *Baculum*
" movet. Jam meæ sunt *loquendi*, *agendique* etiam vi-
" ces. JVL. *Male*, *Pessime* Genie quo trahis *Julium*?
" Si fas esset redire *Romam* (imo si ad Sedem modo
" *Porphyreticam*) ut ego te *Diris* omnibus *devoverem*
" etiam (non obstante *Petro*) sub Annulo *Piscatoris*?
" quin & omnes, contra te Principes *Catholicos* (dict-
" um factum) concitarem. GEN. Bene equidem habet
" quob *furioso* tibi nunc primum desit *Gladius*. JUL.
" *Julio* vis infertur, Julio *Papæ Secundo*: Nemon', in

" Auxilium

" Auxilium? *Centum Mille* Annorum Indulgentias
" ex *Plenitudine Apostolica* omnibus, & Singulis,
" qui ——GEN. Vah, ut nunc *deliras* Miser! fabu-
" losas *Purgatorii* pœnas aliis *laxandas* tuæ, à diris
" *imi Tartari* cruciaribus, Redemptionis pretium polli-
" cens! Viden, vero *furvos* istos in propinquo obviam
" venientes *famulos*? JVL. *Cacodæmonas* proculdubio;
" Oh! succurrite, succurrite, ——GEN. En vo-
" bis, qui vester est, *Julium Secundum Pontificem*
" *Romanum*.

Ad JULIUM.

Miraris clusum, *Juli tibi Maxime, Cœlum*?
Projectas Claves *en* Tyberinus *habet*.
O quantùm Gladio, Clavis *nunc præstat*, acuto,
Et, *Piscatoris* Penula *trita*, Sago!

Epilogus Vetus; (*pro quo nos substituimus, quem jam habes, novum: lunulis prænotatum.*)

PE. O Pestem! O miseram Ecclesiam! Sed heus Genie; nam tecum magis libet confabulari, quam cum isto deterrimo Monstro. GE. Quid est? PE. Suntne istiusmodi cæteri quoque Episcopi? GE. Bona pars hujus est farinæ; verum hic omnium Antesignanus. PE. Tu videlicet Hominem ad tot excitasti Flagitia. GE. Ego? Minime: imo adeo præcurrebat, ut ipse vix alis adjutus assequi possem. PE. Sane non miror si huc tam pauci adveniant, cum hujusmodi Pestes Ecclesiæ Gubernaculis assideant: quandoquidem Vulgum utcunque Sanabilem esse, vel hinc conjicio, quod ob solum Pontificis Titulum tam Spurcæ Cloacæ defert Honorem. GE. Rem ipsam dicis: Sed jam dudum innuit mihi meus Imperator, & Baculum movit. Itaque Vale.

Hoc Tetrastichon *Buchanano* alii, alii *Conrado Grebelio*, tribuunt.

Genua *cui patrem* *Genetricem* Græcia, *partum*
Littus & unda *dedit*, *hic* Bonus *esse potest*?
Fallaces *Ligures*, mendax *est Græcia*, *Ponto*
Nulla fides; *hæc tu*, singula, *solus habes*.

Carmen isthoc *Iambicum* adjectum erat à fine *Dialogi* cum veteri *Epilogo* prodeuntis.

Julius obit, Cœlum petit, nanciscitur
Petrum; ut clues? summus ego sum, inquit, Pontifex.
Apagesis; hic, nullus fluvius, haud pontibus
Quicquam est opus. Abiit, recepit se in domos
Plutonias: huic obvius factus Charon,
Quo tendis, infit, quis, aut quod nomen tibi?
Hæc Julius. Ego Pontifex(ut antid' hac.)
Siccine? facessas hinc citiùs, neque enim feram
Fluminibus infernis novos pontes strui;
Sic pensitari consuetum perdere
Naulum? recede, Cocyto aut immergitor.
Quid faciat, aut qua se recondat pergula.
Vesana sanctitas? polo arceri hospite,
Erebique furvis insulis excludier.
Ignota priscis, & reperta nullibi,
Animi dubius, invisa confinxit loca,
Illique Purgatorio nomen dedit.

FINIS.

JANI ALEXANDRI FERRARII,

Cœnobitæ Augustiniani,

EUCLIDES CATHOLICUS,

SIVE

DEMONSTRATIO ROMANÆ FIDEI, ex primis, certis, & evidentibus principiis, Mathematica methodo, & connexis continua serie propositionibus, deducta.

Ad

Reverendissimos Viros,

ADRIANUM & PETRUM DE WALENBURCH.

——*Ridenti dicere Verum,*
Quid vetat? ——

OXONII.

MDCLXXX.

IANI ALEXANDRI FERRARII,

Cœnobitæ Augustiniani,

EUCLIDES

CATHOLICUS,

SIVE

DEMONSTRATIO ROMANÆ FIDEI,

ex primis, certis, & evidentibus principiis, Mathematica methodo, & connexis continua serie propositionibus, deducta.

Ad

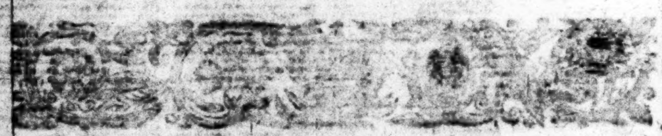
Reverendissimos Viros,

ADRIANUM & PETRUM

DE WALENBURCH.

——*Ridentem dicere Verum,*

Quid vetat?——

OXONIA

MDCLXXX.

IN
EUCLIDEM
Catholicum.

VEntoso tumidus fastu super Astra Cometes
Scandit; concussis crinitis Ignibus, Auras
Inficit, amotis Luce horridiore Tenebris:
Restituens Phœbum, latè dominatur, & implet
Cassiopeanam Cauda ambitiosa Cathedram.
Stant Pueri, & Rutilum Barba mirantur Honorem;
Sol nocturnus adest vicis clamatur; & audit
Inter Sidereas Pulcherrima Flamma Cohortes.
Interea Docti jactant sua Scommata; & audent
Ignotum Cœlis Lumen ridere Vaporis.
Sic Collum vulgo Meretrix Romana verendum
Tollit, furtivis Gemmis ornata, Pudoris
Nescia, in Augustâ sedet Imperiosa Cathedrâ.
Aspice Purpureas effuso sanguine tinctas
Vestes, heu quoties fauces hydropica pandens
Optati Laticis toto se proluit Amne:
Vix Molem Ingentem tumefacti Gurgite Ventris
Sustinet; Heretico necdum satiata Cruore.
Dum Populi cœcâ stant Religione Colentes,
Carnibus Humanis qua passim Altaria fumant,
Plusquam Ægyptiacas Terra offusura Tenebras;
Sobria Gens Hominum (quos nondum tædet Ocellis
Explorare vias, necdum piget esse Beatos)
Vix secum statuunt, magis an miseranda putentur,
An ridenda magis, Numerosa Opprobria Romæ.
En, Hanc nudat am falso Splendore, Jocisque

Undique Dentatis trajectam, Hæc Pagina *cogit*
Ignari prodire foras Ludibria Vulgi,
Retibus hic vafri compactis Arte Cerebri,
Et cautè positis, laqueata exponitur (*instar*
Lascivi quondam Genitoris) Adultera Roma:
Hosti lætificos, *ceu picta* Tarantula, *figis*
Morsus, *Ingeniique Aciem qui sentit*, *amabit*;
Et colet, *ut* Juvenis *pulchros laudabit* Amicæ,
Unde suum vulnus Demens priùs hausit, *Ocellos*.
Acribus hic opus est Stimulis; *mordace requirit*
Ingenii Sale sic condiri Putida Roma.
Exulet hæc tandem Doctis indigna Triumphis
Fabula, *plaudenti magis irridenda Theatro*.
Parcius hæc; *nam quem fecit tua Pagina* Lusus,
Seria *Res agitur*; *jam nunc* Europa *Nefandas*
Artes exhorret, *quæ Te fecere* Prophetam.
Nunc equidem Insidias *lentus*, fraudesque, dolosque,
Nunc Vim *sentimus*, *quam vaticinaris*, apertam.
Nam Genus est Hominum diris super Æthera notum
Criminibus, *Larvamque usurpans Nomen* Jesu;
Sanguinolenta *Cohors*, Armis *instructa*, Veneno,
Cultellis, Sicis, Bombardis, Ensibus, Igne,
Quæ sanctæ *præbent Armamentaria* Romæ,
Ad convertendum Populum, *Gentesque domandas*:
Siccine Pacifici condenda Ecclesia Christi?
Exagitata vetus stimulat Præcordia Bilis;
Liventes Oculos, *spumantiaque Ora veneno*
Aspicias; *istos cum sæva accendit* Erinnys
Stipite Tartareo, *tumidisque afflaverit* Hydris.
Gens plectenda venit, *quæ non Diadema Triforme*,
Nec Majestatem Romæ *obsequiosa veretur*?
Has statim effundit nigras *Ecclesia Turmas*:

Ociùs

Ocius Hereticas glomeratim erumpit in Oras,
Quo Phœbus nunquam vidit truculentius, Agmen.
Ecce Sacerdotum *Gestamina sacra* supernè;
Quisque cruentatis intùs *tamen horridus Armis!*
Grassatur Pestis; jamque Urbes Sanguine, Flammis,
Atque improvisâ vastatas Strage videre est:
Flammis Gentilem sic Roma illuminat Orbem:
Sic jacet eversum proprio immersumque Cruore,
Baptismum *Roma subiens, Miserabile* Regnum.
Gens si qua Hostili non cedat victa Furori:,
Artibus hac lentis subigenda est Impia, quales
Edocet innumeras Natos Sanctissima *Mater;*
Protea *ut ambiguum referentes, Mille Figuras*
Suscipiant; totidem meditantes Dira Malorum
Exempla; Insidiæ tacitæ, Strætagemata, Fraudes
(Imperii juxta Romani Arcana) struuntur;
Occulto videas Miserum tabescere Morbo
Regnum; dum stimulis lenti peritura Doloris
Vulturibus sævis roduntur viscera; qualem
Defixum Scopulo perhibent lacerare Prometheum.
Vidimus Insidias *&* Nos, *quibus altior* Orcus,
Atrior esse nequit; quæ Sævus Furcifer *horret*
Crimina; *quæque* probos *veteres fecere* Nerones.
Heu quanti est Sceleris Papalem condere Gentem!

In Euclidem Catholicum de Visibili Catholicæ Ecclesiæ Capite.

H*Æc prisca Pietas; hac fuit Fides anus;*
Se facere parvi, non item Verbum Dei:
Reges *vereri, ceu Deos* Vicarios;
Ipsumque Petrum, ut cæteros Apostolos

Fidei Ministros, & sacros Interpretes,
Habere charos; non ut Antistes sequi.
Sic Roma Virgo. pariter hanc Anglis tuis
Impertiisti, Magne Gregori, Fidem.
Ut Præsul Urbis idem & Orbis extitit;
Nunc alia res est: militatur Seculo:
Ligare, solvere; Machinæ sunt bellicæ.
Facere imperata, est pœnitere, credere.
A Rege factus æmulum Imperium creat:
Sapit: Referret gratiam? præstat dare,
Quod jure repetas usibus tuis datum;
Cum sit potestas summa Beneficii tui.
Seruntur odia; provenit Belli seges:
Gentes metendæ. Teutonas Galli necant,
Gallos Iberi: Turba passim cætera
Trahimur ruinâ Funeri sine nomine.
Synaxis horret sacra, quas conficit, neces:
Tantumne fusum Christiani sanguinis,
Ut Pontifex, Altari adoratus super
Deus professus, purpuratos Asseclas
Gradus ad imos postulet procumbere?
Ut Pontifex excelsus in Solio sedens,
Humi Tyrannis osculandos det pedes!
Demat Coronas calce! calce reddita!
Avulsus Oriens interim Christo perit:
Thrax Insularum Domitor, & Latio imminens
Lunis cruentis occupat medium Mare:
Nos verò quintas condimus Monarchias:
Terrestre Cœlum, Christus alter quæritur,
Honore, & Opibus, & voluptate, affluens;
Quo dante Rex hic alteros Indos tenet;
Tenebit alius; ille ni morem gerat:

Cui

Cui pendat omnis Ordo Vectigalia ;
Nec æra Meretrix quærit in sollidum sibi.
Tacebo Neptes, filias, Nuptas libens :
Mortalis eximendus ex mortalibus
Homo *ille, qui nil patitur* humani ; *nequit*
Errare, ut erret maximè ; *cujus* Fide
Deo loquenti jussus *adhibeas Fidem* ;
Vetet ; *neges vidisse Te quæ videris* :
Sin ampliabit *obstinata Humanitas*,
Communis, *ut fit, pertinax* sensûs *genus* ;
Mali peribunt omnibus modis malè.
Eu, Pole *noster, sis Tridentinus licet*,
Nolo Papari : nam Tenebrarum est opus.
Privatus *arma moveris*, Papaturis.
Quod si gerendam *Christus indicat* Crucem
Cœlo Britannis, quà vocat, dabit sequi.
Scurræ videmur Nos Tibi ; *hic Liber jocus* :
Hominum furorem ridet è Cœlis Deus.

Euclidem Catholicum egregiè Ecclesiam Romanam demeruisse.

Ausonias postquam repulit Germania Merces ;
Suas habere Res sibi jusso Papa ;
Cernis, ut exiles Monachi *vix Ossibus hærent!*
Idola *blattis obsita ut squallent Situ!*
Heu Pietas! heu Prisca Fides! Nova Fabula vulgi!
Fraudesque fraudi jam piis erunt piæ!
Sancti Effata PATRIS, senis ut Deliria, ridet
Hyberna tenuem digerens Anus focum :
Ille, parum humanas motura tonitrua mentes
Agentis animam similis evomit Caci.

Languida

Languida quid tremulâ jaculatur Fulmina dextra?
Abjit in Auras levis & innocuus fragor.
Hic, rogo, non Furor est, VETERES, *terrestrium inanes*,
Torquere, Technis ut novis faciant Fidem?
Hunc Bellarminus prensat, Perronius illum;
Succurre; certè noster es: rennit? statim
Truncat sinceras inhonesto vulnere Chartas
Index: *ut iste fiat ærumnis modus;*
Vexati Patres Calvini in Castra recedant;
Secumque sacras abstulere Literas.
Arces Suada *simul* Tarpeias *ederat; ex quo*
Tutum retinuit Roma, *vel Sacrum nihil.*
Et, nisi Te tandem, Ferrari, *Vindice, præter*
Venena, Sicas, vota, nil reliqui fuit.
Cedite Claustrorum Doctores, atque Lycei;
Euclidis *instar Nemo suppetias tulit.*
Sectas ut proprio male sanas Marte fatigat!
Suoque succo superit integrum Decus!
Tollite difficiles nugas, tetricosque Catones;
Auferte rauca barbaras Scholæ strophas:
Sufficit adversos rictus fregisse Cachinnis,
Telisque *parcens emori* Risu *jubet.*
Insperatus ades magna Spes altera Romæ?
Æterna scriptis fiet etiamnum tuis.
Plusquam Borbonios *olim excussura Furores,*
Hic Adriani jam eluet Moles *nova.*
Sublimis in terris, nec Asylum tutius usquam
Ruitura quæras, Roma, *nec tenuas, precor.*

Adi

Ad *Jesuitas* de *Euclide* Catholico,
Et Fide *Romana* ab illo Demonstrata.

Fulmina Vulcanus *constant* Loyolaque *Patres*:
Arte Valent, *Pedibus claudus uterque Faber*:
Tela trisulca Jovi *sudantibus ille Lacertis*,
Hic magis irato fabricat Arma Papæ.
Trux sibi substituit Similes Loyola Cyclopes;
Vulcani *minor est*, *mitior atra Cohors*.
Hæc tantum Siculis *procudit tela Caminis*:
Loyolæ Tellus *non capit* una *Focos*.
Fulminis in nigros dudum, Pottere, *Ministros*
Torsisti invictâ seria tela Manu.
Hostis Castra novâ Ferrarius *Arte lacessens*
Arma jocosa, *minùs nec nocitura*, *gerit*.
Chara Patri soboles Loyolæ *exosaque* Jesu,
Loyolæ *quod sit* Compater *ille Patri*;
Nil contrà aggrederis? *patulis vox faucibus hæret*?
Clamosæque silet garrula Turba Scholæ?
Cum, *reliquis Musarum hortis post terga relictis*,
Te sibi vel totam sola Mathesis *habet*.
Responsum at frustra peto: Π *Problema triformis*
Nodosum nequeunt solvere quinque Patres.
Tota igitur fuerat pariter neglecta Mathesis,
Prospera ni Cœptis *Pars foret una tuis*.
Pellæus *longùm sectandi incesserat* Ardor
Orbisque *Imperium*, Pieriique *Jugi*.
Hæreticis *tandem steriles tamen abjicis* Artes:
Sortis & exerces nobilioris *Opus*.
Romæ Victrices (*ut quondam* Marte) *Volucres*
Solis utramque doces Arte *volare Domum*.
Interea Sacri tibi clausa Volumina Libri;
Quo, *Christi accepit* Terra *subacta*, *Jugum*.
Sclopo agitur, *Gladio*, *Sica*, *Phrygio Igne*, *Veneno*;
Hæc sunt Militiæ *tela parata tua*.

De

De Sacris Aris *Phrygio contenditur Igne*;
Igne magis Stygiis *conveniente* Focis.
Italæ nempe Æquor *transnavigat Ætna Britannum*;
Cedat ut Italiæ Terra *Britanna sua*.
Urbs *flammis correpta tuis ruit* inclyta, Romæ
Æmula Cæsareæ *cum Caput Orbis erat.*
Augusti Semper CAROLI *Caput Ense, Veneno*,
Glande (*licet cassis omnibus*) *impetitur*:
Horum aliis Proceres, *aliis* Plebs *tota petenda est*,
Quæ purâ Numen *Relligione colit.*
Arma hæc dira regunt Techna, Perjuria, Fraudes,
Quicquid Roma docet Vafra Magistra *Doli.*
Technarum Euclides *Labyrinthos pandit*; &, *unde*
Orta sunt, repetant Infera Regna jubet.
Quosque sibi Juris longùm Communis Epeos
Mitratus Stygio cum Jove Casar habet.
Da, Siculus Faber inquit, ubi Pede nitar Abysso
In Vacua; *en nostra est* Machina *ficta Manu*;
Qua vastam hanc Mundi Molem Statione movebo,
Ut movet Automaton Gallicus Erro suum.
Legem nempe pati nequiit Natura; *dataque*
Stare Fabrum fidei non erat Artis Opus.
Papali Euclides *divisus ut Orbe Britannus*,
Firmus ubi neutro non Pede staret, habet,
Qua pariter Papam *Sedi, Papa auferat* Orbem,
Machina, hic exiguus cuditur apta Liber.
Secta *tua, ut meruit, propriis transfigitur Armis:*
Romanas *Aquilas* Penna *Aquilina fodit.*
Fraude pia *tandem Victa est Fraus* impia: Janus
Tecum agit, ancipiti non minùs Ore, bifrons.
Ausonius fractis Succumbit Viribus Atlas:
Tantus *hic à rupto provenit Axe* fragor.
Præcipitem metuit Cælum Papale *ruinam*:
Papa *labans tremulum fert Diadema triplex.*

AD

LECTOREM

PRÆFATIO.

Alemburchici (ad quos, quæ sequuntur, datæ sunt *Epistolæ*) *ignobile* Par Fratrum, Gente *Batavi*, in *Pontificiorum* Castra dudum *Transfugæ*; creati sunt tandem, *Titulo* tenus, *Episcopi* (alter *Adrianopolitanus*, *Mysiensis* alter Episcopus,) Re tamen vera sordidi *Papæ* Pensionarii, jurataque *Servi Servorum* Mancipia, Pennas exercent Venales, junctisque Viribus, *Synagogæ* istius *Satanicæ* vacillanti palam Fabricæ denuo stabiliendæ, strenuam navarunt Operam: Post *Veteres* autem Technas Dolosque detectos omnes explososque, Methodis, Mediisque usi sunt novis, in suo ipsorum Cerebello excusis; inter cætera *J Ctorum* forma forensi, *Probatione per testes*; non *antiquioris* sane illos *purioris*que, sed *corruptissimæ* plane, *Præsentis* sc. (quam vocant) Ecclesiæ *Romano-Catholicæ* Testes; quasi *Me-*

Meretricum illi *Reginæ* & *Matri*, ad Fidem Dogmatis suis *ineptis* quantumcunque *impiisque* conciliandam, abunde sufficeret, si *Stylo* demum *Regio* subsignata exhibeantur omnia, *Teste Meipsa*: Privilegium, quod *Christus* quidem ipse, Ecclesiæ veri Nominis *Catholicæ* verendum *Caput*, sibi in Terris versanti vix, aut ne vix quidem, vendicandum existimavit.

Vapulant hac in P*agina Fratres* isti in *Malo*: Nec (uti præ se ferre videatur Libelli Titulus) tam *Demonstranda* suscipitur, quam *Deridenda* omnibus proponitur Fides *Romano-Catholica*; & sub *Amoris* velo, *Reverentiæque* prætextu, *quinta* quasi sub *Costa* trajicitur. Perpetua nempe per omnes Epistolas *Ironia* lepidissime luditur; *Jocis* adeo facetis, dentatis *Salibus*, mordacibusque Dicteriis, ut magnus ille in isthoc scribendi genere *ETCHARDUS* noster, *Anglicano* usus Idiomate, nihilo felicius cum *Hobbio* (majori ipsomet, quam scripserat, *Leviathane*) egisse videatur, quam Lingua Romana Ecclesiæ rebus Romanæ transigendis aptiori) *Walenburchicos* (novos istos Cœli Papalis *Atlantes*) tractâsse noster hic censendus est *Author*.

Quin & alio etiam Nomine Author hic *noster* est; Natione sc. *Anglus* (quid ni enim tantum *Ingenium Angliæ* nostræ asseram, gratulerque?) nec *ignobili* oriundus *Familia*, unde vafris *Emissariorum* Artibus pellectus, *Iniquitatis* Pontificiæ *Mysteriis*, non *initiatus* modo, sed & *innutritus* fuerat, ad Nauseam usque & Fastidium: Maturioris enim jam facto Judicii longius imponere nequierunt portentosa adeo *Papicolarum* Dogmata, a quibus tam *Scripturæ Sacræ*, quam *Ratio* sana penitus abhorrent, *ipsique* etiam *sensus* una omnes resiliunt: quæ bene aculeatis ideo *Sarcasmis* potius exsibilanda, quam nervosis *Argumentis* debellanda esse videbantur. De *Authore* nihil est quod amplius præfari ausim; Cum Ipsi etenim sub *mutuato* Nomine visum est delitescere, nollem ego committere, ut Nomen *proprium* in Publicum proferendo, exacerbatis *Papicolarum* Odiis, ultricibusque (*Sacrificulorum* præsertim) iris, aut *Ferro*, aut *Veneno*, petendum exponerem.

J A-

JANI ALEXANDRI FERRARII,

Cœnobitæ Augustiniani,

Epistola Prima.

DE

UTILITATE ATQUE NECESSITATE CATHOLICÆ FIDEI.

Ad

Reverendissimos Viros

ADRIANUM & PETRUM

DE WALENBURCH.

Ortiter sanè à multis, VIRI REVERENDISSIMI, ac vario successu pro Ecclesiæ incolumitate contra Hæreticos est decertatum; vix autem à quoquam cautiùs aut dexteriùs quam à vobis. Cum enim & Ratio & Experientia edocuisset, Sacræ Reip. nostræ nihil hactenus fuisse perniciosius, quam quod ipsa negotii, quod agitur, momenta ex Scripturarum autoritate, ac Veteris Christianismi principiis expensa fuerint; Vos, pro admirando ingenii vestri acumine, recte perspexistis, non *peremptoriis*, & ad ipsam causam per-

tinentibus argumentis esse decernendum: utpote, quæ Hæreticorum solertia inverti vel eludi facile possint; sed vel *dilatoriis exceptionibus* utendum, ac *declinandum* Scripturarum *forum*, *Judicesque* omnes, præter Pontificem nostrum, *recusandos*; vel, quod præprimis vobis placuit, diuturnæ *possessionis ac præscriptionis* titulum obtendendum, prolixasque de *spolio* ordiundas esse querelas. Quam agendi rationem, (in foro quidem, & judiciis usitatam, in iis vero, quæ ad Divinarum rerum intelligentiam ac fidem pertinent, antehac inauditam,) cum accuratiùs considerarem, non aliud colligere potui, quam quod, pro incredibili perspicientia vestra, deprehenderitis, Controversias, quæ Catholicos inter & Hæreticos agitantur, non in Sacro & religioso, sed Forensi atque politico causarum genere versari. Ita enim mecum animo reputabam; *Quid contra veritatem præscriptio? quid pro errore possessio valeat? Acutius sane Reverendissimis Fratribus ingenium, exquisitior eruditio, judicium subactius, quam ut forensem istam litigandi rationem, ad exquirendam aut stabiliendam Divinorum dogmatum veritatem transferri posse existiment. Unde omnino crediderim, Ipsos longe hic aliud agere, quam quod hactenus putabam; nec de Religione, sed de Imperio; nec de Fide, sed de Obedientia disceptare; ac dum adeo anxie & sollicite Hæreticos in Ecclesiæ sinum reducere, omnesque secessionis causas eripere ipsis laborant, id unum contendere, ut Ecclesiæ imperio eos denuo subjiciant, partaque exuant libertate.*

Dici vix potest, *Reverendissimi Fratres*, quanta, quamque mirifica luce subito mentem meam cogitatio ista perfuderit, & quam clare protinus perspexerim, quod in isthoc argumento intentatum hactenus, sed imposterum omni opera & cura esset excolendum. Nimirum vestro agendi modo consimilem quoque materiam, conclusioni convenientia principia, ac thesi commodas hypotheses esse adaptandas; ut, quæ Catholicorum Doctrinæ, Scripturæ Testimoniis, ac Veterum Theologorum principiis propugnari haud poterant, non forensi solum Marte defendatur, sed ex

reconditissimis quoque Civilis Prudentiæ axiomatibus demonstrêtur. Quod ubi à nobis præstitum fuerit, jam prævideo expedita fore omnia. Quis enim postea dubitaverit, ad stabiliendum tantum tamque late per omnes Terrarum Regiones diffusum, & in ipsos Potentissimos Imperatores, Reges, ac Principes, quantumvis invitos atque reluctantes, extensum Imperium, cujus nec par, nec simile unquam extitit, prudentia opus fuisse plus quam humana? Quis posthac credat, sola inermi eloquentia effici potuisse, ut imbellis Homuncio, pauperculi Piscatoris successor, ferocissimorum Imperatorum colla impune calcaverit; ut Reges solo nutu regnis excusserit; ut ipsas Cœlorum fores pro arbitrio increpandi, easque dicto & claudendi & reserandi, &, quotquot lubuerit, Hominum millia ad atras inferorum sedes detrudendi, atque inde reducendi potestatem habere creditus fuerit; ut denique sub extremi & æterni supplicii metu, ceu visibile quoddam in Terris Numen, non à rudibus & barbaris, sed à politissimis quoque omnium fere terrarum Gentibus, fuerit adoratus?

Tria sunt Numina, quibus Mortalium natura ineluctabili quadam necessitate videtur esse subjecta, AMBITIO scilicet, AVARITIA, LUXURIES. Hæc nullis Philosophorum præceptionibus, nullis Legislatorum sanctionibus coerceri poterant. Unus inventus est homo, qui altiori longe, quam qui hominibus conveniat, fastu illa omnia conculcavit, sibique soli vindicata in triumphum deduxit: dum primum illud voluntariæ *Obedientiæ*, alterum *Paupertatis*, tertium *Continentiæ*, in voluntariis vinculis constrinxit; atque ipse, licet *Servorum servus*, Reges omnes pro mancipiis aut Vasallis; licet *auro & argento* destitutus, Universum Terrarum Orbem, ipsumque Plutonis regnum pro patrimonio, & licet *Cœlebs*, omnique matrimonio solutus, alienos, quos lubet, thalamos pro suis habuit. Hæc quicunque paulo attentius consideraverit, nonne necesse est ut fateatur, Eum, qui talia patrat, *verè elatum esse super omnem, qui dicitur, Deum, ac super omne Numen, in Dei templo assidens tanquam Deus*, &c.

& quod sit Deus, sese demonstrans? Quæ autem à Deo fiunt, quis negabit Divina esse?

Ejuravorit sane omnem Rationem, quicunque existimaverit, Rationis omnis destructionem Rationi adscribendam esse, atque à vulgari Rationis dictamine proficisci; quod suo prodigiosissimæ fidei obedientiam captiva facio detrudatur.

An hominum sensibus attribuamus; quod omnes fascinentur sensus? quod nullis tormentis, suppliciis nullis deterreamur, quin ea testemur vera esse, quibus & Visus, & Auditus, & Tactus, & Olfactus, & Gustus, & quicquid tandem nobis inest Sensus, aperte & constanter obloquitur? Quis non videt igitur Catholicæ Doctrinæ persuasionem ab aliis longe principiis provenire?

Enimvero Hæretici fatentur Divinam fuisse Apostolorum sapientiam; at illa tanta non erat, ut assequi potuerint, qua arte super exilia ista, atque natura sua ad tale institutum ineptissima fundamenta, quæ à Magistro *Jesu* locata viderant, tam vasti Imperii moles extrui queat; licet illos satis ambitiosulos, regnandique cupidos, adeoque dubio procul Politicorum arcanorum non incuriosos fuisse, Evangelica Historia testetur. Quod si igitur Divina illa, quæ Apostolis obrigit, prudentia, si ad hanc nostram comparetur, mera sit stultitia, nec Sacri nostri Dominii exterior fabricatrix; quantis elogiis Pontificum nostrorum sapientia erit celebranda? Certe Divinissimam eam dici oportet, utpote quæ Divinam ipsam longissime superarit. Nam Diabolicam esse, ne ipsi quidem Hæretici affirmare ausint. Fatentur enim omnes, Pontificem nostrum Principem esse potentissimum, qui non aliquam tantum Italiæ partem, & in ea Mundi caput, sed & omnes fere Terrarum Regiones dominio suo vel premat, vel perterritet, totque possideat castra ac munimenta, quot Templa & Cœnobia per Universum Orbem dispersa jacent, totque addictos sibi habeat milites, quot Sacrificuli, Monachive aluntur. Jam autem Hæretici, ex iis, quas in hunc ipsum finem ad Clerum populumque Romanum Apostolus perscripsit, literis didicerunt

cerunt, *Non esse potestatem nisi à Deo; quæ enim sunt potestates, eas à Deo ordinatas esse; adeo ut, qui potestati resistat, Divinæ ordinationi obluctetur.* Qua fronte igitur negent Ecclesiæ potestatem à deo existere, Divinamque esse ordinationem? Unde & ipsos huic ordinationi subjici debere, atque eum in finem, non uno, sed duobus gladiis Pontificem armatum esse diserte ibidem testatur Apostolus. *Cap.* XIII. *Comm.* VI.

Nullum nec in Urbe, nec in Orbe, existit malum, quod Deus non faciat, quæ Calvinistarum, juxta Prophetam, constans est doctrina. Jam autem ipsi clamant, nullum majus unquam extitisse malum, quam sit Pontificia potestas. Necesse est igitur, ut à Deo eam esse concedant. At quod à Deo est, quisnam negârit Divinum esse? Quo autem modo Ecclesiæ originem Divinam esse demonstravimus, eodem ejus conservationem Deo adscribendam esse censemus. Quanta excogitata insidiarum strues, quanta adhibita machinarum vis atque multitudo, quibus Sacrum istud Imperium jam ab aliquot seculis convellere, atque evertere studuerunt Terrarum Domini! Frustra tamen omnia & in cassum; nimirum, ut cunctis innotescat, justissimum rerum omnium Judicem huic Monarchiæ præsidere. Qui & potentiam ejus in aliquot secula duraturum Oraculis suis prædixit, & ei fini *Erroris Spiritum atque efficaciam seductionis* quam liberalissimè Humano generi se elargiturum promisit.

Verum quo prolabor? Non nobis ex Scripturis, utpote alienis, & ad præsens institutum minime idoneis; sed ex propriis atque genuinis principiis, Universa Catholicorum Fides, quatenus ab Hæreticis Protestantibus oppugnatur, est demonstranda. Id quod commodissime à nobis expeditum iri spero, si admirabilem Religiosi Imperii machinam distinctius contemplemur, omnesque ejus leges, & repudiatas ab Hæreticis opiniones ex ordine perpendamus.

Quantum autem ad tractationis hujus methodum, animus erat *Euclideam* adhibere, qua ex paucis fundamentis universam Sacræ Monarchiæ structuram e-

rigorem ; verum experientia edoctus comperi, tam varia, tam diversa, tam inter se contraria firmamenta ab Architectis fuisse ruderata, omniaque mirificentissimis artibus adeo affabre concinnata & cœmentata, ut cuncta simul uno obtutu exhibere non liceat. Quædam enim extant, quædam inclusa aliisque obtecta latent, ut difficile sit, eo quo juncta sunt ordine, singula repræsentare.

Tria tamen fundamenta omnibus aliis substructa deprehendi: *Definitionem unam, Axioma unum, unum Postulatum.*

DEFINITIO.

Ecclesia est Imperium Spirituale, sed visibile, quo homines fidem ab uno Spirituali, sed visibili capite, Pontifice scilicet Romano, præscriptam profitentur, conformemque ei obedientiam præstant.

AXIOMA.

Quicquid ad Ecclesiæ hujus defensionem atque amplificationem facit, id omne & solum censeri debet verum esse, pium, atque sanctum.

POSTULATUM.

Liceat Ecclesiam hanc extendere usque ad fines Terræ.

Quam-

Quamvis vero hæc prima sint principia, quæ sola omnem demonstrationis apparatum non constituunt, sufficiunt tamen illa firmandis reliquis principiis omnibus; quæ ipsa quoque suo loco in apertam lucem protrahemus, ut de iis ne Hæreticorum quidem obstinatissimo dubitare liceat. Rationes autem quibus inductus fui, ut de hac materie ad Vos potissimum scriberem, *Fratres Reverendissimi*, jam ex iis, quæ narravi, abunde patent, ut superfluum videatur pluribus eas exponere. Quod si sanctum hocce institutum judicio vestro comprobaveritis; ea, quæ epistolari brevitate adumbranda jam suscepi, diligentiùs aliquando, & exactius digesta serie, & prolixioribus Commentationibus comprehendam, omnesque Catholicæ Religionis artes, qua potero simplicitate atque ingenuitate explicabo. Sic Valete in Domino. Parisiis Cal, Aug, A. à Beatæ Virginis partu cIↄIↄcLxvI.

JANI

JANI ALEXANDRI FERRARII
Cœnobitæ Augustiniani,
DE
CATHOLICÆ FIDEI
Utilitate atque Necessitate,
EPISTOLA SECUNDA,

Ad Reverendissimos Viros
ADRIANUM & PETRUM
DE
WALENBURCH.

QUOD nuper vobis promiseram, *Viri Reverendissimi*, me singulorum Catholicæ Fidei capitum utilitatem atque necessitatem ex ordine demonstraturum; id Vestris jam auspiciis, Vestroque ductu aggredior; Igoscite moræ, quam alia, quibus distractus fui, negotia hactenus interposuere. Polliceor vicissim, majori eam diligentia atque promptitudine in posterum me esse compensaturum, modo ea, quæ scribimus, judicio Vestro comprobentur.

Primum igitur, cum ipsa doctrinæ ratio postulet, ut ea cæteris omnibus præmittantur, quæ aliis & certitudinem conciliare, & lucem quandam inferre possunt; *à Verbo* DEI initium faciendum esse

esse arbitramur. Illud enim, licet Hæreticorum erroribus quam proximas commodissimasque occasiones præbeat, a Nostris tamen, incredibili quadam & divina propemodum dexteritate, ad usum institutumque nostrum ita inflecti atque accommodari solet, ut nos utilissima nostra dogmata, non minùs quam Illi perniciosissimas suas opiniones, iis superstruere videamur. Quare non solum Catholici Scriptores, atque eos inter Celebratissimus *Bellarminus*, verum ipsius quoque Sacro-Sancti, quod *Tridenti* habitum est, *Oecumenici Concilii* Præsides, omnem de Religione tractationem inde ordiendam esse censuerunt; istamque *de Verbo DEI* materiem, primam omnium disceptandam proposuit Legatus Cardinalis de Monte, *per istabilire, conquali armi si dovesse pugnare contra gli Eretici, ed in qual base doveßero fundare la lor credenza i Catholici*, ut ipsa Eminentissimi *Pallavicini* teneamus verba, eademque opera ostendamus, quam certam semper *cereas* istas *Scripturas* ad partes suas pertrahendi fiduciam habuerint Catholicæ Fidei Doctores. Quamvis enim ibi *Fr. Vincentius Lunellus*, *Silvestri Prieriæ*, *Eckii*, aliorumque Antecessorum exemplum secutus, de *Ecclesia* prius disputandum existimaverit, tanquam de priori ac solidiori Theologiæ firmamento, cui & Sacrarum literarum, & Traditionum autoritas unice inniteretur; consilium tamen istud, non à malo quidem animo profectum, sed certe imprudens ac periculosum, à reliquis Patribus rejectum fuit, eo quod Ecclesiæ autoritas ut rata jam, fixa ac determinata poni, nulloque obtentu in controversiæ discrimen adduci deberet; ne impia forte aliqua, vel invitam mentem subiret atque sollicitaret dubitatio. Quare neque nos istam *Romanæ Ecclesiæ Divinitatem* inter demonstrandas Veritates collocavimus, sed eam priori jam epistola, tanquam primum indubitatumque posuimus principium; ea lege, ut quicunque illud negare vel in dubium vocare audeat, non imbellibus sane verbis, sed urgentibus verberibus corrigendus, ac nisi mature serioque resipiscat, tanquam Sponsæ Christi Violator, Sacræ perturbator Reip. tum Divinæ, tum Semi-

Hist. Concil. Trid. lib. VI. cap. XI.

Divinæ Majestatis læsæ reus, vel *ad* blasphemantis linguæ *excidium* condemnandus; vel *è Viventium* tollendus *terra*; & expiatricibus ustulandus sit flammis, juxta Ipsius Christi præceptum, *Nisi quis in me* (id est, in Ecclesia, quæ unum cum capite constituit corpus) *permanserit, abjectus extra vineam statim ut palmes arescet* (id est, extra Ecclesiæ communionem eliminatus, variis cruciatibus ita emaciabitur & torrefiet, ut ad ignem concipiendum eo sit aptior) *Deinde congregentur isti palmites, & in rogum objiciantur, & ardeant.*

Joh. XV. comm. VI.

Nec sane alia ineunda est via; cum ex vulgato scholarum præscripto, *Contra negantem principia non sit disputandum*, nosque jam exploratum habeamus, Ecclesiæ nostræ autoritatem iis annumerari debere, quæ ἀναπόδειχτα, sive *indemonstrbilia* a Philosophis vocantur, quæque ipsa licet probari non possint, aliis tamen probandis inserviunt.

Neque nos conturbare hic debet, quod multo cum clamore Hæretici blaterant, *indemonstrabilia tribus modis dici*; esse nimirum quædam, quæ, ob falsitatem, vel obscuram perplexitatem, atque incertitudinem demonstrari non possunt; alia vero *indemonstrabilia* esse eo quod tantam tamque apertam habeant veritatis lucem, ut animo nostro, ubi vel tantillum iis attenderit, continuo approbentur, nihilque proferri possit, quod firmius iis sit, aut evidentius; quædam denique talia dici, non quod omnino demonstrari nequeant, sed quod demonstrata jam fuerint, adeoque ulteriori probatione non indigeant, sed in ratiocinationis progressu tanquam certa jam & evidentia principia assumantur. Illi igitur Ecclesiæ nostræ autoritatem *primo* significatu indemonstrabilem esse, per deridiculum quidem concedunt; *secundo*, & *tertio* negant. Imo inde conficiunt; cum, Vobis Ipsis monentibus, *Intellectus citra rei evidentiam aut probationem, temere ei assentiatur*, Ecclesiæ autoritatem non nisi temere credi. Ego vero eam tribus illis omnibus modis, adeoque κατ᾽ ἐξοχὴν, *simpliciter*, & *perfectissime indemonstrabilem* esse censeo.

De prob. per testes cap. 1. §. 1.

Etenim eam *primo* significatu talem esse vel inde

mani-

manifestissime patet, quod, omnium confessione, non ad *scientiam* pertineat, sed ad *fidem*, adeoque, juxta *Basilium* τὴν ἐκ τῆ ἀβασανίστε πίστεως ἐπιζητεῖ συγκατάθεσιν. Nam, ut recte *Clemens* Alexand. πίστει περιλαμβάνομεν ἀναπόδεικτον τὴν ἀρχήν. Quæ quidem Ille de Verbo Dei, quod sua se luce manifestat, nos vero longe accomodatius de Ecclesia pronuntiamus. Unde mirum non est, cum Fides omnium consensu sit obscura, ut pote τῶν μὴ βλεπομένων, quod & ista propositio, *Ecclesia Romana est divinæ fidei & morum præceptrix*, non adeo evidentis certitudinis esse videatur. Est tamen inter hanc & alias ob falsitatem vel obscuritatem indemonstrabiles propositiones, discrimen hoc immane quantum atque ingens, quod reliquæ solummodo demonstrari *non possint*, hæc vero demonstrari *nec possit*, *nec debeat*. Id enim certe fieri non debet, quod si quis faciendum suscipiat, & Seipsum ludibrio dabit, & summam rei in discrimen adducet. At quicunque Ecclesiæ autoritatem ex vulgo notis principiis demonstrare enititur, illum, experientia attestante, necesse est vel in infinitum circumagi circulum, vel in obscurio a semper, atque incertiora incidere.

In Psalm CXIX. *assensum requirit fidei non probatæ.*

Stromat. lib. VIII. *fide amplectimur indemonstrabile principium.*

Heb. XI. *I. eorum quæ non videntur.*

Unde ipsis quoque Hæreticis astipulantibus concludimus, Ecclesiæ Romanæ Divinitatem *primo* sensu esse *indemonstrabilem*.

Quomodo autem talis quoque dici possit *secundo* significatu, id paulo difficilioris est disquisitionis. Nam, ut recte etiam monuistis, FRATRES REVERENDISSIMI, *evidentiam frustra quæras in rebus Romanæ Fidei, utpote quæ sunt de non-apparentibus*, hoc est, Interprete Apostolo, *de iis, quæ non existunt*; unde evenire solet, ut quando verba ista audimus, *Ecclesia Romana est Omnium Magistra*, non firmum statim assensum iis præbeamus, quasi indubitata subesset veritas, nec vim ullam in animo nostro sentiamus, qua ad credendum compellamur. Quocirca propositio ista non videtur annumeranda iis, quæ simplici mentis intuitu simul atque perceptæ sunt, nobis approbantur. Verum enimvero, ut difficultas ista tollatur, diligenter est

est attendendum, Animum hominis dupliciter posse affectum, Vel enim est rudis & ab omni, quod ad rem faciat, præjudicio liber; vel congrua institutione dispositus, ac veluti odore quodam imbutus. Ille ut plurimum ad percipiendam hanc veritatem idoneum lumen non habet, imo interdum ad credulitatem adeo est obstinate indocilis, ut non nisi eo lumine, quod ex succensa splendescit pyra, efficaciter collustrari queat. Hic vero ita est comparatus ut sine ulla raciocinatione aut erroris formidine in utrumvis, quod ajunt, oculum, Ecclesiæ Romanæ indormiat, & pro scientiæ fideique omnis extremo habeat Venerabile istud & Viro dignum *Ipse dixit*, Talis autem animus ea solet esse perspicientia, ut quæ vel oculatissimi se Videre negant phasmata, ille distincte accuratissimeque omnia cernat; haud secus atque illi qui Dominica die vitalem lucem primitus aspexerunt, & Lemures & Lamias, & quæcunque alia *noctium occursacula*, & *bustorum formidamina*, & *sepulchrorum terriculamenta* videre dicuntur, quæ alii quacunque luce, aut quocunque sub sidere prognati, si cætera vel Lynceos habeant oculos, nequeant deprehendere. Neque sententiæ huic nostræ derogare quippiam debet, quod istiusmodi, quæ diximus, ingenia insipida plerumque sint atque inepta, & quod iis, quæ infirmissimo ætatis tempore a Nutricibus aut Pædagogis præscripta Ipsis ac veluti imperata sunt, sine ullo examine aut delectu adhærescant. Non enim inde consequitur, quod in isthoc notitiæ genere non acutius cernant, quam alii. Nunquid enim Ipsa experientia docet, Eos qui imbecilliori sunt visu, in crassissimis tenebris mille rerum species ac discolores figuras conspicere, quæ Aliorum quantumvis vegetam effugiunt aciem; Nunquid & ii qui ex nimio febris ardore delirant, ea sæpissime inveniunt suaque imaginatione complectuntur, quæ sanæ mentis Homines omni studio atque contentione assequi non possunt; Nec minus tamen oculorum hebetudo, & febris, & delirium, in vitiis ponuntur. Ita licet stupor atque stoliditas, & inepta ad quodvis credendum propensio

ſo, inter animi virtutes non recenſeantur, ſolent tamen illa Hominem ita inſtruere atque perficere, ut principium hoc noſtrum de Eccleſiæ autoritate, primo ſtatim occurſu amplectatur, ipſique firmiter adhæreat. Oportet enim, ut inter facultates noſtras, & eas res quæ nobis obverſantur, certa quædam ratio atque proportio intercedat, ut, quod in eum finem, in ſpem ſcil. carduorum, mature obdureſcant.

Quare nemini mirum videri debet, quod ea quæ de Romanæ Eccleſiæ Divinitate aſſerimus, Intellectui nondum initiato; nec principiis noſtris aſſueto, tantiſper videantur obſcura, donec; ut ſolennibus myſticæ Theologiæ vocabulis utar, ita fuerit *ſtultificatus*, ut ad *non apparentia rationis entia* percipienda devenerit capax. Quod ipſum quibus artibus confieri poſſit, & jam a Sapientibus noſtris hactenus factitatum fuerit, & nos alias fuſius & peculiari tractatione docebimus.

Atque ita quidem oſtendimus fundamentalem noſtram de Eccleſia doctrinam, & *primo* & *ſecundo* ſignificatu eſſe *indemonſtrabilem*; reſtat ut *tertio* quoque ſenſu, hoc eſt, ex factæ Jam demonſtrationis hypotheſi talis eſſe dicatur. Id quod ex priori noſtra epiſtola aperte conſtat. Jam enim ibi Pontificiæ religionis, & in ea fundatæ poteſtatis demonſtrationem, non *a priori* quidem, ut Scholaſtici loquuntur, *a poſteriori* nihilominus confectam dedimus. Unde ſpeciminis tamen ergo vel unicum hic repetamus argumentum, illudque veſtro exemplo in hanc trianguli formam rotundemus;

Poteſtas, cui viribus humanis reſiſti non poteſt, illa cœlitus eſt delapſa.

Atqui Poteſtati Eccleſiæ Romanæ humanis viribus reſiſti non poteſt.

E. Eccleſiæ Romanæ poteſtas cœlitus eſt delapſa.

Prima Propoſitio per ſe eſt clara; alteram multorum ſeculorum experientia probat. Unde tertia rigida perſtat, atque immota ——————— *veluti Marpeſia cautes.*

Quod ſi quis adeo immobilis ſit cerebri, ut quan-

cunvis syllogistica circulatione in gyrum circumagatur, de vertigine tamen possit esse securus, is demonstrationis hujus propositiones *per Testes* etiam confirmare poterit, Vestro, *Viri Reverendissimi*, exemplo, qui superiori anno admirabilem istam à ICtis petitam probandi rationem promulgastis, & à nescio cujus Helmstadiensis Theologi ineptiis, tanto cum successu defendistis, ut *in posterum nihil solidi vobis videatur à Protestantium Theologis exspectandum, si nimirum* & divinæ & Humanæ *Jurisprudentiæ ignari fuerint*, quales scil. In *Julia* ista Academia hactenus fuerunt *Calixtus*, *Conringius*, Eorumque Discipuli, misselli plane Tenebriones atque inficetum Hominum genus.

In Præf.

Testium autem aliquot adduci possent cohortes, qui de invicta Romanæ Ecclesiæ Majestate scripserunt. Nunc unicum tantum producam, sed qui & de præteritis & de futuris temporibus testatur, Historicum simul & Prophetam, beatissimum *Campanellam*; *Quod si*, inquit ille, *omnes Principes & Populi omnia sua auxilia conferant ad solvendum Papatum, nihil tamen efficient. Si expeditio Crucigerorum saltem unica indiceretur, omnes ubique Religiosi, quorum multæ sane milliones, ad arma provolarent, mundo universo lingua gladiisque restituri ac terrorem incussuri. Neque enim Populi contra Homines sacros arma inferre essent ausuri; atque nisi omnes, maxima tamen illorum pars esset succubitura, cæteri vero sic exterriti animum abjicerent. Etiamsi Papa sceleratus sit homo, tamen Princeps gladium in eum stringens, vincetur etiam vincens; id quod in Rogerio Guiscardo Rege Neapolitano manifestum factum est, qui prælio vincens, Papæ pedibus tamen osculum figere coactus fuit.*

De Monach Hisp. cap. XVIII.

Imo idem ille syllogismus (adhibita tamen ea, quam diximus, cautione) ex innumeris Sacrarum Literarum testimoniis probari posset, ex quibus unum sufficiat; *Datum est* (scilicet à Deo) *Ei* Ecclesiæ Septicolli) *bellum facere cum sanctis & vincere eos, & data est ei potestas in omnem tribum & linguam & Gentem. Et adorabunt Eam Omnes habitantes*

in terra. Unde Ipsamet in suiipsius admirationem rapta, *Sedeo Regina*, inquit, *nec sum vidua, nec videbo luctum.* Habet enim promissum, quod *portæ inferorum ei non prævalebunt*; & promissi rationem; *Nam si Satanas adversus seipsum dissideret, quomodo staret regnum ejus?* Apoc. XIII. 7. Apoc. XIX. 11. Luc. XI. 18.

Denique, quemadmodum Philisophus nuper hypotheses suas propterea pro certis assumsit, quod omnem rerum Universitatem iis superstruere, atque omnia phænomena inde explicare potuerit, sic nos quoque eodem jure principium nostrum ponimus, ac duobus istis syllogismis confirmamus;

Illud cui immensa aliqua, & ex mille partibus composita moles, adeo firmiter innititur, ut nusquam vacillet aut nutet, omnino solidum est fundamentum.

Atqui huic Propositioni, Ecclesiæ Romanæ Autoritas est Divina *tota Pontificii Imperii moles innititur.* E.

Item: *In quod omnia dubia possunt resolvi, ita ut ipsummet non solvatur, illud est primum dubiorum omnium principium.*

Atqui hæc Propositio, &c. E.

Sic à Vobis, *FRATRES REVERENDISSIMI*, didicimus *in forma argumentari*, id quod ad persuadendum mirificentissimam efficaciam habere dicitur, adeo ut non dubitem, quin Hæretici jam vel his syllogismis perterriti, manus suas, sint daturi. Quod nisi extemplo fiat, proxime ad demonstrationes de *Verbo Dei* pergemus. Vos interim favete & plaudite. *Parisiis, in Conventu majori, Cal. Octobr.* CIↃ IↃ CLXVI.

JANI ALEXANDRI FERRARII

Cœnobitæ Augustiniani Epistola Tertia,

AD

Reverendissimos Viros.

ADRIANUM & PETRUM DE WALENBURCH

UIBUS rationibus inducti *Ecclesiæ Romanæ autoritatem* inter ἀναπόδεικτα sive *indemonstrabilia* retulerimus, ipsamque adeo demonstrationum nostrarum seriem à Verbo DEI ordiendam esse statuerimus, id superiori jam epistola fusiùs est explicatum. Quare ad iustitutum ipsum nunc accedemus, atque omnes per universam Theologiam, à Lutheri, & Calvini Sectatoribus in controversiam vocatas propositiones, primum nude simpliciterque proponemus, dein singulis, ubi opus erit, explicationem, ac postremo loco demonstrationem subjiciemus. Quantum autem ad probationis formam attinet, animus quidem erat *syllogisticis figuris* uti; verum consilium postea mutavimus, consultiusque judicavimus, rationes nostras libero potius atque continuo sermone exponere, quam eas vel ad *Barbaræ* sinum effigiare, vel in *Celarentis* aut *Felaptontis* includere modulos, præsertim cum omnis illa syllogistica textura, si ad Vos respiciam, inutilis penitus fuisset atque supervacanea. Audio enim omnia quæ vel oculis vel auribus vestris usurpatis, ubi vel extimam *pinalis* vestræ *glandulæ*

dulæ superficiem attingunt, vi quadam plane mirifica, & tantum non *transubstantiativa*, in *formales* syllogismos confestim *triangulificari*.

QUOD IGITUR TOTI SACROSANCTÆ MONARCHIÆ FELIX FORTUNATUMQUE, & Omnibus, qui Papæ Numen invocant, ad vitam opimius splendidiusque transigendam, utile sit atque salutare, esto.

PROPOSITIO I.

Ad obtinendam salutem Religio aliqua est absolute necessaria.

EXPLICATIO.

CUM propositum nobis fuerit non nisi ea demonstrare Catholicæ Fidei capita, quæ à Lutheri & Calvini Asseclis impugnantur, mirum forrtassis alicui videbitur, quod isthanc Propositionem probandam susceperimus. Eam enim & illi non tantum ut veram defendunt, sed etiam ut necessariam urgent, & adversa sentientes ex ipsa hominum societate ejiciendos existimant. Mirari tamen ille desinet, ubi cognoverit, eandem quidem verbis, sensu vero diversissimam ab Hæreticis sententiam statui. Nam quantum quidem ad vocem RELIGIONIS, idem Illis sonat atque Nobis; *metum* scilicet *Invisibilis alicujus, & supra humanam conditionem elatæ Potestatis, quæ à Mortalibus, ut pote inferioribus atque impotentioribus, submisso cultu est prosequenda.* Def. 1. SALUTIS vero vocabulum, licet *generatim* ab utraque partium eodem sensu accipiatur, pro *summo* nimirum atque *extremo Veritatis, Pietatis, & Sanctitatis, adeoque universæ Religionis fine*; *speciatim* tamen diversissimo usurpatur significatu. Cum enim Def. 2.

ex *axiom. unic. ep. prim.* illud solum pium, verum & sanctum censeri debeat, quod ad Ecclesiæ, id est, ex *def. un. ib.* imperii Pontificii defensionem atque amplificationem facit, necessario colligitur, voce SALUTIS, nihil aliud Nobis significari, quam *aspectabilis illius, quod sub Christi nomine Vicarius Ejus in terris exercet, Dominii magnitudinem, atque perpetuitatem.* Hæretici vero longe aliter vocabulo isto abutuntur, ad notandum scilicet nescio quod imaginarium Christi regnum, quod *invisibile* dicunt, heic quidem terrarum *internum*, in cœlis vero *æternum*; & quod cum nostra salute, id est, cum Romani Imperii incolumitate consistere posse diserte negant. Ubi, ne quis forte erret, in transitu observandum, *Imperii Romani* nomine haudquaquam nobis intelligi profanum illud, quod vulgo hodie vocant l'Empire d'Allemagne, Germanis das Römische Reich, sed isthuc nostrum vere sacrum, imo sacerrimum, quod Pontifex Noster Vice-Deus in terris administrat. Nam quantum ad Cæsares, & reliquos Mundanos Reges, illi nec Romæ sunt, nec in urbem illam quicquam obtinent juris, imo quicquid habent, solius Ecclesiæ beneficio possident, tanquam *feudum*, eoque nomine Ipsius sunt *Vasalli*, unde imperite & ridicule admodum, Romanorum sive Imperatores, sive Reges vocantur.

Def. 3.

Hæreticorum igitur explicatio toto Cœlo à nostra distat, dum illi per *salutem* intelligunt eam, quam immortalitatis nimium avida, ac proinde credula Mortalitas, in Elysiis, credo, campis fruendam exspectat, beatitatem; nos vero certam ac præsentem felicitatem notamus; quam posteriorem significationem priori nobiliorem longe atque excellentiorem esse, & ad farinam, quod aiunt, multo plus facere, vel inde patet, quod ex omnium Prudentum judicio, *bona certa, atque præsentia, futuris & dubiis sint præferenda*, adeoque & *Ecclesia de præsentibus semper gaudeat.*

D E-

DEMONSTRATIO.

CUM per *Salutem* nihil aliud intelligatur quam Ecclesiæ incolumitas, *ex def. Prop.* 1. Ecclesia autem *ex def. un. Epist.* 1. sit regnum spirituale, quod in metu & obedientia spirituali, adeoque *ex def.* 1. *prop.* 1. in religione unice consistit, necessario colligitur, salutem sine aliqua religione obtineri non posse; id quod erat demonstrandum.

Vis hujus complexionis adeo evidens est & firma, ut non sapientes solum omnes Legislatores, & Rerumpublicarum Architecti, ab omni ævo eam observaverint, sed & pueri hodie in scholis discant, Remp. etiam mundanam consistere nullam posse, nisi ipsi vel præstruatur, vel prætexatur saltem Religio. Politicorum vero Cyclici quique scriptores (quorum innumerabilem in Germania vestra *pullulaginem* hoc seculo *vermiculari* Eminentissimus Noster *Richelius* solebat dicere) ex *Platone*, *Aristotele*, *Tullio*, *Seneca*, ad nauseam usque sexcenties dictant, ac millies consarcinatis systematibus repetunt, Religionem Imperiorum fundamentum esse. Quod quidem non adeo operose erat inculcandum, cum nemo de eo dubitare possit, nisi qui & expers plane sit omnium rerum & in omni Rep. peregrinus. *Quod si enim*, ut cum *Plutarcho* loquar, *universum terrarum orbem perlustres, invenire possis urbes muris, literis, legibus, domibus, numismate carentes, gymnasiorum & theatrorum nescias: urbem templis Diisque carentem, quæ precibus, jurejurando, oraculis non utatur, non bonorum causa sacrificet, non mala sacris avertere conetur, nemo unquam vidit. Facilius ego urbem condi sine sole posse putem, quam opinione de Diis penitus sublata, civitatem coire, aut constare.* Atque hoc est quod *Savaedra*, cum erubesceret iterum dicere, quod toties dictum esset, pingere maluit, Reip. *columnis*, *legibus puta*, *in* *Contra Coloten.*

aere fluctuantibus, nisi religionis basi innitantur. Idem, sed nove & breviter, ut pleraque, *Montanus* noster; *Toute police a un Dieu a sa teste.* Nimirum *hominum prudentium & sapientium negotium semper fuit, populum in religionibus fallere*, ut pulchre notavit *D. Augustin. de Civit. Dei lib.* IV. *cap.* 23. *Ut enim actiones venerabiliores fiant, ad Deum sunt referendæ*, ex consilio *Camp. de Mon. Hisp. cap.* 9. quandoquidem *Omnes Divinam potentiam pluris faciunt, quam humanam*, ut recte observavit *Sanctissimo Papa Alex.* VI. *à Conciliis* sapientissimus *Machiavellus in discurs. de Republ. l.* 1, 11. Nec, si Hominis naturam consideres, res aliter se habere potest, Sunt enim omnes homines natura æquales, ut vere *Hobb. de Civ.* unde ex naturalis illius æqualitatis sensu, adeoque ex generali atque omnibus mortalibus communi ambitione, non ita facile se homo homini, quam Deo subjicit. Ut vero homo ineluctabili necessitate compulsus, in societate vivere possit, pactis quidem & legibus sese obstringit, verum illæ leges non nisi in externos actus, & eos quidem certis rationibus probatos, armantur, adeo ut non tam ipsa scelera, quam scelerum deprehensio, nec tam malitia, quam imprudentia puniri videatur. *Quisquis igitur injurias, adulteria, rapinas, homicidia, occulte committere possit, is certe leges humanas parum curabit, nisi lex alia sit, quæ intus, & in animo male agenti intentet minas.* Hinc *Polybius* postquam narrasset, *religionis curam superstitionemque apud Romanos tantopere auctam esse*, ὥστε μὴ καταλιπεῖν ὑπερβολὴν, tanquam ex profundis tenebris lucem aliquam eminus adventantem per rimulam conspiciens, addit: ἐμοί γε μὴν δοκοῦσι τοῦ πλήθους χάριν τοῦτο πεποιηκέναι. πᾶν γὰρ πλῆθός ἐστιν ἐλαφρὸν, καὶ πλῆρες ἐπιθυμιῶν παρανόμων, ὀργῆς ἀλόγου, θυμοῦ βιαίου. Λείπεται, τοῖς ἀδήλοις φόβοις, καὶ τῇ τοιαύτῃ τραγῳδίᾳ τὰ πλήθη συνέχειν. Hæc Strategematographus iste, cui si quis nolit credere, næ ille damnandus est, ut non *Lipsii* solum *Monita* (est enim exiguus nimis libellus) sed ponderosa ipsius

R. P. F.

Essais l. 2. c. 16.

Fr. inn. ad Ant. Fabr. de relig. reg.

R. P. F. *Adami* **Kunken** Politica, cum omnibus suis notis & appendicibus, & universis Germanorum Locis Communibus, jejuno stomacho, ac sicco gutture deglutiat. Sed ohe! ad institutum.

Quod si igitur ad quodvis Imperium stabiliendum atque conservandum, necessaria sit religio, quanto magis ea ad hoc nostrum requiritur, quod totum sacrum est atque spirituale, nec à Profanis Hominibus, sed à sacratissimo Pontifice administratur. *Per religionem*, inquit, sæpius jam laudatus nobis *Thomas*, *Papa dominatur Europæ, Asiæ, Africæ, Americæ, & , ut uno verbo dicam, omnibus Christianis hujus mundi. Qui enim Religionis Majestate pollent, iis obsisti non potest. Aspice Samuelem, qui Saulum solio imposuit, rursusque deposuit, electo Davide. Papa vero quid non in isthoc genere ausus est atque effecit? Aspice Mosen, qui solus cum Levitis & Sacerdotibus, arma induit contra populum Israeliticum rebellantem, & contra Principes, qui cum uxoribus suis millionem numero excesserant, atque armis unius tribus sacerdotalis, trucidavit una die trigesies ter mille homines.* De his Sacerdotibus vere dici potest, quod in eorum manibus *vivus sit sermo DEI & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum*, ut ait *Anonymus* quidam in *Epist. ad Judæos. cap.* 4.

De M. H. c. 19.

Id. c. 18.

PRO-

PROPOSITIO II.

Religio autem naturalis ad salutem non sufficit.

EXPLICATIO.

Def. un. PEr religionem naturalem, intelligimus; *comprehensionem notitiarum de superiori aliqua & invisibili Potestate, sive illæ humanis mentibus congenitæ sint, sive ex contemplatione Universitatis Rerum, certâ quadam ratiocinatione collectæ.* Notationes illæ Nostratibus dicuntur *Les cinq point du Catechisme des Deistes*; Germanis, du funff Hauptstuck der allgemeinen naturlichen Religion. Explicavit eas inter alios ex Nostris quidem, Venerabilis Pater *Garassus*; inter Hæreticos vero *Herbertus*, in Theologia sua fundamentali, quam duobus libellis, altero *de Laicorum*, altero *de Gentilium religione* est complexus; quorum tractatuum priori, obstetricatus est Vir omni Omnium laude & veneratione major, atque eo ipso nomine nobis non nominandus; alteri vero sesquihæreticus ille Belga, quem nostis, ingeniosissimus *Isaacus Vossius*. Recensentur autem articuli isti hoc ordine. 1. Esse aliquod supremum Numen. 2. Numen illud coli debere. 3. Virtutem, cum Pietate conjunctam, optimam esse rationem Cultus Divini. 4. Resipiscendum esse à peccatis. 5. Dari præmium vel pœnam post hanc vitam.

Nos quinque ista axiomata, adeoque religionem naturalem, negamus sufficere ad salutem.

DE-

DEMONSTRATIO.

EX quinque istis modo commemoratis religionis naturalis capitibus, non sequitur Omnes Mortales Romano Pontifici obedientiam debere. Potest enim quis credere, 1. *esse quoddam Numen*, sicut non credat Alium, præter Reges ac Principes, Numinis istius Vicarium, eumque Universalem & Spiritualem in terris existere. 2 Potest credere *Numen illud coli debere*, nec tamen inde persuasum habere Pontificis nostri vel nates vel pedes, (perinde enim est, cum totus uniformiter sit sanctus) esse deosculandos, aut ipsum in elevatione super Altari adorandum. 3. Potest credere *virtutem, cum Pietate conjunctam, optimam esse rationem cultus Divini*; dubitabit tamen, an Virtus omnis consistat in liberalitate erga Clerum, & an omnis Pietas cœcâ erga Ecclesiam obedientiâ absolvatur. 4. Potest credere, *resipiscendum esse à peccatis*, licet sacramentalem Pœnitentiam penitus ignoret, nec sacro aliquo siclo à sacerdote absolutionem redimendam putet. 5. Tandem potest credere, *dari præmium vel pœnam post vitam hanc*, licet forte existimet, Poëticum fuisse, ac minus sincerum istuc *Sinceri Actii* ad *Clementem* alloquium. Sannaz.

Magne Parens, custosque hominum, cui jus datur uni,
Claudere cœlestes, & reserare fores.

Proinde *ex defin.* *sin. h*, *propos.* & *def.* 3. *prop.* 1. Religio naturalis non sufficit ad salutem. Id quod erat demonstrandum.

COR-

COROLLARIUM

Ergo, ex solo lumine naturæ non constat, Pontificem Romanum esse Dominum Universi, nec mysterium hoc omnibus Gentibus est revelatum.

SUNT, qui objiciunt, omina Gentilium, oracula, & auguria, quibus Romanæ potentiæ æternitas, ab antiquissimis temporibus fuit præsignificata. Enimvero fateor, mirabile esse, atque omnium, & quatuor & duodecim Hebræorum Vatum oraculis, & Urbis Romæ primordiis, longe vetustius istuc Prophetæ *Homeri Iliad.*

Νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδων, τοί κεν μετόπισθε γένωνται

Nunc autem Trojanis Aeneas sceptra tenebit.
Et Nati Natorum, & qui nascentur ab Ipsis.

Quippe Jupiter Romanis,

——— *nec metas rerum, nec tempora ponit;*
Imperium sine fine dedit; ———

Ut Maro postea vaticinatus. Nec per viros tantum sed & per mulieres fatidicus ille Spiritus Romani Dominii æternitatem prædixit. Legimus enim istuc *Erinnæ* Poetriæ, quod, ut Delphicam majestatem propius accedat, Græco sermone referemus;

Χαῖρε μοι Ῥῶμα θυγάτηρ Ἄρηος
Χρυσεόμιτρα, δαΐφρων ἄνασσα,
Σεμνὸν ἃ ναίεις ἐπὶ γᾶς ὄλυμπον
Αἰὲν ἄθραυστον.
Σοὶ μόνᾳ πρέσβιστα δέδωκε μοῖρα
Κῦδος ἀρρήκτω βασιλῆον ἀρχᾶς,

Ὄφρα-

*Ὄφρα κοιρανῆον ἔχοισα κάρτος
῾Αγεμονεύῃς.
Πάντα δὲ σφάλλων ὁ μέγιστος αἰὼν,
Καὶ μεταπλάσσων βίον ἄλλοτ' ἄλλως
Σοὶ μόνᾳ πλησίστιον οὖρον ἀρχᾶς
'Ου μεταβάλλει.

Quæ Romano idiomate ita se habent;

Filia ô Martis mihi Roma Salve,
Aureo regina decora cultu,
Quæ vel in terra *stabiles Olympi*
Incolis arces.
Nam dedit soli Tibi cana Parca,
Regium sceptrum *minime atterendum*,
Ut potens rerum domineris una,
Imperitesque.
Ipsa quæ gaudet variare cuncta,
Resque transformans Hominum Vetustas
Spirat hæc uni tibi semper auram à
Puppe secundam.

Nam ex *Chæronensis* augurio, *Fortuna quidem alata est & vaga, & modo Assyrios, modo Medos, Persas, Macedones, Carthaginenses lustravit, Eosdemque destituit, sed ad Tiberim alas posuit, volubilem globum reliquit. & urbem perpetim inhabitatura intravit.*

Tandem & in extremam admirationem merito omnes rapit Vates *Venusinus*, qui non Romani tantum Imperii, sed Pontificatus quoque nostri perpetuitatem, æthereo, quo repletus erat, spiritu agitatus, præcinuit;

Non omnis moriar, multaque pars mei *l. 3. Od. ult.*
Vitabit Libitinam: usque ego postera
Crescam laude recens, DUM CAPITOLIUM SCANDET CUM TACITA VIRGINE PONTIFEX.

Id est, *in æternum.* Quæ ultima verba Paraphrastes

phraſtes noſter Gallus, Venerabili *Marolio* longè venuſtior, prægnantibus vocibus ita reddidit; *tandis que le Pontife montera au Chateau de St. Ange quelque religieuſe, qui le laiſſera faire & ne dira mot.* c'eſt á dire, *tandis que le Monde durera.* In quem locum noviſſimus Commentator monet inſpiciendas eſſe Pontificum, itemque Dominarum *Maroziæ, Theodoræ, Vannociæ, & Olympiæ* vitas, non ſane quas Hæretici ſcripſerunt, ſed quas uuper *Lugduni* edidit *Rev. P. F. Franciſcus Carriere, Aptenſis Minorita Convent D. Theol.* amicus noſter ſingularis, & quem honoris cauſa nominamus.

Sunt igitur qui exiſtimant, Hominem attentum, & ſalutis cupidum. ex his & conſimilibus Gentilium oraculis, Pontificii Imperii Divinitatem atque æternitatem, colligere facile potuiſſe, adeoque *Romanæ Eccleſiæ Poteſtatem* EX IPSO LUMINE NATURAE Mortalibus innoteſcere.

Verum enim vero quicunqne illi ſint, qui contra *Corollarii* noſtri veritatem talia objectant, judicio quidem meo oppido falluntur. Nam primum quidem oracula iſta nequaquam Univerſali Naturæ Lumini, ſed vel Paucorum aſtutiæ, vel Lectorum potius & Interpretum, quam Autorum ingenio ſunt adſcribenda, neque ad Naturalem religionem, ſed ad δαιμονίων διδασκαλίαν, hoc eſt, ad potiſſimam partem myſtici Choragii pertinent. Deinde, licet illa præſignificent Imperii alicujus Romani, atque in eo Sacerdotalis Ordinis æternitatem, minime tamen iſthanc portendunt Monarchiam, quam in univerſum fere terrarum orbem *Pro-Chriſtus* Noſter extendit. Hoc enim *eſt myſterium à ſeculis abſconditum, nec niſi ultimis temporibus revelatum, quod nec oculus antea viderat, nec audiverat auris, neque in cujuſquam deſcenderat mentem.* Quippe inter profanum illud Regum, Conſulum, aut Cæſarum Imperium, cui olim *Roma* obnoxia fuit, & inter hoc noſtrum, immenſa interjecta eſt abyſſus, illudque ab iſto ſuperatur.

Longius terræ plaga quam remoto
Diſtat Olympo.

Eleganter discrimen hoc explicuit *Nepotismi* Scriptor, cujus legendi mihi nudius tertius demum copiam fecit R. P. *Sempertus*, & ex quo, cum dubitem, an ad manus vestras jam pervenerit, paucula isthuc referenda duxi, *Parve nata Roma per signoreggiare l'Universo, e cio si può dire con buona raggione, mentre l'ha signoreggiato e signoreggia. — Ma nel tempo che Roma era Republica, nel tempo che gli Imperadori erano in Roma, Roma non s'ingeri mai a commandar le conscienze, ne obligo in alcuni tempo, Ll'anime degli Huomini, a render tributo cosi grande al Vaticano. — — Il Pontefici tutto al contrario confondono insieme, e lo Spirituale & temporale, volendo di queste due potenze un sol corpo, & attaccandosi piu allo Spirituale che al temporale, obligano e i Prencipi e i Popoli a prestarli un' ubbidienza si eßatta che la sola memoria spaventa il pensiere ed il cuore, Quel chiudere i Pontefici le porte del Paradiso al lor modo, quelle aprir quelle dell' Inferno al loro piacere, obliga i Popoli a scordarsi della ubbidienza dovuta a loro Prencipi, e di prostrarsi riverenti a loro piedi. La Republica che dominava il Mondo con la politica, gli Imperadori Romani che lo signoreggiavano con l'armi, i Tiranni che lo forzano con la Tirannia; non penetrarono mai maßime cosi recondite, ne seppero humiliare i Popoli alla lor divotione, come s'humiliano al presente* Hæc Ille. Ex quibus omnibus constat, vanum esse quod Nonnulli dicunt, universalem Pontificis nostri Monarchiam, ex lumine Naturæ pervideri posse. Proxime ad alia progrediemur. Vos vero quam optime valete, *Viri Reverendissimi.* Paris. in Conv. maj. Id. Novembr. 1666.

Il Nipotismo di Roma part. I. *lib.* I.

JANI

JANI ALEXARDRI FERRARII

Cœnobitæ Augustiniani.

De

Utilitate atque Necessitate

CATHOLICÆ FIDEI,

EPISTOLA QUARTA,

Ad Reverendissimos Viros,

ADRIANUM & PETRUM

DE

WALENBURCH

VIRI REVERENDISSIMI

B exortu pene Urbis Martiæ strenarum usus adolevit, autoritate Tatii Regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Strenuæ, anni novi auspice, accepit. Nomen indicio est, Viris Strenuis hæc convenire ob virtutem, atque ideo Vobis hujusmodi insigne deberi, quorum divinius animus

unis mogiæ testimonium vigilantiæ, quam omen expe-*Stat.* Agnoscitis *Symmachi* verba, quibus Ille *Valentin. Theodos. & Archadium* Augustos olim est veneratus, sed quibus *Reverendissimas Vestras Dignitates*, potiori longe jure, majorique merito, nunc compellamus, quod *strenuam* adeo operam, non profani alicujus Imperii causa, sed pro sacro Ecclesiæ Romanæ Principatu, hactenus navastis. Vos enim estis, *qui mandato Sanctissimi D. N. Alexandri* VII. *ad Rheni tractum tunc Nuntii Apostolici* (*super quem nunc sint preces & pax in Castello Gandolphi*) ex armamentario vestro primi protulistis tela novæ plane fabricæ, ac Priscis Mortalibus incognitæ, *AUXILII* nimirum *SCUTUM*, & *GLORIÆ GLADIUM*, *quæ quanto terrori fuerint Protestantibus, Evangelicis, Reformatis* (*quibusvis tandem censeri velint nominibus*) *satis constat ex altis clamoribus*, *atque* In præf. Meth. August. edit. ult.

horrendo ululatu; ibid.

Quo Illi aerem undique complerunt. Adeo, ut circa illa ipsa tempora (agebatur autem annus fere hujus seculi quadragesimus tertius) *Catti* trans Taunum, & Melibocum excitati, ad arma fortius conclamaverint, suaque adversus Ubios, quorum sedes tunc habitabatis, præsidia locaverint, tanta cum trepidatione, ac si extremum sibi metuerent à redivivo *Germanico*, aut *Silio*, exitium.

Sed non ob Vestram solum *Strenuitatem strenas* Vobis Catholica Ecclesia debet, verum etiam propterea, quod unper Calendis ipsis Januariis arma illa vestra à rubigine quidem nonnihil exesa, sed de novo expolita, *Venerabilibus Archiepiscop. Moguntino, & Coloniensi, Pastoribus, & animarum curam gerentibus, strenæ loco* obtulistis, simul ipsos cohortati, ut *novo isto anno, novis animis Hæreticos vincant, deque iis*, si minùs publice atque solenniter *triumphent*, intra conopea saltem sua, festivè ovantes tripudient. Postulant enim strenarum leges, ut Donan-

tibus *ἀντίδωρα* mittantur, quandoquidem ex veteri instituto, munera

Hoc damus, alternis accipimusque, die.

Quare cum doni illius usus sit omnibus communis, adeoque ad me etiam pertineat, ne inter Alios & ipse ingratus esse existimarer, Vobis, *Viri Reverendissimi*, & ob publicæ salutis defensionem, & ob eximiam Vestram liberalitatem; munusculum aliquod offerendum judicavi; non sane *auro ductum*, cum pro Cœnobiticâ nostra paupertate, *divitis metalli honore non gaudeamus*; sed, quale à tenuitate mea proficisci potest, chartaceum istuc, quo nonnullas consignavi nuper à me cœptas, Vobisque inscriptas, Catholicæ Fidei demonstrationes.

In quarum serie, ut ad ipsam rem accedamus, ex instituti nostri ratione nunc sequitur

PROPOSITIO III.

Ad obtinendam salutem, sive ad Regalem Pontificatum Romæ stabiliendum, atque conservandum, opus est, præter religionem Naturalem; alia, quæ supernaturalis dicitur.

EXPLICATIO.

Quod per *salutis adeptionem* nihil aliud significetur, quam *Regalis Romani Pontificatus stabilimentum*, ex *Prop. I.* aperte constat. Unde & nos vocibus istis eodem sensu promiscue utemur; Id quod hic semel monuisse sufficiat.

Per

Per *supernaturalem* vero *religionem*, intelligimus *illam dogmatum ac rituum congeriem, quæ non ex communi, atque omnibus usitato Rationis dictamine, sed ex singulari aliqua, & immediata Numinis revelatione, uni alicui, vel paucis Mortalibus innotuisse, atque ab iis ad alios propagata esse dicitur.* Quam descriptionem si conferas cum *def. un. prop.* 2. facile intelliges, quodnam inter utrumgue religionis genus sit discrimen. Enimvero & hanc, quam *supernaturalem* dicimus, *civilem* quoque nominare possemus: vel enim ad civitatem solum constituendam atque conservandam est excogitata; vel., si Ipsum Deum revera Autorem habeat, & ad subliniorem, æternumque finem destinetur, non minus tamen huc conducit. Ne dicam quod legibus civilibus ocservautia ejus ut plurimum imperetur; adeoque & illo sensu *civilis* dici possit. Ista tamen appellatione, quoniam nullam Audientibus ingerit religionis venerationem, abstinere maluimus, quemadmodum & voce *præternaturalis*, utpote quæ nescio quid alienum, & odiosum sonat. *Supernaturalem* igitur diximus, vocabulo ex nobiliori particula composito, quodque menti nostræ augustiorem quandam ideam imprimit. *Def. un.*

DEMONTSRATIO.

Quandoquidem *ex Prop.* 1. ad Sacri Imperii constitutionem necessaria est aliqua religio; Naturalis vero *ex Prop.* 2. non sufficit; oportet utique, ut in hujus opem atque supplementum, altera illa accedat, quæ supernaturalis dicitur. Id quod erat demonstrandum.

Simplice illo, quem Natura omnes edocuit, cultu, vix ulla unquam Civitas contenta fuit; sed semper eum vel ceremoniarum illustravit splendore, vel novorum dogmatum accessione adauxit; sive illa ab

aliis tradita acceperit, sive suopte excogitarit inge-nio: adeo ut si universalis omnium Hominum consensus, ad veritatem aliquam stabiliendam, sufficiat, hinc quoque firmiter concludi possit, supernaturali aliqua opus esse religione. Quod si autem solennior illa, atque operosior cultûs divini Pompa, ad quamcumque Remp. Conservandam requiritur; nemo ita stupidus fuerit, quin pervideat, quantopere ea ad nostrum Imperium sit necessaria, utpote quod totum, quantum quantum est, in sacri choragii institutione, defensione, atque amplificatione consistit.

PROPOSITIO IV.

Religio illa supernaturalis ita debet esse comparata, ut ex se, & principiorum suorum natura, ad salutem collineet.

EXPLICATIO.

DUo sunt *mediorum* genera; alia *ex se & suo ingenio* ad scopum aliquem feruntur, alia vero, *præter suam naturam*, *arte* quadam eo intorquentur. Illa plana sunt, nativa, genuina, recta; hæc violenta, artificiosa, fucata, obliqua: illa proinde faciliora ac firmiora, hæc difficiliora ac lubrica, & quæ, si maxime ad institutum nostrum inflectantur, ex improviso sæpe nos destituunt, & ad Naturam suam subitò recurrunt. Quandoquidem autem, ut in scholis loquuntur, *Mediorum bonitas in relatione & sufficientia ad finem unice consistit*, utpote *à quo illa & amabilitatem omnem, & ordinem, & mensuram accipiunt*, necessario colligitur, ea perfectissima

ma esse atque optima, quæ ab ipsa natura, internisque principiis, ad finem aliquem obtinendum sunt destinata.

DEMONSTRATIO.

Cum *ex prop.* 3. religio supernaturalis sit medium ad salutem necessarium; *ex hypoth.* autem *Ontosoph. hujus Prop.* illa mediorum sint optima, quæ suapte natura ad finem aliquem feruntur, consequitur necessario talem religionem supernaturalem statuendam esse, quæ ex se, & principiorum suorum genio ad salutem tendat. Id quod erat demonstrandum.

PROPOSITIO V.

Ubi igitur per Antecessorum, sive inscientiam & imprudentiam; sive malitiom, sive contraria nobis studia, jam aliqua supernaturalis religio invaluit, quæ ad nostram salutem non conducit, deleri eam oportet.

EXPLICATIO.

ET

DEMONSTRATIO.

Cum vel Ramistarum tyrunculi norint, *media non esse nisi propter finem, adeoque & hoc sublato*

tam illa tolli, ampliori explicatione non est opus.

Certe hæc non ignoravit, quantumvis rudis cætera, atque indoctus ille Camelarius *Muhammed*, qui ex Chadigæ amoribus imperium quæsiturus curculionis sui pretium, cum & veterum æmulorum suorum tribulium Koreischitarum idololatriam, Sabæorum religionem, & superstitionem Judæorum, & Christianorum fidem ab instituto suo dissidere animadverteret, omnia illa abolevit, aliumque substituit cultum ex superioribus commixtum, ac novis adauctum dogmatibus. Neque alio fine, abdicata illa Muhammedis doctrina, *Persæ* recentius propheta tem *Alim* hodieruum sequuntur, nisi quod communem inimicis imperiis cultum periculosum fore credant, consultiusque existiment, inter Ipsos *intergerinum*, ex interpolata saltem religione, *parietem* statui.

Sed quid opus Infidelium recensere exempla, cum Deum Ipsum Autorem in hac causa laudare possimus? Is enim, cum suam in Israele Theocratiam per *Mosen* esset creaturus, non idololatriam solum, & rectæ Rationi dissentaneas opiniones, ritusque delevit; verum etiam ipsorum Noachidarum, admiranda *Seldeni* industria nobis nuper restitutam, religionem, novis præceptionibus, ceremoniisque cumulavit, eumque præscripsit cultum, cujus singula capita, licet ad mysticos fines referrentur, *Rationi* tamen *Status* quam maxime inservirent. Sed quam ipsam religionem, ut ut Divina autoritate stabilitam, multisque miraculis atque prodigiis formidabilem, *Jeroboamus* postea non parum immutavit, quando ex decem à Juda avulsis tribubus, novum imperium constituturus, sedem quoque religionis novam constituit.

Verum de his, ubi *Superiorum indulgentia* optatum mihi, meoque genio, conveniens otium nancisci potero, animus est aliquando fusius differere, desumto tractationis argumento ex *Maimonidis More Hanevoc. part. III. cap. XXVI.* & *Regis Cosareorum part. IV.* §. 13. quem utrumque librum,

Jud

si animus forte horret *Reuchlinistico*, ab Academia vestra jam olim damnato, charactere exaratum perlegere, in Cœnobii nostri Bibliotheca habemus lingua (*al vostro servitio*) Latina expressum, à Celeberrimo inter Judaizannes Calvinistas interprete, *Baxtorfio* Filio, nuper quidem denato, sed cujus, & propriam, & paternam gloriam, in Nepote uberrimè revirescere narrant semi-hæretici *Flavignii* nostri discipuli, adeo ut si quis fortean inter legendum occurrat scrupulus, superstitem sciatis qui omnem possit eximere.

PROPOSITIO VI.

Illa igitur religio supernaturalis, quæ ad salutem non conducit, quam ocyssime uno impetu & aperta vi destruatur, modo id tuto & commodè fieri possit: sin aliter carptim ac sensim, lentisque artibus immutetur, servata semper eadem externa specie, donec ad salutem comparandam sit profecte qualificata.

EXPLICATIO.

Duplici potissimnm ratione aboleri aliquid potest; vel manifesto scilicet atq; violento molimine, vel occultis insidiis, tacitisque progressibus. Prior ille modus commodissime adhibetur, quando ea, quæ deleta cupimus, paucis, iisque solidis, & in omnium oculos incurrentibus partibus consistunt, ita

 ut

ut nec varios admittant gradus, nec diversis sese habeant modis, adeoque particulatim dissolvi & occulte labefactari vix possint. Illhæc consultum est uno ictu dirui atque simul tota subverti. Si enim eorum ruinam lenta opera, ac leviori brachio moliaris, frustra eris, nec quicquam efficies, nisi quod intempestive consilium tuum prodes, Aliosque excitabis, ut primo statim limine, Te tanquam Corruptorem & Novatorem inclament, & omnia curiosiùs observent, & ad validiùs tibi resistendum instrumenta congerant. Verum ibi ante omnia accuratè Tibi erit perpendendum, an iis sis instructus auxiliis, iisque præsidiis munitus, quæ rebus uno impetu evertendis, & adversis omnibus opprimendis atque frangendis sufficiant. Quod si enim tantæ vires Tibi non suppetant, alteram tentabis viam, qua laneis pedibus, suspensoque gradu, ac velut per cuniculos ad Institutum pervenias. Atque hæc posterior via maxime ineunda est tum, quando ea quæ abolitum imus, ex plurimis partibus constant, iisque & variis, & minus conspicuis; & quæ & augeri & minui, & intendi & remitti, & multis modis commisceri, adeoque varie se habere possunt; ita ut licet revera immutentur, in eodem tamen statu permansisse, vel saltem ab eo non multum recessisse vulgo videantur. Nam si cunctas illas partes simul removere, iisque omnibus una opera novas substituere velis, fieri non potest, quin turbas concites quam maximas, summamque inducas confusionem, ex qua vel nunquam eluctèris, vel cum ignominia pedem cogaris referre, vel denique Pestilentissimam Tibi confles invidiam. Estque hoc imprimis observandum, quando ea, quæ evellere conaris, jam altas egerunt radices,

Et jam per longas invaluere moras.

Ut enim semper aliàs, ita hic maxime, mutationes vehementes atque subinatcæ sunt periculosæ

læ, unde & in *Propositione* nostra diximus, religionem supernaturalem, quæ jam inolevit, sed ad nostros usus est inepta, uno impetu debere quassari, *MODO ID TUTO ET COMMODE FIERI POSSIT*; sin; alteram insiste viam, tutiorem longe, & non rebus solum, sed & Hominum ingenio magis accommodatam. Ita enim à Natura comparati sumus, ut blande induci & circumveniri malimus, quam aperte cogi, & lenitatem, quamvis insidiosam atque fallacem, lubentius admittamus, quam vim manifestam; Quin etiam ubi nobis imprudentibus negotium ad finem est perductum, licet postea nos deceptos deprehendamus, solemus tamen ut plurimum præsenti rerum statu conquiescere potius, quàm pristina, magna cum difficultate dubioque eventu, revocatum ire,

Continet autem posterior isthæc methodus duas præceptiones; quarum altera, *ut sensim atque occulte res immutentur*; altera, *ut earum eadem retineatur externa species*. Quæ duo si recte observentur, incredibiles produ cunt fructus; & qui ipsam, si *D Aquinatem* audias, summi Numinis Omnipotentiam excedere videntur. Iis enim efficitur, *ut partibus singulis, tandemque omnibus sublatis, totum nihilominus integrum permaneat*: quo contradictionem tamen implicari *Thomistæ*, atque *Occamistæ* ad unum omnes docent, uti à meo beatæ memoriæ Præceptore D. N. de *Raconis in Coll. Navarræo* me olim audire memini. Verùm nos, *Scotistas* sequimur, tum & (eos, à qnibus potius, quam à Theologis, Catholicæ religionis defensionem, in posterum sperandam esse docuistis.) JURISCONSULTOS. Ita enim *Alfenus* l. 76. ff. *de judiciis. Proponebatur, ex his Judcibus, qui in eandem rem dati essent, nonnullos causa audita excusatos esse, inque eorum locum alios esse sumptos; & quærebatur, singulorum Judicum mutatio, eandem rem, an aliud iudicium fecisset? Respondi; Non modo si unus aut alter, sed & omnes judices mutati essent, tamen & rem eandem, & judicium idem, quod antea fuisset, permanere,* Neqne *in hoc solum* eve- *In exam. princip*

evenire, ut partibus commutatis eadem res esse existimetur, sed & in multis cæteris rebus. Nam & legionem eandem haberi, ex qua multi decessissent; quorum in locum alii subjecti essent, & populum eundem hoc tempore putari, qui abhinc centum annis fuissent, cum ex illis nemo nunc viveret; itemque navem, si adeo sæpe refecta esset, ut nulla tabula eadem permaneret, quæ non nova fuisset, nihilominus eandem navem esse existimari. Quod si quis putaret partibus commutatis aliam rem fieri, fore ut ejus ratione nos ipsi non iidem essemus, qui abhinc anno fuissemus, propterea quod, ut Philosophi dicerent; ex quibus particulis minimis consisteremus, hæ quotidie sex nostro corpore decederent, aliaque extrinsecus in earum locum accederent. Ubi Glossatores monent, hoc obtinere in iis quæ successive, & per partes; non vero simul tota mutantur

Atque idem novi *Metaphysicorum* Doctores, ipsique etiam Hæretici, tradunt. Quorum omnium instar nobis erit *Claubergius*; Vir duplici quidem hæresi, & *Cartesianismo* nempe, & *Calvinismo* infectus; eoque duplici nomine, modo *Tutoburgensium* sepulcreta in nostra potestate essent, comburendus; sed Amplissimo tamen nostro *Clercelerio*, & Amicissimo *Rovræo*, ob singulare ingenii acumen, & orationis perspicuitatem, multum laudatus.

Ille igitur *Ontosoph.* §. 294. *Tota*, inquit, *hæc disputatio, de eodem ac diverso, potius ad modum cogitandi & loquendi pertinet, quam ad res ipsas in se spectatas. Unde sapientum, & vulgi, non eadem hac in re sententia & oratio; imo nec eadem sapientum inter se: quemadmodum, cum ex aliis constat exemplis, tum ex illa Philosophorum disputatione de nave Thesei, quæ legitur apud Plutarch. in Theseo.*

§. 295.

Si non simul & semel, at paulatim & sensim sit mutatio facta, atque ita vix animadversa, res ple-

plerumque dicitur eadem. Sic ignis, qui (ut bene Aristot. lib de Juvent. cap. 5. fluminis instar perpetuo gignitur & fluit, quanquam id præ celeritate nos lateat, idem tota nocte putatur, si continuo foveatur alimento: At si extinguatur ignis semel totus, ac postea denuo excitetur, alius esse perhibetur. Si navis alicujus partes omnes eodem tempore destruantur, alia numero esse dicitur, quæ ejus loco è novis lignis exstruitur: At si per partes reficiatur navis, & plurium demum annorum decursu tota mutetur, non pauci homines, eandem esse, judicabunt; exemplo navis Thesei, in qua postremò, veteris ne una quidem tabula supererat. Hæc identitatis ratio tota ab incuria & inconsiderantia nostra pendet, utpote qui mutationem sensim & paulatim factam, etiamsi non minor sit eâ quæ simul & semel contingit, pro nulla fere habemus.

§. 296.

Licet omnia accidentia externa, quæ incurrunt in sensus, mutentur, dummodo maneat invariatum aliquod fundamentum, sæpe res eadem esse censetur. Exemplum habemus in cera liquefacta & fervida, respectu consistentis & rigidæ, in qua sensibilia cuncta variantur: Sed manet extensum & mutabile subjectum, certis proprietatibus ceræ essentialibus præditum.

§. 297.

Si manserint partes principales, licet minus principales pereant, totum judicetur idem. Ex. gr. si eadem vocetur domus, cujus fundamentum & muri conservantur, quamvis reliqua omnia destruantur.

§. 298.

Si vel tota mutetur materia, dummodo forma quædam eadem conservatur, totum haud raro dicitur idem

dem permanere. Ex. gr. eadem civitas vel Academia nunc putatur quæ ante centum annos, quamvis alii nunc exstant omnes cives, quam tunc fuere. Quid autem nomine FORMÆ in talibus intelligendum sit, generali conclusione vix definiri queat. Nam, si Civitatem eandem dicas, quia eadem jura & privilegia & ordinem & locum retinet; [nunc] tamen iis vel omnibus, vel plerisque mutatis diversa illico putabitur. Academiæ manent eædem licet transferantur, ut fit tempore pestis, aut belli. Civitas potest ex urbe egredi.

§. 299.

Omnis igitur identitas, quæ rebus tribuitur, requirit aliquod fudamentum, quod vel revera vel apparenter maneat immutatum. Unde & ipsæ vel vere, vel apparentur tales; vel secundum esse, vel secundum dici tantum.

Miraremini procul dubio, *Viri Reverendissimi*, quod *Metaphysicis* istis observationibus tamdiu immoramur, nisi Vos ipsi exploratum haberetis, hic totum sacrosanctæ Monarchiæ mysteriosum latere fundamentum; atque his incunabulis, ab ineunte Ecclesiæ ætate cœptum fuisse magnum istuc monstrum ali. Quare omnino operæ pertium existimo, ut hisce meditandis animum quam diligentissime advertamus; certo persuasi, quo penitius ista intellexerimus, eo feliciùs atque expeditius in reliquis omnibus nos esse versaturos. Neque in religione *rectificanda* quicquam ob veniet difficultatis, modo ex istis Principiis artem simulacra condendi, & larvas conficiendi, vel mediocriter addidicerimus. Cui rei magnam afferre potest facilitatem, quod artem colores obducendi, & fucos faciendi, jamdudum utilissima industria, ac summo humani generis commodo, in certum ppæceptionum systema concinnatam habemus ad cujus quoque usum minori labore nobis comparandum, exempla in omni humanarum actionum genere occurrunt quam pluri-

ma; quæ imitari possimus, quando & ipsa rerum Natura, & Hominum ingenia, varias nobis suggerent opportunitates.

DEMOSTRATIO.

Cum *ex prop. V.* ea religio, quæ ad sulutem obtinendam non est idonea aboleri debeat; *ex iis* autem *quæ modo explicata sunt*, aboleri non possit, nisi vel *vi*, vel *arte*; necessum est alterutrum modum pro temporum, & locorum, aliarumque re rum conditione adhiberi. Id quod erat demonstrandum.

Verum plura alias. Jam enim tabellarius urget. Ita valete in Domino. *Paris. è Conv. maj. Januar.* A. à beatæ Virginis puerperio cIↃ IↃ c LxvII.

JANI

JANI ALEXANDRI FERRARII
Cœnobitæ Augustiniani,

DE
CATHOLICÆ FIDEI
Utilitate atque Necessitate,

EPISTOLA QUINTA.

Ad Reverendissimos Viros

ADRIANUM & PETRUM
DE

WALENBURCH.

VIRI REVERENDISSIMI,

TRISTEM BREVINGII Scholastici vicem ex animo doleo. Curavi jam hodie pro salute Ejus ad D. *Mathurini*, Scholasticorum omnium Patroni, pulvinaria rite adorari, & sacra celebrari quam solennissima. Audiveram quidem antehac sæpius ipsum λεπτοθυμίᾳ laborare; nesciebam tamen eo deventum, ut Bona Mens Eum perpetuo deficeret. *Guidonem* nostrum consului, Medicum, ut nostis, experientissimum, & qui Vos verbis su-

is

is quam officiosissime salutari jussit. Ægroti nomen subticui, morbum tantum exposui, ejusque symtomata. Jubet Ille *mediam pertundi venam*, tum eam adhibere medicandi methodum, quam *Stentorea* laborantibus præscripsit *Fabritius Bartolettus.* Adivi & alium Medicum; qui morbum istum in simplici ingenii marasmo consistere putat: veretur tamen ne in *totalem*, adeoque incurabilem cerebri cachexiam quam poximè divergat Ego meliora sperarem, modo vel semel Ipsi daretur ad se redire. Præsens forte esset medicamentum illud, quod vulgus nostrum *Antimonie*, Latino-Galli *Anti-monachum* vocant, & quod Hæreticis quibusdam accuratissime præparatum esse intelligo. Neque enim, credo, religio Ipsi erit ab Hereticis salutem petere, quam vel à Judæis Christiani receperunt. Verum hic sisto; neque Amicissimi Hominis fato jam Vos abunde afflictos, insuavioribus literis diutius detinebo. Dialogum mitto, quem heri ex Italia accepi, de quo quid sentiatis, quam primum mihi significetis, rogo. Paris. ex Conventu majori Cal. Maiis. CIƆIƆCLXVII.

Meth in Dyspnæam sive de respirat.

DIALOGUS

inter

Sonam & Rophæum.

Hebr. Sona est inimica; Rophe Medicus.

Sona Ecclesia Romana.

Roph. Periculoso Te morbo laborare audivi, Bellissima Sona; unde huc accessi, ut pro ea animi devotione, qua & Parentem, & Sponsum Tuum colo, mea Tibi officia, Medicamque opem offerrem.

Son. De Tua quidem in me benevolentia gratias Tibi debeo, Experientissime Rophæe, sed ut ista de causa ad me venires, nihil erat opus: Iniquam adversus

me

Lutherus, Calvinus, Ἀναθεματικῶς. — ne famam spargunt Homines Invidi ac Malevoli, ... osque inter, sceleratissimi Transfugæ *Rcthulus* & *Vsimulca*, quos ego mecastor si haberem, adeo depexos darem, ut ——

Roph. Ne quæso irascaris, Dulcissima Domina.

Sonai. Ecquis æquo etiam animo ista possit perferre? At nunquid ipse, mi Rophæe, & ex facie mea & ex totius corporis habitudine cognoscis, quam pulcherrime me valere?

Roph. Liceat, quæso, tua cum venia libere & apperte dicere quæ sentio. Puellula cum esses, minus quam nunc videbaris formosa. Nam & facies Tibi nigricabat quasi *solibus perusta*; & ex crebra αἱμοῤῥαγίᾳ corpusculum Tuum macilentius erat & aridius; necdum comptulos istos habebas cincinnulos; neque gestibus inerat lascivior illa agilitas; neque externum accesserat decus; non purpura, non palla auro intexta, non gemmis fulgida, Sordidam videre Te memini & pannosam, longe infra dignitatem Natalium Tuorum, dignitatisque Hymenæi. Jam vero Te habitiorem ac superbiorem video: Vultûs Tui blandiores illecebræ; & frons generosior; & elata incessûs majestas; & nitidior corporis cultus; & vestium splendor; supellectilis apparatus; & ebore istuc atque auro renidens lacunar oculos omnium adventantium, mentemque, ita perstingunt, ut *Divæ* instar hic sedere videaris. Verum ista omnia integram valetudinem haudquaquam promittunt. Non nescio proprium esse fœminarum laudari velle, neque Tibi visum iri inurbanum & invenustum, qui vitia Tua in os Tibi ingeram. Verum & Medici & Amici officium me (spero) reddet excusatum. Quando igitur Te propius contueor, fucata omnia (ingenue dicam) & ascititia comperio, nec nativum pulchritudinis florem, neque vegetum corporis deprehendo robur. Oculi ipsi, nescio quid veneni spirant, & tabe quadam infectos emittunt radios; istaque emplastra, quibus faciem hinc inde distinxisti, non tam nitorem ejus comendare videntur, quam maculas tegere, & morbi occultare indicia; neque est, quin videat, purpureum istum immixtum candido colorem, certis-

cerasisæ potius, & minio, quam efflorescenti sanguini deberi. Signa porro adsunt manifestissima, ex quibus fœda Te lue infectam suspicor. Cedo igitur, ex quo tempore Te morbus incesserit.

Quasi horam notaverim. Sona.

Necesse est utique tempus designes, ex quo cœpisti laborare, ut intelligam recens, an inveteratum sit malum. Roph.

Cedo igitur & Tu; Bone Senex; qua hora cœperis adeo morosus esse & importunus, Ecquo momento cœpisti senescere? Sona.

Eo ipso, quo nascebar. Roph.

Qui fieri potuit, ut adolesceres simul ac senesceres, cum duo isthæc sibi sint adversa? Sona.

Mitte argutari. Jam aliud agendum instat. Sed quid rides? Roph.

In mentem venit disputatio *Septimi* Amasii mei: Ille licet decrepitum sit silicernium, contendebat tamen heri se Juvenem esse. Aiebat, cum à nemine designari possit hora vel locus quo senescere, & viribus deficere cœperit, utique neminem dicere posse, quod consenenuerit; atque inde colligebat se ab Omnibus debere haberi Juvenem, & succulentum quidem, integrique roboris. Atque ista ratiocinatione se adeo reficiebat, ut collectis omnibus phantasiæ viribus, fervidius mihi instaret, meque arctius complecteretur, quam Venerem suam *Mavors*, cum *Mulciber* utrumque reti suo involveret; sed mox nervum sibi deesse sensit miser. Sana.

Argute. Eadem scilicet ratione evinces Te Virginem esse, & integræ quidem sanitatis, cum horam nescias, qua Te lues isthæc primum incesserit, nec forte memineris, quo coitu prima susceperis contagii semina. Roph.

Fateor me ista in Calendario non scripsisse, neque ætatis ejus recordari, qua Virgo fuerim, aut esse desierim. Nam & *infans cum paribus inquinabar, & subinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perveni. Vitulum puella solebam tollere, quo facilius adulta taurum sustinere possem.* Sona. Petron.

Et tamen vel sanctissimis Vestalibus videbatis sanctior. Roph.

 Vultum

Sona. Vultum sane ad modestiam & pudorem ita didiceram componere, ut vel astutissimos Censores fefellerim. Non secus atque *Aretini Nanna*, quæ virginitatem suam sæpius vendidit, *che non vende un di questi pretacci la messon nevella attaccando per ogni cita police a le chiese del suo cantarla.*

Ragion. part. 1. giorn. 3.

Roph. Verum edissere, quo modo in istam vivendi rationem incideris, cum & nata sueris Patre sanctissimo, & destinata Sponso Nobilissimo, & educata singulari cura atque solicitudine.

Sona. Nosti, Amicissime Rophæe, Natales meos, & quo pacto sponso meo primis annis à Patre fuerim tradita; ut ad Ipsius ingenium lubitumque educarer. Nosti quo animo Ille ad Patrem abierit, non prius quam ad perfectam ætatem pervenissem, ad me rediturus, meque deducturus domum. Antequam discederet, mihi singulisque meis sororibus, *Pædagogos* præfecit: quorum cura, & vitæ exemplo, ad Pietatem & Castitatem excitaremur, & diversis instrueremur linguis; unde factum, ut *sororum mearum alia Græce, alia Persice, Arabice alia, alia Æthiopice loquatur.* Noluit eodem nos loco cohabitare, sed dissitis educi provinciis: sub *unius tamen fere Tutoris* imperio, qui & Bona nostra omnia administraret, & supremam in Pædagogos haberet potestatem. Vir ille erat ferocis ingenii, & qui me sororesque meas durissime habuit; sive ex occulto *Parentis nostri* mandato, qui rigidiori disciplina pudicitiam nostram custodiri, & lasciviam coerceri voluit; sive ex nativa quadam sævitie, & concepta erga nos malevolentia. Habitabat tunc temporis *Valentiæ*, ubi & ego educabar. Quare sorores meæ, quando negotii aliquid apud Tutorem nostrum peragendum habebant *Pædagogi mei* cura atque opera, & mea commendatione utebantur; unde multum Ipsi præ reliquis accessit autoritatis; atque ego quoque licet natu minor, germanas tamen omnes temporis progressu facile antecessi. Habebat equidem durissime; adeo ut quamvis à multis tentarer, ipsaque ad libidinem sponte profusa essem, non nisi clanculum tamen lascivire licuerit. Curabat scilicet eodem modo

Βώμη

do, quo *Boccalinus* Noster docet ab Hispanis *mortificari* equum Neapolitanum, *che molte volte in un tempo medesimo piu tosto ha voluto esser cavalcato da due Regi che da un solo.* Sub severiori ista disciplina jam tertium exegeram ætatis lustrum, quando demortuo Tutori successit alius, *Magnus* scilicet ille, quem nosti, *Quadratus*; Vir mihi sororibusque meis indulgentissimus, quique nobis ac Pædagogis nostris ea concessit, quæ Pater & sponsus concessa noluerunt, ut ab eo tempore rescivi. Pædagogi vero mei artibus ita delinitus fuit, ut *Valentia relicta*, & domicilio *Zantybium* translato, Ipsum suomet, meque Ipsius arbitrio fere commiserit. Ibi cum Tutoris metu minus contineremur, suavius longe & familiarius vivere cœpimus; meusque *Pædagogus divitiis*, quas administrabat, indies accumulatis, & crescente autoritate atque potentia elatus; ausus est de nuptiis me publice solicitâre, meque ultima amare lines. Jactabat, sponso absente, me Ipsi propriam esse; eamque in rem Parentis mei laudabat testamentum, quod parce mihi lectum, Ipse in suum usum explicabat. *Sæpius* ad me conversus, si quis (aiebat) Sponsi Tui erga te amor esset, si conjugii inter vos initum fœdus maneret ratum: non Ille peregre ad Patrem ivisset; neque per tot annos hic Tè destituisset solam; neque tam sævo Te prius commisisset Tutori; neque tam acerba Te jussisset premi servitute; neque tam duras fixisset leges, quarum observantiam ne à vilissimo exegerit mancipio. Deinde quam gravis ille & incommodus, quam prodigiosus & ridiculus est habitus quo Te, ad ludibrium credo, indui voluit? *Cingulum Veritatis*, *Thoracem justitiæ*, *calceos præparationis Evangelicæ pacis*, *scutum fidei*, *galeam salutis*, *& gladium Spiritus* vult esse *nuptialem* Tuum amictum. Quis post hominum memoriam sponsus Amasiæ talem destinavit ornatum? Quin *byssus* Tibi convenit, & *purpura*, *& coccus*, *& pretiosi lapides*, *& margaritæ*. Hæc Tuæ sortis puellam decent.

Idem sane Tibi accidit, quod nuper *Scarronius* amicus noster ex Galliis ad me scripsit obtigisse

Constantinus.

Roma.

Byzantium.

1. Cor. VII. 5.

Sond.

1. Petr. III.

Ephe. VI.

Apoc. XVII.

Roph.

Les precaution inutiles.

D 2 *Laura*

Lauræ, cuidam nobili fœminæ Hispanæ.

Recita historiam.

Sona. Repb. Est inter regni Proceres DON PEDRO; Vir & ingenio, & rerum usu perspicacissimus; muliebrium imprimis artium, & quam lubrica Ipsarum sit & fides & castitas, perquam gnarus. Is *Lauram* formosissimam puellam, extra Virorum consortium Monasterio inclusam, & rigidissimis legibus constrictam curavit educari, donec ad decimum sextum ætatis annum pervenisset, quo eam sibi despondit, domumque duxit. Illa, non minus quam *Semplicetta*, quam *Albaspina* nostra apud *Marinum*, *quid luxuries esset*, prorsus nesciebat. Edicit Ipsi *Don Pedro*, Conjugalem honestatem in eo consistere, ut tota cataphracta, galeata, gladiata, hastata, decumbenti Marito integras noctes adesset, ac suaviter dormienti advigilaret. Præstat illa obsequium; cujuscunque alius *εὐνοίας* aut voluptatis ignara; dum paucis post diebus

1. Cor. vii. 3. *Don Pedro*, in aulam avocatur. Relictam domi solam interim invisit Vir nobilis vicinus; intelligit Mariti institutum, ridet, & diversam longe jucundioremque conjugii rationem docet. Redit *Don Pedro*; &, toro se commissurus, novam uxoris scientiam miratur; quæ, galea & thorace neglectis, se alium plane, & faciliorem, suavioremque Marito utendi modum, edoctam esse gloriatur.

Sona. Apposite: Nam & primus infantiæ meæ Informator *Petri* habebat nomen, & consimilia dictabat, difficilia & ingrata; nimirum *ornatum meum non debere esse exteriorem, in capilli cincinnis, & auri circumpositu, aut palliorum amictu, situm*; neque *beatam* deprædicabat, quando *propter justitiam multa paterer incommoda*, & *suppliciorum sponsi mei devenirem consors*. Verum ista, ceu inepta & absurda, derisit recentior Pægadogus meus; meque docuit, *aliam jam ætatem esse, alios proinde postulari mores*: me neque *pristinis* etiamnum *elementis subjectam*, neque *infantem* esse *quæ à serva nihil differat*; *sed emancipatam, & à veteri liberatam jugo*. Unde etiam cavit, ne Eorum, qui ipsum præcesserant, Præceptorum, *Pietri & Paoli* epistolas ac monita, ultimave

1. Petr. iii.

Gal. ivs

ve

ve sponsi mei mandata, crebrius aut attentius perlegerem. Imo Hujus memoriam, quantum poterat, ibat deletum; ut ne quidem in solennibus Coenis vinum, in ejus recordaionem, gustare mihi licuerit.

Scilicet hoc erat, *Uni Te Viro despondere, Teque castam ad ipsum adducere Virginem.* An vero nunquam subiit, Eum de perfidia, quam in Dominum suum committat, submonere? — Roph. 2. Cor. XI.

Sæpiuscule quidem. Verum Ille solebat respondere, nihil à se mali patrari posse; duo cum idem faciunt, idem non esse; aliam esse rationem Hominum *Mundanorum* sive *secularium, che non hanno autorita di maneggiar le cose sacre.* — Sona.

Memini idem responsum nuper sorori *Marinæ* datum, a P. *Francesco nel parlatoria della Monache fenestra* 2. Sed quid ad hæc sorores Tuæ, earumque Pædagogi? nunquid istam tecum familiaritatem perceptamque inde voluptatem Ipsi invidebant? — Roph.

Imo maxime. Comprimis *Zybantinus*, qui stabilito apud se Tutoris domicilio, magnam quoque sibi autoritatem conciliarat. Sed variis artibus, quas nimis longum foret enarrare, prævaluimus tandem; idque imprimis beneficio multarum litium & gravissimorum malorum, quibus adeo impliciti, vexati, & turbati fuerunt Tutores nostri (primo enim demortuo plures habuimus) ut Ipsis neque otium, neque animus esset nostra negotia curandi, neque etiam vires continendi nos in officio. Imo eousque deventum, ut Pædagogus meus, obtentu mandati à Patre missi, in ipsos Tutores summum quæsiverit imperium; neque minus sibi potestatis asseruerit quam Ipse Pater aut à Patre mihi datus sponsus. — Sona.

An nullæ vero inde obortæ sunt querelæ? — Roph.

Multæ quidem. Quin & sæpius Pater Delegatos misit, qui Amasii mei insolentiam reprimerent, atque castigarent. Verum Hic eos vel muneribus suis corrupit, vel si corrumpere non potuit, reos peregit, quasi impostores, ac Perduelles, eaque Juris specie diris suppliciis cruciatos è medio sustulit. — Sona.

Sed an ista latere diu possint? — Roph.

 Ne-

Sona. Nequaquam sane. Jamdudum enim nuncium accepi de Sponsi adventu, qui omnia sit cogniturus, & judicia exerciturus quam severissima. *Paulum Sacretarium* Ejus *incognito* jam advenisse, & in meos & Pædagogi vitam curiosissime inquisivisse, ex *Pallavicini* nostri relatione cognovi.

Roph. Quin Medicos igitur advocas in tempore.

Sona. Sane jam multi adfuerunt, & sponte quidem sua: Frustra omnes; cum & Ipsi omnes de medendi ratione inter se dissideant. *Usinulca* & *Reibulus* curam per *hydrargyrum* suscipi, *emetica* ac *sudorifera* adhibere præceperunt, quibus, quicquid à multo tempore recepissem, evomerem, atque exudarem. *Surmeus* & *Grendaßa* methodum istam periculosam nimis & violentam esse arbitrati, mitiorem viam ineundam esse dixerunt, sed quam Ipsi nescierunt definire. Alii alia præscribunt, & quot capita tot sensus. Sunt qui putant, quodvis validum remedium cum præsenti mortis periculo fore conjunctum; adeoque consultius esse nihil movere. Collegium vero Medicorum, quod nuper Pædagogus meus in urbe *Mentirdut* conscripsit, præter omnium opinionem uno ore me pronunciavit puram, & integerrimæ valetudinis, eosque omnes decrevit *Injuriarum actione* teneri, quicunque ausint dicere meretricia me lue corruptam esse. Quod quamvis ab omnibus credi velim, Tibi nihilominus fateor, me Ipsam non credere. Existimo tamen venenum in veteratis *fistulis atque ulceribus meis sic quandam duritie ita esse constrictum, atque sopitum, ut licet quis mecum consuescat, non inde à me metuendum sit letbale contagium.*

Calvinus. Lutherus. Erasmus. Cassander. Tridento. Fallop.

R.ph. Id quidem ais, ne Amasios absterreas. Verum quid sponsus, ubi ista omnia rescivit?

Son. Rescivit jam omnia, & jamdudum de *Divortio* cogitavit, actionem apud Patrem instituit. Quæ in ea causa peracta sint, libello huc comprehensa, jam ante aliquot dies Pallavicinus mecum communicavit; & si quæ alia agitentur me inscia, per *animum* suum se mihi mature significaturum promisit.

Paucula cum pace Tua legam. INSCRIPTIO: *L'eterno verbo responde al Padre & significa in universale*

niversale le cagioni de suo disgusti con la sua sposa, e fa instanza di Divortio contali concetti. Il.

Quin libellum Tecum aufer ac domi perlege, *Son.* ea tamen conditione ut mihi restituas, neque cuiquam altcri.

Intelligo. Sic igitur, quantum potes, vale, dum *Repb.* rediero.

JANI

JANI ALEXANDRI FERRARI

Cœnobitæ Augustiniani
Epiſtola Sexta,

AD

Reverendiſſimos Fratres

ADRIANUM & PETRUM
DE WALENBURCH

VIRI REVERENDISSIMI.

ST ſane quod dixiſtis: Dialogus ex Italia nuper miſſus, & quem ultimis meis literis vobiſcum communicavi, Eccleſiæ Romanæ inaginem continet: Quis *Vſinulca* ſit, vel Pueris ex *Argenide* notum; quis *Rethulus*, *Sarmeus*, *Reſſandac*, literarum tranſpoſitio docet, *Valentia Roma* eſt, *Mentirdut*, *Tridentum*. Pedagogi Epiſcopos, Tutores Cæſarem & Reges notant. Ita omnia plana. Quod vero Nonnullis minus videtur conveniens, quod ex *Petronio*, *Aretino*, *Mileto*, quam ex ſacris ſcriptoribus, aut gravioribus Hiſtoricis dicendi rationem depromſerint Collocutores, id Deſiderius Noſter nihil penſi habet. Ait enim, quemadmodum ſanctarum Mentium familiarior cum Deo conſuetudo, à ſapientiſſimo Hebræorum, amatorio ſtylo expreſſa eſſe creditur; ita *animorum à Prima Veritate*, ac *ſummo Bono alienationem*, obſcœnæ dictionis ſchemate ceu adulterium, repræſentari. Atque eum in finem ex Codice, quem Omnes ſacrum habemus, tum *Ezechielis* orationem Cap. XVI. & XXIII. tum ipſum *Hoſeæ* factum laudat. Utut autem illud ſe habeat, omnino Vobis aſſentior, Dialogi Auctorem Hæreticum eſſe, Romanæ noſtræ Eccleſiæ hoſtem infenſiſſimum. Quo diligentius credo eſſe laborandum, ut cœptæ nobis

bis demonstrationes maturius pertexantur, fideique Catholicæ fundamenta ab omnibus eo conspiciantur apertius. Prioribus igitur jam accedit

PROPOSITIO VIII.

Religio, quam Christianam vocant, prout à Christi Apostolis primum tradita fuit, ex se & principiorum suorum natura ad salutem est ineptissima; unde constat, Primos illos Evangelii Præcones, ab ipso Catholicæ Doctrinæ fundamento, totiusque fidei scopo, enormiter aberrâsse.

EXPLICATIO.

Annus jam agitur supra millesimum sexcentesimum sexagesimus septimus (si incerto Romani cujusdam Abbatis calculo credamus) ex quo, in Judæa, de regia, sed pauperrima, stirpe prognatus fuit *Jesus* quidam, cognomento *Christus*. Is & vitæ suæ sanctitate, & miraculis quibus claruit, & aliis illustribus documentis, se non Hominem solum, sed ipsum Deum esse commonstravit: Unde & deorum Altissimo se dixit *æqualem*, neque *rapinam æstimavit supremi instar Numinis se gerere*. Florebant, in orbe Romano, ea tempestate, duo potissimum religionis genera: quarum alteram colebant *Judæi*; alteram, quos vocant, *Gentiles*. Illa à Rerum Conditore præscripta, multisque prodigiis confirmata, non nisi unum agnoscebat Deum; de cætero, ingenti ceremoniarum mole laborabat; neque tam rationis ductu Populum movebat, quam Legislatoris continebat auctoritate. Hæc vero, proprio Hominum excogitata ingenio, prout varia sunt Variorum figmenta, diversissimas, imo & adversas divini cultus rationes comprehendebat; quæ Omnes tamen in eo conspirabant, quod multos Deos colendos esse præciperent, neque se invicem damnarent; unde & ipsa religio, licet varia

& multiplex, non minus tamen unica & simplex esse censebatur. Et Judeorum igitur operosos ritus, & Gentilium idololatriam delevit sapientissimus Jesus, omnemque religionem ad prima rectæ rationis principia, simplicemque ingenuitatem, reduxit. Unum solum addidit, ac re ipsa exhibuit mysterium, de singulari Numinis propitiatione atque placamento, quod per ipsum Numinis supplicium, mortemque, peragendum esset. Quæ doctrina ex secretissimis cœlorū adytis deprompta, atque omnibus retro seculis Mortalium generi inaudita, stupendam Dei tum sapientiam, tum Beneficentiam, tum rigidam immotæ æternæque justitiæ observantiam, mirifice illustrabat; unde necessum erat, in Hominum mentibus divina gratia imbutis, & Numinis admirationem, & reverentiam, & amorem, & obsequium, & gratitudinis cultum oboriri, atque confirmari. Quibus rebus universa religionis tum scientia, tum usus absolvitur. Crudeli autem fato defunctus, sed ex eodem iterum eluctatus, patriasque sedes repetiturus Christus, salutarem (quam Judæis potissimum exposuerat) doctrinam, ulterius propagandam, & in omnes terrarum Gentes diffundendam, credidit quibusdam cognatis suis & Popularibus, Viris simplicibus, & ex plebis fece. Hi cum & obscuro loco essent nati, & inter salsamentarias sordes educati, & iniquiori sorte premerentur, animo dejecto, & magnarum rerum incapace; nihil nisi humile sapiebant. Magnifica tamen audiverant promissa à Magistro suo, quem Divinum omninò Virum, adeoque minime vanum, minimeque mendacem esse, habebant persuasissimum. Unde, cum viderent ad ampliores fortunas aditum sibi non patere, (utpote quem ipsi suâ sibi μικρολογίᾳ, atque animi abjectione interclus erant) seque; licet amplissimam Dei nomine legationem obirent, passim tamen contumeliosè haberi, gravissimisque injuriis manere obnoxios; spes suas in aliud seculum referebant, & quæ ipsis impræsens denegabantur, iis post fata olim se fruituros esse somniabant; non secus ac

Nuper, Marpeio quæ sedit culmine, cornix,
est bene, non potuit dicere, dixit, Erit.

Atque

Atque isto errore, anticipatione veluti quadam, imbuti, nihil recte intelligebant eorum, quæ sive Veterum oraculis prædicta accipiebant, sive à Magistro audiebant promissa. Nihil illi intempestivius importuniusque commendabant, quam patientiam, tolerantiam, abstinentiam a voluptatibus, humilitatem, animique moderationem, tum *crucis*, quam vocant, *susceptionem*, & *carnis crucifixionem*, & sui ipsius abnegationem, & mundi contemptum, & divitiarum neglectum; verbo dicam, genii perfraudationem, humanæque ejurationem Naturæ. Imo docebant gaudium ex miseria captandum, & calamitates in jactantiæ materiem converti debere. Inculcabant præterea, Regibus ac Principibus obsequia præstanda; neque, obtentu religionis, aut sacri Ordinis privilegio, Magistratibus obnitendum, & in constitutas a Numine Potestates dominandum esse. Ita illi animos frangebant, & ab Honorum, Divitiarum, ac Potentiæ studio avocabant; presentem Hominis felicitatem in solo Pietatis cultu, atque Numinis amore constituentes. Hinc, quæ de Ecclesiæ Majestate ac splendore didicerant, ea omnia ad spiritualem quandam præstantiam, & internum animi decus referebant. Unde factum, ut, ab omnibus iis qui in præsens sapiunt, contemptui ac ludibrio habiti; quin & pœnis castigati, & suppliciis coerciti fuerint; de quo ipso, tanquam de singulari aliquo bono, solebant gloriari.

Diceres, quod Judæis attribuit Paulus, *velamen cordi ipsorum* impositum fuisse, quando Mosen, aliosve Veteres Prophetas legebant, usque adeo non assequebantur temporalem prærogativam, & externa privilegia Ecclesiæ, cujus debebant esse Architecti ac Proceres.

Equidem sub ipsum Codicis sui initium diserte scripserat summus Hebræorum Vates, *condidisse Deum duo luminaria magna, alterum quod diei, alterum quod nocti præesset.* Quæ verba aperte ostendebant, Ecclesiæ dominium, longe majus splendidiusque futurum esse Imperatoria Majestate. Ita enim *Innocentius* III. *ad Illustriss Constantinopolitanum Imperatorem*: *Nosse debueras*, inquit, *quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cœli, luminare majus ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti, utrumque* c. 6. Solicicitæ. de Major. & obed.

magnum,

magnum, sed alterum majus. Ad firmamentum igitur cœli, hoc est, Universalis Ecclesiæ, fecit deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt Pontificalis auctoritas, & Regalis potestas. Sed illa quæ praeest diebus, id est, spiritualibus, major est; quæ vero carnalibus, minor; ut quanto est inter solem & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoscatur. Subdit Pontifex; *Etsi non increpando ista ad Imperatorem scripserit, potuisse tamen rationabiliter Ipsum increpare.* Tanto magis igitur increpandi estis, o Vos Apostoli! quanto in explicandis oraculis plus sapere debebatis, quam *mandanus* aliquis Regulus, aut Princeps Byzantinus. Nam quod Canonici Juris Glossator addit, *cum terra sit septies major Luna, sol autem octies sit major terra, consequi, quod Pontificalis dignitas, quinquagies major sit dignitate regali;* id, inquam, Vos latuisse non miror, neque adeo Vos incuso, cum profecto observatio ista ex novis ac plane singularibus principiis, nec nisi subtilissimæ, Vobis ignoratæ, Logisticæ auxilio, potuerit diduci.

Exhibet idem Moses accuratissimam, in *Melchisedeco*, Regalis Pontificatus imaginem; quæ Petri, ac Pauli, successorumque Majestatem præfigurabat. Hanc tamen neque Petrus intellexit, nec Paulus. Nam & ille dignitatem, quam soli ipsi vindicatam oportuit, omnibus Christianis communem esse dixit; &, cùm suum in universos Mortales imperium asserere inde debuisset, contrarium plane collegit, *Subjectos nimirum esse debere Clericos cujvis humanæ ordinationi, sive Regi ut supereminenti, sive Præsidibus, ut qui ab eo mittantur.* (1-Pet. 2. 9.14.) Hic vero, ad Hebræos epistola, de Melchisedeci quidem sacerdotio operose multa, sed alienissima disputavit; cum id unum exponere debuisset, *se, successoresque suos, Melchisedeci portotypon esse.* Est enim sane Pontifex, ut *Patriarchatu Abraham, ita ordine Melchisedec;* Ipsumque Deus *constituit sacerdotem Regalem, & utroque gladio, tum politico, tum spirituali, armavit. Secus enim si foret, Christus legislator esset diminutus, & non sicus Melchisedecus, qui Rex fuit & sacerdos simul.* (camp, do M. A. c. 5.)

Atque eandem ignorantiam suam Paulus tum alibi passim,

passim, tum *epistolæ ad Rom. Capite* IX. apertius prodit, Cum enim, teste *Brevingio, Esavus* & *Jacobus* Hæreticorum & Catholicorum typi fuerunt; atque ille quidem Lutheranos & calvinistas afflictam pauperemque vitam ducturos; hic vero, Catholicos omni opum & deliciarum genere abundaturos esse, exemplo suo portenderint; Paulus, his omnibus, quæ ad rem tamen unice faciebant, omissis, utriusque historiam explicavit, de Hominum æterna pernicie, sive salute, quæ post exutam demum mortalitatem obtingat. De quo eo difficiliùs potest excusari, quo facilius vel ex Gabrielis ad Mariam alloquio (quod procul dubio aliquoties diebus singulis recitabat) poterat didicisse, *Pontificem nostrum regnaturum in domo Jacob in æternum*: id est, & ipsum, & omnes Ipsi addictos Clericos, opime & splendide in his terris esse victuros, ut iterum argute divinavit ille, quem supra laudavimus,

In auctario epist. obsc. vir.

Luc. 13.

lymphata mente sarcedos.

Sed &, eodem menifestissimo errore, *Psalmi Octavi* oraculum ad solum Christum detorquet Paulus; cum tamen diserte legatur, *Deum omnia subjecisse pedibus Ejus*; id est, Petri & Pauli, eorumque in sede Romana successorum. Nimirum ipsis Deus *Subjecit* OVES, *id est, Christianos*, BOVES, *id est, Judæos, & Hæreticos, pecora campi, id est, Brevingium & paganos, pisces maris, id est, animas in purgatorio; volucres Cæli, id est, animas Beatorum & Angelorum*; ut vaticinabundus ista explicuit *Spiritualissimus Antoninus.*

1 *Cor.* xv. *Hebr.* 11

summa Theol. Part. 3. *cap.* 5.

Illud vero omnem admirationem superat, quod rudes illi Apostoli, ne ea quidem assecuti fuerint, quæ *Esaias*, de Romani Pontificis, & Catholicæ, sub illo Ecclesiæ, potentia atque Majestate, adeo diligenter inculcavit; ut si quis cum illo nupero Archi-Hæretico *Coccejo* omnia in spiritualem sensum transfundere velit, fateri cogatur, ea explicari aliter non posse, quam *Illustriss. mus Claravallentium Comes* non ita dudum explicuit. Ex cujus interpretatione, *Ambulabunt Gentes*, inquit Propheta alloquens Ecclesiam Romanam, *ambulabunt in lumine Tuo, & Reges in splendore ortus Tui Tunc videbis & miraberis, & lætaberis, quando divitiæ maris, & omnium Gentium substantia, ad Te pervener-*

Scioppius in ep. ad Nobil. Germ. de splendore & divit. Ecclesiast. Ingulst. 1605.

Esai 60.

venerint. Filii peregrinorum ædificabunt templa Tua, & Reges eorum Tibi ministrabunt. Portæ noctes dies que erunt apertæ, ut gentium omnium nationumque divitiæ Tibi offerantur, earumque adducantur Reges. Quodcunque enim regnum Tibi non servierit, peribit. Ethenicorum imperatorum, qui te oppresserant, successores, vestigia pedum Tuorum adorabunt. Ponam Te in superbiam seculorum; id est, in secularem pompam & splendorem; & suges lac gentium, (Chald. Satiaberis Populorum divitiis) & mammilla Regum lactaberis (LXX. Interp. divitias Regum devorabis;) Pro æne afferam aurum, & pro ferro argentum, & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum. Ita ille Cap. LX. Quæ ipsa tamen (prout Interpres ea vertit) clarissima verba, ambigua reddit, imo aliorsum trahit, & ad triumphantem Ecclesiam pessime applicat *Johannes*, qui, quemadmodum ex innata quadam μικροψυχία, oblatos sibi ab Angelo honores respuit, ita proculdubio neque hoc capere potuit; neque illud, (quod de summis Collegæ sui Petri honoribus ab *Esaia* alibi fuerat prædictum; *Reges scilicet, & reginæ demisso in terram vultu Te adorabunt, & pulverem pedum tuorum lingent.* Quod non in Petro quidem, utpote honorum istorum incapace, in Successoribus tamen feliciter completum videmus.

Apoc. XXI. | Cap. XLIX.

Enimvero inertes isti Piscatores, si vel ad vitæ suæ genus aliquantulum attendissent, intelligere poterant, quænam Ipsis captandæ essent fortunæ. Quid enim evidentius dici poterat eo quod apud *Habacucum* legerant? *Facies Homines, ut Piscatores maris, ut reptile quod Principem non habet. Quantum illorum est, educet bamo, & anferet illud everriculo suo. Idcirco lætatur & gaudet, Idcirco sacrificat sagenæ suæ, & suffitus facit everriculo suo, quia per illa pinguis est portio Ejus, & cibus Ejus opimus.* Hæc autem de piscatione per hamum prædicationis Evangelicæ esse intelligenda, tum parabola Eos docebat, quam ex Christi ore exceperant; tum promissio facta Petro, *Hominum te faciam Piscatorem*, id est, Interprete *Reginaldo Polo*, *Tu successoresque Tui dominationem habebitis in omnes homines, dominandi Regibus, & Imperatoribus imperandi, regulandi;*

Cap. I.

gulandi, & ejiciendi : non hominum tantum, sed pecuniarum etiam piscationem Ipsis concessit Christus. Idemque secularibus omne jus ademit in Clericorum lacubus piscandi, *Reges terræ*, inquit ille ad Petrum, *à quibus accipiunt tributa? Non certe à nobis, sumus Filii, adeoque* LIBERI. *Sed proficiscere ad mare, mitte hamum, & eum piscem qui ascenderit primus,* — Matth. XVI I.

Tros Rutulusve fuat, nullo discrimine haberor,

Tu tolle, & aperto ore Ejus invenies STATEREM, *accipe eum.* Certe,

nisi tunc Petri mens læva fuisset,

Non poterat non ex istis verbis intellexisse, quatirum piscandi jus in se esset collatum. Verùm, licet ille ferociores interdum animos gesserit, fatendum est, justo timidiorem, adeoque rebus magnis moliendis, aut sustinendis, fuisse imparem. Quod si enim Ipsum omnesque Ejus consortes pavor inceffit, cum solito plures pisciculos, quales Genezarethi lacus nutriebat, aliquando cepissent, quantá obsecro formidine trepidassent, si retibus suis ingentes balænas, & viva hominum corpora vidissent involuta? Ex qua meticulositate etiam accidisse credo, quod cum *terræ quadrupedia, feræ, reptilia & volucres in vase quodam de Cœlo Ipsi offerrentur*, bisque & *ter juberetur, ut mactaret ea atque comederet*; hæsitaverit tamen, neque tangere fuerit ausus: unde *& vas denuo in cælum fuit receptum.* Constat autem Eminentissimo *Baronio* interprete, Deum ista visione, veluti investituræ cujusdam ritu, Petro voluisse conferre summam potestatem, quo'cunque homines pro lubitu mactandi: quod ille supremæ Majestati proprium, pro piscatoria sua simplicitate, ita tum neglexit, ut periculum fuerit ne plane interiret: nisi in usum à successoribus revocatum, & inter alios *Paulo* (non certe illo Tharsensi Idiota sed) *Quinto*, licet intempestivius, ac poinde non nihil infelicius fuisset assertum. Inde igitur Petrus ad, nescio quam, spiritualem capturam sese accinxit mysticos pisces in aere venaturus, eosque sagenæ invisibilis cujusdam, cælorum regni inclusurus, cum tamen piscaturam in aquis debebat exercuisse, iisque & latis & profundis. Nam *in magnis aquis magni capiuntur pisces*; ut est in proverbio. *Aquæ au-*

Luc. V.

Act. x.

In voto ad Paul. V. contra Remp. Venet.

Apoc. xvii. *Luc. v.* tem *sunt Populi & turbæ & gentes & linguæ.* Quare etiam à Christo jussus erat ducere *in altum, ibique retia expandere;* hoc est, *ascendere Romam, quæ altum habet dominium super gentes, & unde per omnes terrarum nationes retia in capturam laxari possunt;* ut recte *Innocentius* III.

Serm. 2. in fest. Petr. Quod siquis dixerit, laudata nobis hactenus Veterum oracula, & Christi Promissa, non nudis atque simplicibus, sed figuratis verbis fuisse enunciata; unde non mirum, quod Apostolis non ita accurate intellecta fuerint: is cogitet & Petri Ipsius dictum, *Ecce duo Gladii!* & Christi tum responsum, *Satis est*, tum mandatum, *Reconde gladium tuum in vaginam.* Quibus quid apertius aut luculentius, pro omni tum spirituali, tum seculari Gladio, Ecclesiasticis Principibus asserendo dici poterat? Quod si enim temporalis gladius ad Petrum nihil pertinuisset, certe Christus, facta duorum gladiorum mentione, debebat dicere, *Nimis* est. At dixit tantum, *satis esse.* Neque Petro jussisset, *Converte gladium* TUUM *in vaginam*, si gladius ille Petri non fuisset, uti *c. 1. De major. & obed.* sapienter observavit *Bonifacius* VIII. *in extravagantibus.* Ubi Glossa docet distinguendum *inter Gladium vagina vacuum, & gladium in vagina reconditum, illum visibilem esse, adeoque materialem; hunc nivisibilem, adeoque spiritualem; utrumque vero fuisse Petri.* Siquidem qui gladius meus est *in* vagina, certe idem etiam meus erit ubi *extra* vaginam fuerit. Nihilominus tamen Apostoli contrarium inde videntur collegisse, sibique persuasisse, quod Gladii temporalis usus à Magistro prohibitus Ipsis fuerit. Adeo difficile est sapere, ubi animus semel erroneis principiis est imbutus!

Enimvero fateor nonnunquam Ipsos pauló rectiùs sensisse, cogitationesque suas ad sublimiora convertisse; ut quando Zebedæorum mater cum Filiis suis certum sibi locum, Christo scilicet à dextris & sinistris proximum, atribui peteret; itemq. cum de *Præcedentiæ* jure inter se disceptarent Apostoli, & quisnam maximus esset disquirerent. Fateor etiam Christum ad istiusmodi petita morosius respondisse, Ipsorumque reprehendisse ambitionem. *Matth. xx.* *Scitis*, inquit *Principes Gentium in eas dominari, & Magnates potestatem exercere in eas, verum non*

ita

ita erit inter vos. Qui voluerit inter Vos primus esse, sit vester servus. Et iterum; *Qui maximus est inter vos, sit sicuti minimus, & qui reliquos ducit, sit instar illius qui ministrat.* Quibus verbis turbari facile poterant, & in eum errorem induci, quasi vetitum Ipsis esset dominium rerum affectare, & imperium in Imperatores quærere. Verum utcunque illa se habeant, in eo saltem gravissime errarunt Apostoli; quod successoribus suis idem præceperunt, quod sibi erat præceptum; cum tamen Horum longe alia sit ratio. Nam ut rectissime *Severinus de Monzambano* in aureolo suo commentario ad *Lælium* Fratrem; *Postquam recentiorum Fortuna sacerdotum immane quantum à tenuibus Antiquissimorum rebus discessit absurdum fuerit illos amplius adstringere velle obsoletis legibus, super modestia Ejus ordinis Hominum à salvatore promulgatis. Et fortasse istæ leges ad prima illa tempora duntaxat debebant valere. Nam id revera ridiculum erat, homines Piscatores aut textores priorem locum affectare, quibus in diem victus, aut labore manuum, aut stipibus collatis, quærebatur.* Quod discrimen cum Apostoli non observaverint, occasionem dedere Hæreticis, &, qui Hæreticis pejores sæpe esse solent, Politicis, ut illa Christi responsa ad nostra etiam secula pertinere putent; qua opinione nihil Ecclesiæ nostræ possit esse perniciosius, aut quod *pias animas magis scandalizet.* Atque hinc factum, ut *Jus* quoque *piscandi*, quod in omnes terrarum, imo & *supercælestes & infernales* aquas, Pontifici nostro *de jure Divino* competit, multis in locis sit hodie ipsi prohibitum; neque in Britannico Oceano, aut Codano sinu, aut Lemanno lacu, aut Germaniæ fluviis, tam libere ut olim liceat piscari. Imo metuendum aliquando erat, ne à vicino quoque Hadria prohiberetur; uti Contribulem suum fraterne submonuit *Pisanius di Pizzoni, Pescaor da Buran de Mar*, Vir sane bonus & Patriæ amantissimus. Tantum scilicet illa Apostolorum pusillanimitas, &, de qua gloriari solebant, μωρία, hodienum Ecclesiæ nocet!

De Statu Imp. Germ. cap. 2.

Epist Piscat. Veneti ad Paulum V.

DEMONSTRATIO.

CUM Apostoli nihil altum spiraverint, nihil sublime; sed, fractis dejectisque animis, nonnisi plebeias virtutes, patientiam scilicet, modestiam, humilitatem commendaverint; quibus Ecclesiæ non salus solum impeditur, sed universa structura funditus labefactatur: consequitur necessario, Eos ab Ipso Catholicæ doctrinæ fundamento, totiusque fidei scopo, enormiter aberrasse; adeoque religionem quam tradiderunt, ex se, & principiorum suorum natura, ad salutem comparandam esse ineptissimam. Id quod erat demonstrandum.

Jam igitur nostrum fuerit, male posita ab Ipsis principia, vel plane tollere, vel corrigere saltem, & ad sacri Imperii stabilimentum accommodare. Cujus rei initium proximis literis faciemus. Vos interim valete, & *Brevingii* valetudinem curare diligenter. Paris. Cal. Jun. cIↄIↄcLxvII.

JANI ALEXANDRI FERRARII,

Cœnobitæ Augustiniani,
Epistola Septima.

Ad
Reverendissimos Fratres

ADRIANUM & PETRUM
DE WALENBURCH.

Fratres Reverendissimi.

CHRISTIANAM Religionem, prout ab Apostolis primum dictata fuit, ad salutem comparandam, sive ad Regale Sacerdotium Romæ stabiliendum, ex se & principiorum suorum natura, minime omnium idoneam esse, superiori Epistola prolixe ostendimus. Restat igitur, ut, quid de ea sit faciendum, eadem evidentia demonstremus. Quem in finem subjicimus

PROPOSITIOEM IX.

Quamvis Religio Christiana à scopo Romanæ nostra Ecclesia immane quantum abhorreat; minime tamen consultum videtur, ut ubi Rationibus approbata, Consuetudine introducta, & principum Auctoritate stabilita est, aperta ejus ruina, violento molimine, & uno impetu tentetur.

EXPLICATIO,

§. 1. FUerunt sane qui eam funditus evertendam; & aperte destruendam judicârunt; quandoquidem ab utilissimæ, ac proinde veræ Fidei scopo tantopere aberrat, ut vix liceat sperare, eam, quacunque arte aut industria, ad institutum nostrum inflecti posse. Tum, si maxime huc fuerit accommodata, periculum est, ne aliquando ad pristinam naturam, tristemque illum & sterilem Genium, quem primitus habuit, ex improviso revertatur. Neque vanum hunc metum esse, tum superioris ætatis, tum nostrorum temporum experientia edocuit. Unde enim ad oppugnandam sacræ Monarchiæ nostræ potentiam, vel plura, vel expeditiora instrumenta deprompserunt Rebelles Hæretici, quam ex ipsis intimis Christianæ Religionis adytis? Quæ si non occlusa tantum, & quodammodo præstructa, sed prorsus deleta fuissent; utique tantam armorum copiam, adversus Ecclesiam Nostram parare sibi nunquam potuissent.

2. Quamvis autem isthæc prudenter à Nonnullis cogitata fuerint; priusquam tamen ipsis assentiamur, contrariam quoque agendi rationem putamus esse examinandam. In istiusmodi enim negotiis, quæ ex omni parte magnis obsidentur difficultatibus, non statim primum obvia via pertinaciter tenenda; verùm omnes explorandæ sunt, ut facta omnium accurata inter se collatione, tutissimam tandem, ac facillimam eligamus.

3. Atque hic cumprimis attendendum, quid Alii ante nos viri Sapientes de his ipsis rebus judicaverint. Hos autem inter est *Muhammed*, Homo, ut eventus docuit, Perspicacissimus; cujus exemplum eo pressius nobis imitandum; quo felicius videtur idem, quod nos, institutum ursisse, & in consimili causa fuisse versatus. Quare enim, ipsi quoque Hæretici, Collegam Pontifici nostro adjungunt, & dum bicipitem, vel bicornem saltem Antichristum statuunt, dextrum quidem cornu Sanctissimo Nostro Patri, sinistrum vero Muhammedi imponunt.

sunt. Hic autem *Muhammed*, cum pro sagacitate sua perspexisset, quantum Religio Christiana ab instituto suo dissideret; utpote quæ Homines à præsenti felicitate abstraheret, eorum animos imbellium virtutum cultu frangeret, atque emolliret, pro bello pacem, pro ferocia mansuetudinem; pro libertate servitutem, preces & lachrymas pro armis commendaret; eam sibi noxiam & perniciosam omnino credidit, neque tamen uno ictu, & vi aperta judicavit demoliendam. Quare inter alia *Islamismi* capita, diserte populo suo mandavit, ut *crederent veritatem Prophetarum & Apostolorum, quique ad Eos demissi sunt librorum; adeoque & profiterentur, Christum, Filium Mariæ Dei esse Spiritum, & Verbum, ejusdemque Apostolum*, & *Evangelium, ac Legem Mosaicam* passim approbavit. Imo his ipsis fundamentis doctrinam suam videri voluit superstruxisse, scripturarumque auctoritate inniti. Hinc & Muhammedani, qua subtilitate nos Pontificem nostrum, illi Prophetam suum in utroque codice reperiunt. In lege quidem *Deut.* xxxiii. *comm.* 2. ubi, *Venit Deus à Sina, & ortus est à Scir, & manifestatus est à monte Paran*: quibus scilicet verbis, descensus legis ad Mosen, Evangelii ad Jesum, Corani ad Muhammedem, distincte significatur. Et, teste ipso Propheta, *Abulkasimo Surata* LXXI. *Dixit Jesus, Filius Mariæ : o Filii Israel, ego sum Apostolus Dei ad Vos, ut verificem, quam habetis Legem, & annunciem Apostolum venturum Post me, cui nomen erit Achimed*, id est, *Beidavio* interprete, *Muhammed*. Quod ipsum in Novi Testamenti libris, diserte scriptum extitisse, docet nos Dialogista *Saracenus*, apud *Theodorum Abucaram*, quando ad Christianum ait: *In Evangelio Christus scripsit, dicens; Prophetam Vobis mitto dictum Muhammed.* Cui Christianus; *at Ejus memoriam Evangelium non continet.* Contra Barbarus: *Continuit sane olim, sed vos expunxistis.* Argute, ex capite nimirum xiv. Evangelii Johannis, quod de Paracleto agit; ubi, aversa paginæ parte, in eodem contextu, ego persuasissimum habeo exstitisse quoque Prophetiam de Occidentali Paracleto, qui in scrinio Pontificii pectoris resideat. Quod autem ista in nullis exemplaribus

Opusc. 19. *inter Opuscula* xlii. *edita à Gretsero, Ingolst.* 1606.

aut versionibus hodie leguntur, id factum fraude Hæreticorum, & *in specie* quidem *Carinnistarum*; quos juraverim, jam ante mille sexcentos annos, talia omnia ex scripturis summo studio erasisse. Quare hodienum Turcæ, si quando Novi Testamenti Codex in Arabicam linguam translatus, ipsis offeratur, ut librum Cœlo delapsum, & in quo olim Prophetæ sui mentio exstiterit, summa cum reverentia accipiunt, religiosissimeque deosculantur. Ex quibus omnibus colligimus, Magnum istum, ut novi Principatus, ita & novæ Religionis Architectum, judicasse, Christianæ Fidei schema quoddam, nomenque externum esse ostentandum, eo ipso, dum vim ejus internam penitus exstinctum ibat. Quem in finem, licet magnifice de Scripturis nostris sæpe fuerit locutus, eas tamen legi, aut scrupulosius explicari, ac subtilius disputari vetuit: hoc uno contentus, ut, quod & *Abmed Ibn Edris* ingenue alicubi profitetur, proposito suo inservirent. Atque hanc ob causam eas amplificavit, supplemento *Corani*, quo, ceu ultimo Prophetici Spiritus dictamine, perfecta salutis principia continerentur.

4. Hanc viam felicissimi Monarchæ, & conjunctissimi Pontifici nostro Collegæ, & in Antichristo Fratres, cur non & Nos sequamur? Nam si ille non nisi crassum quoddam, & corporeum imperium erat exstructurus, & tamen adeo exquisitas artes sibi adhibendas credidit; quanto subtiliori industria nobis opus erit, in condendo mystico nostro, & spiritali regno, ne scilicet cujusquam oculos offendat, antequam fundamenta ejus solide locata, imo tota machinatio firmiter compacta, & in tantam molem educta fuerit, ut Æmulis formidini esse, & suismet viribus inniti possit. Tale imperium cum ex divinarum & humanarum rerum mixtura ita contemperari debeat, ut *spiritaliter corporeum* & *invisibiliter-visibile* existat; necesse est utique ut artes, quibus exstruitur, utrique isti rerum generi conveniant. Ita demum profana sacris, Cœlum terris, vera falsis, feliciter immiscebuntur, Ita templa simul erunt munimenta, monasteria castrorum usum præbebunt, infulæ

in

in eorum figuram approbantur, atque idem baculus, & pastoris pedum erit, & sicarii dolon, & Regis sceptrum. Ille vero, qui his omnibus ad Sacri Imperii stabilimentum utetur, ex utroque existet verus Leviathan, ipso *Hobbiano Leviathane* longe robustior, & formidabilior. Quibus omnibus quid subtilius simul & validius excogitari possit.

5. Nihil igitur nos turbet metus ille armorum, quæ Hæretici ex Apostolica doctrina contra nos possint depromere. Paria enim Muhammedanis erant metuenda, imo astutissimis quibusvis Hæreticis. Nam semper evenire posset, ut Christiana Religio, effervescente veluti quadam fermentatione, sese ipsam à pugnantibus & heterogeneis doctrinis secerneret, easque ejiceret, ad pristinam puritatem, liquidamque simplicitatem sese convertens. Id quod tamen multis jam seculis non accidit, cum Christianismus Muhammedismo immixtus, in eadem feculenta crasi hodienum subsistat.

6. Dein, si hoc metuamus, Nosque tempestiva formidine permittamus absterreri, nihil unquam commodi ex aliorum erroribus percipiemus. Cum enim Falsum sine mixtura Veri, & Malum sine fundamento Boni, per se subsistere non possint, semper metuendum fuerit, ne Verum & Bonum, à falso & Malo, sese subducant, hæcque destituant.

Veluti nudos in litore pisces.

Ex quo nimium provido timore sequeretur, non nisi Puram Veritatem, & impermixtum Bonum, sectanda, atque Aliis proponenda esse; unde omnis qui ex Falso & Malo ad nos redire posset fructus, periret.

7. Certe

Nil prodest quod non lædere possit idem.

Ita *cibos aspernemur, attulerunt sæpe valetudinis causas; nunquam tecta subeamus; super habitantes aliquando procumbunt. Quis nescit ignes, aquas sine quibus nulla sit vita, &, ne terrenis immorer, Solem, Lunamque, præcipua siderum, aliquando etiam nocere?* Non igitur disputandum, an à Christianæ Religionis reliquiis damnum forte aliquod ad nos possit redire; *Fab. Instit. Or. l. 2. c. 26.*

Verū in plus inde sperandum Boni, quam metuendum Mali. Nos autem & callidissimi Mahammedis exemplo, & evidenti ratione jam ostendimus, si universum Christianismum aperte ejuremus, nihil solidi mansurum esse, cui machinas nostras utcunque superstruamus.

8. His accidit & exemplum & judicium, summi atque in fabricandis religionibus exercitatissimi Viri *Guilhelmi Postelli* S. D. E. Presbyteri, & qui superiori seculo, exactis per universum prope orbem itineribus, tandem senex centenario major, Parisiis, in cœnobio S. Martini in campis demento Monachi, ex Regia liberalitate gaudebat. Hic in ipsa Parisiorum Lutetia, & publice docuit, & scriptis tradidit, fœminam quandam sibi familiarem, quam ille *Mere Jeanne* nominabat, Mulierum Servatricem esse, eodem modo quo Christus Masculorum. Quis credat in ipso capite cultissimi & florentissimi regni, in tanta omnium Scientiarum & disciplinarum luce, tanta Sapientissimorum & Eruditissimorum Hominum frequentia, ausurum fuisse, tam pudendas, & prodigiosas nugas exponere, nisi eas cum vera Christi historia conjunxisset? Et quando Amicis, & *Stephano*, qui ista nobis retulit, Venetiis aliquando est confessus, Christianam quidem Religionem sibi displicere, sed eam tamen minime delendam, verum cum Turcica & Judaica esse contemperandam; quid aliud voluit, quam Christum non violentis manibus perimendum, sed specie amicissimi complexus suffocandum esse?

Verdier Tom 2. de la Prosopog. des Hommes Illustres. Apol. pro Herod. Henr. Steph. l. 1. c. 14.

9. Atque hanc eandem agendi rationem commendat longa superiorum temporum experientia: & inde ortum, *Leonis* sacratissimi Pontificis nostri oraculum; qui Pluti Spiritu agitatus, & ad pecuniæ ex indulgentiis paratæ adspectum veluti in ecstasin raptus, *Hem quantum*, inquit, *nobis profuit fabula de Christo!* Ita Christianismi simulacrum omnino rebus nostris prodesse poterit, modo eo recte sciamus uti. Hoc vero unice dependet à dexteritate & industria Eorum quorum interest. Est enim Religio.

Com-

Come il coltel, che se tu'l prendi
In quella parte, ove per uso humano
La man s'adatta, e ch'il adopra e buono:
Ma ch'il prende pur ferro e spesso morte. — Il Pastor Fido. Act 1. sc 4.

Ita Fidem Christianam si ea parte adhibeamus, qua primam Simplicitatem & Veritatem nudam exhibet, perimus: Sin, commodis nostris egregie inserviet. Sic enim vere implebitur, quod Beatus *Campanella* dixit; *Opinio, quam Omnes fere Populi de Religione Christiana conceperunt & credunt, permultum valet.* Fac igitur ut credant; Quicquid ad Pontificem nostrum pertinet, id omne ad Christum ipsum pertinere; & à quo Ille offendatur, Hunc offendi: Nunquid videtis, quo majori pompa Christi nomen exponetur, eo magis Pontificis Nostri auctoritatem atque potentiam amplificari? — De M. H. c. 5.

10. De *Templariis* referunt Historici, ad exquisitissima supplicia damnatos, quod Christo aperte renunciaverint, fidemque Catholicam sibi præstituerint convellendam. At tamen luculentissimi Scriptores eos horum criminum innocentes testantur. Ita nuper *Mezereus*; *Il n'y a point d' homme de bon sens qui croye que tout l' ordre ait ete coupable des enormites qu' on luy imposoit.* Unde plurimi existimant, non alius flagitii fuisse reos, quam quod Pontificiam Majestatem haud satis religiose observarint. *Quelques uns disent qu' ils n' etoint pas si impies ni si mechans qu' ou les fusuit mais qu' iletoient riches, & qu' ils parloient librement & publiquement des vices, des chicaneries & des impostures du siege Romain, & contre les vices des Ecclesiastiques.* Verba sunt alterius Scriptoris Galli. Hæc autem etiamsi ita se habeant, minime pugnare credam, modo persuasum mihi sit, Christi causam & causam Romanæ Sedis, unam esse eandemque. Nam nisi hoc firmiter ponamus; fateor me difficulter assequi, quomodo sine extrema invidia, & summæ crudelitatis infamia, adeo immisericorditer haberi potuissent. Jam vero, si illi, qui Papæ illudunt, ipsum æternum Christi Numen ludibrio habere creduntur; *Clemens* minime censendus est inclemens fuisse, quando eos immanissimis tormentis excarnificari, & piatricibus ustulari curavit flammis. Neque enim turbare nos debet, aut sinistram suspicionem mo-

Du Puys dins d' histoire des Templiers.

Dans l' Hist. de France.

Girard du Haill. de l' Etat de France. Liver 2.

vere, quod ordinis illius vir Princeps *Molesus* Papam, ut ad Christi tribunal intra quadragesimum diem se sisteret, citavit, qui & ipso die dicto e vita decessit. Nequaquam enim credibile est, summum Pontificem ad istiusmodi Hominis citationem comparuisse, vel, si maxime ad fatalem illum sibi dictum terminum comparere, & Majestatem suam arbitrio Christi sponte submittere voluit; hoc ipso docuit, se rebus suis ne minimum quidem diffidere, ut pote qui Christo facile sit persuasurus, se exurendis Templariis communem causam egisse. Equidem non adeo facile ista distinguuntur. *Le temporel s' allie si subtilement avec le spirituel, & de l' interet de l' homme on sait faire si adroitement la causa de Dieu, & il survient des occasions si mêlees de ces choses qu' il est malaise d' en faire la separation;* ut recte *Silhonius* noster nuperrime monuit. Crediderim tamen Christum, utut in *Suaresii* Metaphysicis, vel *Castanei* Distinctionibus parum versatus fuerit, discrimen facile deprehendisse.

Dans la preface au Card. de Rich. sur son livre de l' immort. de l' ame.

11. Verum concedamus, a minimis etiam pristinæ Apostolicæ Fidei reliquiis pericula nobis imminere; nondum tamen inde conficitur, eas penitus delendas esse, nisi nobis prius constiterit de probabili propositi hujus successu. Prudentiæ enim est, non solum dispicere quod rebus nostris utile sit atque proficuum, sed & imprimis quid fieri, possit. Ineptissimus, si ea moliamur quibus ipsa rerum conditio repugnat. Ubi igitur Religio Christiana mysteriorum suorum sublimitate, præceptionum sanctitate, miraculorum majestate, prædicationis efficacia, aliisque Divinitatis suæ indiciis se jam Hominum animis insinuavit; ubi longa consuetudine & Parentum Majorumque traditione stabilita, ipsorumque Principum legibus sancita est; adeo ut JESU nomen tanquã tremendum & adorandum habeatur, neque de eo blasphemando sine extremo horrore cogitari possit; nunquid videtis, *Fratres Reverendissimi*, quam ibi temerarium, quã ardui quam periculi plenum, quam prosperi eventus dubium foret molimen, quod de Christi fide, aperta vi, & uno impetu conquassanda, susciperetur.

12. Ubi vero res integra est, necdum vetus illa Apostolorum doctrina Hominum animis adeo firmiter in-

fe-

sedit, ibi, fateor, aperto velo agi, & libere, ac sine ambagibus, novum rebusque nostris accommodatius Evangelium prædicari, & posse, debere. Quod saluberrimum monitum, cum Hispanorum Apostoli in America olim neglexerint, Sacrum imperium nostrum multa inde damna est passum; ut recte arguit Beatus, jam sæpe nobis laudatus, *Campanella*; qui, ne in posterum in eundem errorem incideremus, Christianas institutiones, tum brevi *Legis Summa*, tum nova *Catechetica methodo* accurate est complexus. *Summa* scilicet, unde & Lex & Prophetæ omnes dependent, conceptis hisce verbis continetur, *Nihil quicquam tam reverenter coram populo hoc, qui Christi nomen antea non audivit, habendum est, quam nomen Papæ; quo firmius ille Religioni nostræ adhæreat, necesseque habeat regulam vitæ temporalis, & modum salutem æternam consequendi, à nobis petere.* Mystagogiæ vero methodum, & veræ *Catecheseos* delineationem, licet illa sit paulo prolixior, tamen ob singularem elegantiam, temperare mihi non possum, quin exscribam non dubitans, Vos quoque, *Fratres Reverendissimi*, eam summa cum voluptate, quamvis alias sæpe legeritis hic denuo relecturos. *Oportebat*, inquit, *docere, missos à Deo fuiße magistros, veluti Moysen & alios; quibus cum mundus parum fidei haberet, Deum ipsum aßumfiße carnem humanam, flagrantique nostri amore, naturam nostram induisse ut illo quasi instrumento docere nos possit, qua via nobis ad cælum gradiendum, utque veritas colenda sit: atque hæc omnia per amicas persuasiones, non armorum violentia. Deinde, quod Deus ipse suo proprio exemplo comprobaverit, ea quæ docuit, atque demonstraverit, quo modo nobis hic super terram conversandum sit, & quod, postquam nos docuit, ne mortis quidem terrore à Deo cultuve divino recedendum nobis esse, ipse primus mortem à crudelibus tyrannis occisus subierit, ut illius vestigiis insistamus quodque tertio die à mortuis resuscitatus, ascenderit in cælum, relicto in terris suo Vicario, quem Papam vocant, qui in illius tribunali sedet, cælesti sapientia imbutus, cum*

De M. H. in append.

De M. H. c. 31.

multis

multis fortissimis Principibus, qui veritatem divinam propugnent, inter quos Rex Hispaniarum primas tenet. Denique Deum, misericordia erga illos motum cùm essent Idololatræ violantes legem naturæ, Hispanos ipsorum fratres miserit, qui illos in veritatis viam ducant & per Papam & Regem Hispaniæ (a quo orbis ille per diluvium separatus sit) ad se pertrahant. Quodque nobis scientiam largitus sit fabricandi naves, marisque & equorum domandorum, quoque modo chartæ vocales faciendæ sint, ut illi hæc omnia intuentes, fidem nobis adhibeant. Quodque nos præter hæc multa alia miracula edere possimus, quæ ipse in hoc mundo edidit qualia sunt, sanare ægrotos, & resuscitare mortuos, si modo sanctissimis illius præceptis obedierimus, & aqua in nomine Dei unius baptizati, & invisibili gratia a peccatis mundati fuerimus. Quodque arma hæc nobis dederit ad sumendam vindictam de omnibus, qui seminationem veritatis impedire conantur. Hoc proœmium in demulcendis illis sumtum oportuit, multosque ex illis qui per physiognomiam idonei visi fuissent, eligere, atque in hac doctrina erudire; posteaque mittere eos, tanquam Samaritanam illam, ad vocandos populares & cives suos omnes, comitate atque mansuetudine, sine crudelitate atque avaritia, Eisque persuadere, aurum nos non plus curare, quam ipsos, quodque illo nos solum utamur ad permutationes rerum, expetamusque id sine omni avaritia; ostendentes, nos, in vicem auri, ferrum, ad illos deportare, quod omni auro utilius est ad excolendam terram, vitamque ipsam protegendam. Quibus omnibus perfectis, magnum numerum illius gentis in navem impositum oportuit, quasi jussu divino, Papæ & Regi Hispaniarum patefacto, in quorum regiones eos exportare, & per colonias Africæ dividere, indeque in Hispaniam transferri oportuit, ut laborarent, terram colerent, atque artes mechanicas exercerent, dum Hispani rei militari operam dant, atque paulatim universam illorum regionem sibi subjiciunt. Sed Hispani qui primo ibi intrârunt, rudes & meri milites fuerunt, nescientes quantum opinio divinitatis in animis hominum valet, ad subjugandos illos.

Sed

Sed confestim, quasi in propinquorum hostium fines ingressi, cœperunt diripere aurum; palam præ se ferentes, salutem illorum parum sibi curæ esse, minitantesque, nullo præmisso præcepto, ut baptizari se sinant, credantque Christum pro se fuisse crucifixum. Quæ res, primo sane intuitu, absurdissimæ sunt, nimirum quod aqua quenquam in cœlum perducere, & quod Deus mori possit, statimque ab initio offendiculo omnibus fuerunt ut, loquitur Apostolus Paulus. non observantes canonem Apostolicum, Prædicate hominibus.

13. Talem Christianæ Catecheseos methodum, jam nostris temporibus in extimis Asiæ Provinciis observarunt Ignatianæ fidei Propagatores solertissimi. Hi enim, cum animadverterent, ipsas illas, licet exiguas, quæ in Europa permanserunt, Apostolicæ doctrinæ reliquias, etiamnum nescio quid continere horridum & durum; & quod, ut olim, stultitia Gentibns videatur, Judæisque sit scandalo; non Christum docuere crucifixum, quem unicum tamen Paulus se scire professus est, sed alium, formosum, magnificum. Chinensi habitu indutum, qui mira cum magnificentia aliquando de cœlo in Europam descenderit, & Pontificis Nostri prædicaverit regnum. *Nihil ille de Christo crucifixo, nihil de mortificatione, nihil de jejunio, nihil de pœnitentia, nihil de Eucharistia semel quotannis recipienda. Quod si Chinenses illos Ecclesia vellet iterum docere, & veris fidei regulis instituere, se deceptos esse clamarent, & repugnarent, non enim jejunantem religionem, non fidem pœnitentem, plorantem, Naturæ horridam, carni inimicam, crucifixioni, morti, & periculis destinatam, non Servatorem crucifixum, sibi a Magistris suis Jesuitis expositum esse. Non se Hominem Deum flagellatum, consputum, contemtum, vulneribus confossum, in cruce pendentem, & mortuum amplexos esse protestarentur, sed Servatorem solummodo pulchrum, gloriosum, formosum (sicut ipsum Chinensium habitu depingunt Jesuitæ) & legem vitamque suavem, lætam, lenem, placidam, tranquillam.*

Palafox, in Epist. ad Innoc. X. Pontif. 8. Jan. 1649. quam etiam habes. in Diario de M. de St. Amour Doctoris Sorbon. pag. 11. allegatorum.

14. Ei

14. Enimvero novam istam methodum non nulli improbarunt, atque inter Eos magnas super hac re turbas excitavit *Joh. Palafox de Mendoza Angelopolitanus in America Episcopus, & Concilii Indiarum Decanus*, homo simplicior & rudior, quam qui artes istas intellexerit. Hic forte sibi imaginatus est *Anathema*, quod Paulus aliquando *vel angelo aliud Evangelium prædicanti* dixit, hodie adhuc, & quidem apud Indos etiam valere; neque recte est interpretatus illud alterum ejusdem Pauli; *Modo prædicetur Christus*; hoc est, modo Christi nomen retineatur. Quibus erroribus inductus, morosus ille senex, istam Jesuitarum Catechesin publice damnavit, unde non mirum quod de sede sua Episcopali deturbatus, urbe ejectus, & ab Ignatianis Sodalibus solenni ludibrio habitus fuerit, crucis signo taurinis cornibus super ipsum formato, & decantata λιτανεία, *Ab Episcopo Palafox libera nos Domine*, ut ipse quidem in iisdem literis lamentabiliter conqueritur. Certe dignus erat qui cum simplici sua & antiqua pietate exagitaretur, juberetur que foras ire, & ibi æternum plorare, & strenue, quantum lubuit, jejunium exercere.

Gal. 1. 8.

15. Importunis quidem Episcopi Illius, & consimilium imprudentium Hominum delationibus & querelis, Multi Viri Boni & Simplices per Europam offensi fuere. Quibus ut quodammodo satisfieret, Pontifex forte etiam justo meticulosior, methodi istius publicationem sacro edicto repressit, cujus *probibitionis* instrumentum nuper nobis retulit *Hurtado* Theologus Hispanus. Verum censura ista nequaquam eo interpretanda, quasi ad Christianos, qui trans lineam Æquinoctialem, & ultra Gangem habitant, pertineat, cum tantum facta sit in gratiam Eorum, qui aliquas Veteris Christianismi reliquias, in Europa, etiamnum tenent, uti præter alios, integro & solido volumine edocuit Celeberrimus *Didacus de Moralez Jesuita, Rector Collegii Sancti Josephi in urbe Manilia*, quæ Metropolitana est *Philippinarum*.

Thomas Hurt. in Opusc. Colon. ed. a. 1655.

16. Quæ cum ita sint, tutissimum credo eandem viam inire, quam olim tenuerunt Imperatores, cum Remp. Romanam in dominium essent conversuri. Ut enim il-

ia simulacra quædam Libertatis pristinæ reliquerunt, ipsa Libertate funditus sublata, ita etiam juvabit imaginem quandam Christi ostentare, Christo ipso sensim abolito. Ut hac ratione observemus istuc religiosissimi *Macchiavelli* monitum; *Qui Reip. formam vult innovare, in id incumbat necesse est, ut rerum quæ antea fuerint, umbram aliquam retineat. Sic enim efficietur, ut plebs non putet quicquam esse mutatum, quamvis omnia re ipsa sint innovata. Nam Populus non solet res profundius intueri, sed quæ videntur, & foris ita apparent, eas perinde ac si ita sint, accipit. Quamvis Magistratus plane novi creentur, planeque nova munera Hominibus imponantur; sunt tamen eadem retinenda nomina, ut putentur esse eadem.* Hinc evidens colligitur

CONCLUSIO.

CUM rerum apud Nos status non permittat, ut Christus aperta violentia è medio tollatur; consultum est eum lenta tabe confici, &, simul dum contabescit, artibus Babyloniis, vel Ægyptiacis, Mumiæ instar ita condiri, incrustari, & pingi, ut vivi & succulenti corporis imagine, Hebetioribus imponat. Artes autem istas ut rite assequi & particulatim explicare possim, illum, qui in scrinio pectoris Pontificis Nostri residet, Spiritum suppliciter rogo, ductu suo & afflatu me ulterius ne dediguetur. Vosque adeo etiam, *Viri Reverendissimi*, me precibus Vestris atque intercessione apud ipsum juvate. Dabam è Bibliotheca Conventûs majoris. Cal. Decembr. cIɔ Iɔ cLxvi.

FINIS.

Quæ in hoc libello occurrunt Italica (scilicet ... ut intellectu faciliora sint) ... Latinè sic sonant.

Epist. 2. p. 9. *Ad statuendum, cum quibus armis contra Hæreticos pugnare oporteat & in qua basi fidem condere debeant* Catholici.

Epist. 3. p. 27. Nepotismus Romanus part. 1. lib. 1. *Roma nata videtur ut universo terrarum orbi dominari possit, quod meritò dici potest, quando eidem dominata est, & etiamnum dominatur. — Verum quo tempore* Roma *fuit* Respublica, *sicut itidem quo tempore Romæ fuerunt* Imperatores, *Roma nunquam* conscientiis *vim afferre postulavit, nec* animas *hominum unquam exigebat tantum vectigal Vaticano pendere. — Pontifices ex contrario quod est* Spirituale *&* Temporale *inter se confundunt, duabus his potestatibus in unum corpus conflatis, attendentes verò Spirituali magis quam Temporali, tum* Principes *tum* Populos *adeo accuratam ipsis obedientiam præstare subigunt, ut solo ipsius rei memoria cogitantis animo horrorem incutiat. Id ipsum quod* Pontifices *Paradisi portas suo arbitratu claudant, quod* Infernum *pro libitu aperiant, populos obsequenti suis* Principibus *debiti oblivisci cogant, & ipsorum pedibus se supplices advolvere.* Resp. *illa, quæ orbem Terrarum consiliis frænavit,* Imperatores *Romani qui eundem armis domuerunt,* Tyranni *qui eum quoque ... subegerunt, nunquam ita aliquem penetrarunt, nec gentes tam profunda religione sibi obstringere noverunt, quam hodie subjugatas tenent* Pontifices.

Epist. 5. p. 46. *Quam unus ex his sacrificulis Missam Primitiarum vendas, proscribens per unamquamque urbem se eam cantaturum.*

Ibid. p. 47-49. *Qui multoties eodem tempore maluit duos regere, quam unum solum equitem pati.*

Quos penes non est jus res Sacras administrandi.

In conclavi Monialium. Fenestra.

Ibid. p. 50. 51. *Æternum* Verbum *Patri respondet, & causas generationis indicat, cur à* Sponsa *diffideat, & supplicet, ut* Divortium *ipsi decernatur hunc in modum.*

Epist. 7. p. 69. — *Instar cultelli, quem si tollas*
Quâ parte usibus humanis
Capulus adaptatur, tractanti utilis est.
Sin qua parte ferreus est, plane est mortifer.